

I beste fall en god nummer to

Om kjønnsforskjeller i fotballen på Sørlandet

MARIA ØVERLI LEONSEN

VEILEDER

Professor Ove Skarpenes

Universitetet i Agder, 2018

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Sammendrag

Fotball er for lengst blitt Norges største og mest populære idrett for jenter og kvinner. Likevel er fotballarenaen svært mannsdominert, og idretten preges fortsatt av store kjønnsforskjeller. Formålet med denne studien er å belyse *hvordan kjønnsforskjeller i fotballen kommer til uttrykk på Sørlandet*. Spesielt synes jeg det kan være interessant å gjøre en slik studie i den minst likestilte landsdelen, der det viser seg at over 80 prosent av alle fotballag i Agder Fotballkrets er gutte- og herrelag. Jeg har benytta meg av to ulike tilnærminger for å belyse de store kjønnsforskjellene som finnes. Først vil jeg se på fotballdiskursen gjennom de to største avisene på Sørlandet, Fædrelandsvennen og Agderposten, og deretter ved å intervju sju kvinner som alle har spilt i toppfotballen på Sørlandet.

Ved hjelp av Foucault sine diskursbegreper har jeg sett på hvordan fotballdiskursen gjennom de to avisene er bygd opp. Jeg har sett på avisenes dekning av fotballagene Amazon Grimstad og FK Jerv. Det viser seg at dekninga er ekstremt asymmetrisk på flere områder. Den mannlige delen av denne diskursen er bygd opp i stor kontrast til den kvinnelige. De defineres på mange måter i opposisjon til hverandre. Jerv blir framstilt som et lag med gode spiller, gode resultater og som et sterkt kollektiv av individuelle spillere, mens Amazon er blottet for en slik karakteristika. Dette er et lag med store økonomiske problemer, mye sponsorbråk og der de dårlige resultatene får mest oppmerksomhet. Ved å bruke kjønnteoretiske tilnærminger, som Connells maskulinitetsteori, ser vi hvordan fotballdiskursen er hierarkisk oppbygd og hvordan fotballdiskursens oppbygging bidrar til å posisjonere menn i et motsetningsforhold til kvinner. Analysen viser hvordan avisene konstruerer det mannlige kollektive som det allmenne, og med det også fraværet av det kvinnelige kollektivets allmenhet. Den kvinnelige fotballdiskursen på Sørlandet skapes dermed på bakgrunn av et stort fravær. De to største avisene på Sørlandet har omtrent ikke kvinnelige stemmer i sin dekning av toppfotball.

I oppgavens andre analysekapittel har jeg intervjuet kvinnelige toppfotballspillere. Målet har vært å få en økt forståelse for hvordan de kvinnelige spillerne opplever sin egen rolle i den sørlandske fotballkulturen. Hvordan opplever de å være en del av den mannlige fotballverden? Ved å bruke Bourdieus teoretiske begreper har jeg forsøkt å finne ut hvordan kvinnenens tilgang på de ulike kapitaltypene former deres habitus som kvinnelige fotballspillere på Sørlandet. Ved bruk av Foucault, Connell og Bourdieu sine teorier kan den

mannlige dominansen forklares utfra strukturelle betingelser. Det er strukturen som legger begrensninger på fotballspilletts muligheter for kvinnene. Fotballspillende kvinner blir nedprioritert av sosiale institusjoner som media, næringslivet, NFF, kommunen og lokalsamfunnet.

Ved å ta i bruk et utvida kulturbegrep forsøker jeg å fange opp at fotballen også har kulturelle begrensninger som legger føringer på fotballspilletts muligheter for kvinner. Ann Swidler viser hvordan kulturen kan legge begrensninger for våre handlinger, uavhengig av dominansrelasjoner. Dermed kan den mannlige dominansen på fotballfeltet også forklares med at dette på mange måter er nedfelt i kulturen. Et lokalsamfunns holdninger til kvinnefotball kan derfor ligge i verdier, normer og forventninger vi bærer med oss, og som gradvis har blitt sosialisert inn i den sørlandske kulturen. Kanskje er det nettopp den komplekse relasjonen mellom de strukturelle begrensningene og de kulturelle normene og forventningene som bidrar til å begrense fotballspilletts muligheter for kvinner på Sørlandet.

Forord

Med denne oppgaven avslutter jeg min mastergrad i sosiologi ved Universitetet i Agder. Å arbeide med denne mastergradsavhandlingen har til tider vært frustrerende og utfordrende. Det har periodevis vært altoppslukende, men mest av alt har det vært en positiv, lærerik og givende prosess. Å skrive om et tema som fotball er både spennende og skremmende. Det er mange som mener mye om dette temaet. Gjennom prosessen med denne oppgaven har jeg derfor opplevd et stort og bredt engasjement fra både kjente og ikke riktig fullt så kjente. Det har bidratt til nye tanker og perspektiver rundt emnet.

Først vil jeg gi en stor takk til alle mine informanter. Uten dere hadde ikke denne oppgaven blitt noe av. Takk for at dere satt av tid i en ellers stressende hverdag for å snakke med meg.

En stor takk rettes også til min veileder Ove Skarpenes. Takk for gode og konstruktive innspill og tilbakemeldinger underveis, motiverende ord og for all relevant og ikke fullt så relevant “fotballsnakk”. Takk for at du hele veien har hatt trua på dette prosjektet.

Takk til alle mine medstudenter på lesesalen. Et godt arbeidsmiljø har bidratt til gode, faglige diskusjoner både på lesesalen og i lunsjpausene, samtidig som vi har hatt nødvendige avbrekk fra masterskriving.

Takk til Maren Ylva for at du tok på deg jobben med å lese korrektur, og for dine gode innspill i slutfasen med oppgaven. En stor takk til mamma, pappa og broren min, Jørgen, for at dere hele veien har vist engasjement og interesse for oppgaven.

Til slutt vil jeg takke familie og venner for alle de gangene dere mer eller mindre frivillig har måtte lytte til mine meninger og refleksjoner rundt dette temaet. Tusen takk!

Oslo, mai 2018.

Maria Øverli Leonsen

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Forord	4
1.0. Innledning	8
1.1. Tema for oppgaven	8
1.2. Kvinnefotball – historiske linjer	9
1.3. Norge – et av verdens mest suksessrike kvinnelandslag	10
1.4. Tidligere forskning	12
1.5. Media	15
1.6. Lokalpressen	16
1.7. Sørlandsk kontekst	17
1.8. Problemstilling	19
2.0. Teori	21
2.1. Sosialkonstruksjonistisk teori	21
2.2. Diskurs	22
2.2.1. Foucaults diskursbegrep	23
2.3. Maskulinitet og femininitet	26
2.3.1. Hegemonisk maskulinitetsteori	27
2.4. Pierre Bourdieu	28
2.4.1. Det sosiale rom og sosiale felt	28
2.4.2. Kapitaler	28
2.4.3. Habitus	30
2.4.4. Den maskuline dominans og symbolsk makt	30
2.5. Et utvida kulturbegrep	32
3.0. Metodiske tilnæringer	34
3.1. Valg av metode	34
3.2. Metodetriangulering	34
3.3. Diskursanalyse	35
3.3.1. Fædrelandsvennen og Agderposten som empiriske kilder	35
3.3.2. Avgrensninger	36
3.3.3. Innsamling av data	37
3.4. Kvalitativt intervju	37
3.4.1. Utvalg	37
3.4.2. Rekruttering av informanter	39
3.4.3. Intervjuguiden	40
3.4.4. Gjennomføring av intervju	40

3.4.5. Kvalitativ innholdsanalyse	42
3.4.6. Drøfting av kritikk til metoden.....	43
3.5. Forskerens rolle	44
4.0. Det mannlige som det allment aksepterte – en diskursanalyse av fotballdiskursen på Sørlandet	46
4.1. Regional dimensjon.....	47
4.2. Om menn	47
4.3. Menn om menn.....	49
4.4. Diskursens innhold	51
4.5. Den mannlige delen av fotballdiskursen	52
4.5.1. Vinkling.....	52
4.5.2. Språklig estetikk	53
4.5.3. Det fotballfaglige.....	54
4.5.4. Samfunnsmessig betydning.....	56
4.6. Konstruksjonen av det mannlige kollektivets allmenhet.....	57
4.7. Den kvinnelige delen av fotballdiskursen	59
4.7.1. Vinkling.....	59
4.7.2. Anti-Amazon-holdning	60
4.7.3. Språklig estetikk	63
4.7.4. Det fotballfaglige.....	63
4.7.5. Samfunnsmessig betydning.....	65
4.7.6. Utenomsportslig fokus – sponsorbråk	66
4.7.7. Produkt	67
4.8. Fraværet av det kvinnelige kollektivets allmennhet.....	68
4.9. Innholdets maskulinitet	69
4.9.1. Hegemonistiske maskuline verdier	70
4.9.2. Sponsormakt.....	73
5.0. I beste fall en god nummer to – om å være kvinne i en mannsdominert kultur	75
5.1. Motivasjon.....	76
5.2. Fotball som økonomisk belastning.....	78
5.2.1. Hvordan ser en fotballhverdag ut?	80
5.2.2. Sponsortrøbbel	81
5.2.3. Symbolsk makt?	82
5.3. Fotballen som medial belastning.....	84
5.3.1. Opplevelsen rundt mediedekning.....	84
5.3.2 Vinkling på saker	86
5.3.3. Journalistenes tolkningsrammer	87

5.4. Fotballen som anti-status	88
5.4.1. Overraska over mengde trening	90
5.4.2. Sammenlignes med herrene	91
5.4.3. Herrefotballnormen	92
5.5. Om å være kvinne i en mannsdominert kultur	93
5.5.1. Amazon vs. Jerv	94
5.5.2. Kjønnstereotyper	95
5.5.3. Ikke “ordentlig” fotball	97
5.6. Fotballen som strukturelt og kulturelt betinga	99
5.6.1. Fra innsikt til handling	102
6.0. Avslutning	105
6.1. Videre forskning.....	108
7.0. Litteratur	110
7.1. Avisreferanser	114
Vedlegg	117
Intervjuguide	117
Informasjonsskriv	119

1.0. Innledning

Tema for den foreliggende studien er kjønnsforskjeller i fotballen på Sørlandet. I dette kapittelet vil jeg først presentere temaet mer utfyllende, og begrunne hvorfor dette er sosiologisk interessant. Deretter redegjør jeg kort for kvinnefotballens historiske linjer, både i Europa og i Norge. Jeg vil videre presentere tidligere forskning som er relevant for denne oppgaven, og jeg vil forankre tematikken i den sørlandske kulturelle konteksten. Avslutningsvis presenteres studiens problemstilling og formål.

1.1. Tema for oppgaven

Oppgavens hovedfokus vil altså være på kjønnsforskjeller i fotballen, og jeg er opptatt av hvordan kjønnsforskjeller kommer til uttrykk i fotballen på Sørlandet. Fotball er verdens største spill målt i utbredelse, aktivitet, medieinteresse og økonomisk omsetning (Goksøyr, 2014). I Norge er det den største idretten målt i antall utøvere både for gutter og jenter. Til tross for et forbud mot kvinnefotball i mange land, har fotball blitt en stor idrett også blant jenter. På verdensbasis er fotball den jenteidretten med størst utbredelse, og en av idrettene som vokser raskest. Samtidig ser vi at fotball for kvinner ikke er i nærheten av å få samme oppmerksomhet og kommersielle verdi som sine mannlige kollegaer. Dette finner vi også i Norge. Det norske kvinnelandslaget har vunnet et stort antall internasjonale mesterskapsmedaljer og har gjennom mange år prestert gode sportslige resultater. Det norske herrelandslaget er ikke i nærheten av de samme merittene. Etablering av kvinneidrett har generelt møtt mye motstand, og spesielt har det vært motstand i typiske maskuline idretter som fotball. Kvinnenes inntreden i denne mannsdominerte idretten har på ingen måte vært lett.

Kvinnefotball ble akseptert av NFF i 1976, og siden da har det norske kvinnelandslaget vunnet EM to ganger, VM og OL. Ser vi bort fra OL har herrelandslaget kun deltatt i mesterskap tre ganger etter 2. verdenskrig. De har aldri nådd en kvartfinale.¹ Det er derfor ikke tvil om at når det kommer til sportslige prestasjoner på topp internasjonalt nivå, har kvinnene vært mer suksessfulle enn mennene. Likevel har kvinnefotball en mye lavere verdi

¹ Vi har alle hørt om bronselaget i 1936, da herrelandslaget vant en overraskende OL-bronse i Berlin. I innledende runde vant Norge blant annet mot Tyskland, med Adolf Hitler som tilskuer. Etter andre verdenskrig har Norge deltatt i OL i Helsingfors 1952, og i Los Angeles i 1984. Herrelaget var også kvalifisert til OL i Moskva i 1980, men boikotta lekene i likhet med en rekke andre vestlige land. OL i fotball for menn har imidlertid ikke den samme statusen som lekene har for kvinnene, ettersom herrenes turnering i praksis er en U23-turnering.

enn menn både når det kommer til økonomisk støtte og bonuser fra eget forbund (NFF), samt inntekter fra sponsorer og medieavtaler. Det kan virke som om fotball skiller seg ut fra andre idretter i Norge. Der den mediale populariteten og den økonomiske verdien til de fleste idretter ser ut til å avhenge av sportslige resultater, er dette en sammenheng som ikke gjør seg gjeldende når det kommer til kvinnefotball, slik som i langrenn eller håndball. Et OL-gull i langrenn har like stor verdi uavhengig om det er Marit Bjørgen eller Petter Northug Jr. som tar det. Vi sammenligner ikke disse prestasjonene, de taler for seg selv. Håndballjentene har i en årrekke vært hele Norges håndballjenter, og en medaljegarantist i nesten hvert eneste mesterskap de siste 20 åra. Populariteten til håndballherrene har ikke vært like stor, samtidig har de hatt en betydelig suksess de siste mesterskapsturneringene, der høydepunktet er VM-sølv i 2017. Etter finalen mot håndballstormakten Frankrike er interessen større enn noen gang, og før EM-kvalifiseringskampen mot nettopp Frankrike mai samme år ble de 6900 billettene utsolgt på kun tre dager². Paradokset ser ut til å være følgende: Ikke bare er fotball den største idretten blant jenter og kvinner i Norge, det er dessuten en idrett hvor eliten har betydelig suksess, men til tross for kvinnefotballens størrelse og suksess er medias dekning liten og sponsorenes interesse laber. Dette gjør relasjonen mellom fotball og kjønn sosiologisk interessant, og det er dette som er tema for oppgaven.

1.2. Kvinnefotball – historiske linjer

Fotball var allerede fra starten av et spill for menn og gutter. Fotball for kvinner var i det hele tatt lite populært. Det ble ikke sett på som passende for kvinner å spille. Samtidig var det tilløp til kvinnelag flere steder i Europa. Spesielt i England kan man si at kvinnefotball sin storhetstid var under og like etter 1. verdenskrig. Det er et paradoks at på denne tida var kvinnefotball i ferd med å bli en meget populær idrett blant publikum. Ettersom krigsindustrien krevde all ledig arbeidskapasitet, måtte kvinnene ut i arbeidslivet. Som en avveksling fra lange arbeidsdager brukte kvinnene lunsjpausene og andre ledige stunder til fysisk aktivitet. Fotball var mest populært. Det oppstod fotballklubber knytta til mange av fabrikkene, og ettersom mennene var i krigen, deltok også damene på bedriftenes fotballag. Det mest kjente kvinnelaget som ble grunnlagt i denne perioden var Dick, Kerr Ladies. Gail Newsham forteller den nesten bortglemte historien om dette fantastiske fotballaget fra Preston i boka: *In a League of Their Own! the Dick, Kerr Ladies 1917-1965*. Det hele begynte som veldedighetskamper for å samle inn penger blant annet til soldater som hadde blitt skadet i

² <https://www.nrk.no/sport/handballgutta-knuser-handballjentene-i-billettsalg-1.13498909>

forbindelse med krigen. Kampene viste seg etter hvert å favne stor publikumsinteresse, og folk møtte opp i hopetall for å se kvinnene spille fotball. I 1920 på selveste “Boxing day” satte laget publikumsrekord da de spilte på Goodison Park for hele 53 000 tilskuere.

Ytterligere 10 000-14 000 sto utenfor uten billetter. De fikk ikke plass på stadion (Newsham, 2014). I 1921 spilte Dick, Kerr Ladies over 60 kamper, det vil si i snitt 2 kamper i uka. De spilte rundt om i hele Storbritannia, og hadde nesten 900 000 tilskuere på kampene sine dette året. De samlet inn mye penger, samtidig som samtlige jobbet fullt på fabrikken. Tross kvinnenes suksess både på banen og blant publikum, spredte det seg en ergrelse i det etablerte herrefotballmiljøet. Ofte kom det flere publikummere på kvinnekampene enn det gjorde på herrekampene (Skogvang, 2006).

I 1921 fant ledelsen i det engelske fotballforbundet det derfor nødvendig å forby all kvinnefotball, som tilsynelatende var i ferd med å utkonkurrere den “ordentlige” fotballen. I en enstemmig resolusjon som ble vedtatt den 5. desember 1921 står det blant annet at dette spillet er helt uegnet for kvinner og det bør derfor ikke oppmuntres kvinner å være med (Newsham, 2014). Ingen fotballag tilknyttet det engelske fotballforbundet fikk lov å låne bort banene til kvinnelige spillere, og det betydde så godt som samtlige fotballklubber i England. Heller ikke dommere som var tilslutta forbundet fikk dømme kamper spilt av kvinner. Selv om Dick, Kerr Ladies var såpass berømte at de kunne fortsette å spille kamper, ble det vanskelig å etablere nye lag. Laget hadde gitt kvinnefotballen en utrolig start, men måtte gi opp i 1965 fordi mangelen på spillere ble for stor. Forbudet varte helt til 1970, da fotball for kvinner ble allment godkjent i det meste av Europa. England kom et år etter i 1971. Det skulle imidlertid bli året 1993 før det engelske fotballforbundet inkluderte kvinnefotballen i sitt eget forbund.

1.3. Norge – et av verdens mest suksessrike kvinnelandslag

I Norge slapp man å gå like langt som å forby kvinnefotball, til det var de norske tilløpende for spede. Holdningene var imidlertid de samme. Kvinnefotballen var i Norge, i likhet med mange andre land, så godt som ikke-eksisterende i en periode mellom 1920 og 1970. Det vil med andre ord si at kvinnene ikke fikk være med på utviklinga av fotballen i denne perioden, som kan betraktes som fotballens formede periode. I denne perioden fikk fotballen befeste sin posisjon som et spill av og for menn. Dette bidro til å gjøre veien tilbake til fotballbanene

ekstra tung for kvinnene, da de igjen begynte å entre gressmattene på 1970-tallet og utover (Goksøy, 2014).

Til tross for flere omtalte kvinnefotballkamper på 1920- og 30-tallet, er det ikke før i 1970 vi får kampen som fra forbundsplan registreres som den første kvinnefotballkampen i Norge. Nemlig fotballkampen mellom Amasonene fra Grimstad og Il i BUL fra Oslo under de årlige Levermyrsdagene i Grimstad 1970³. Kampen ble planlagt og spilt i forbindelse med et internasjonalt friidrettsstevne på Levermyr Stadion 12. juli (Thorkildsen, 1993). De frammøtte publikummerne og lokalpressen så nok ikke på dette som noe annet enn pauseunderholdning og show. At det blir en begivenhet som kommer til å bli husket lenge, tviler vi på, skrev lokalavisa Grimstad Adressetidende. Så feil kan man altså ta. Denne kampen, som BUL vant 4-2, blir den dag i dag oppfatta og presentert som kvinnefotballens fødsel i Norge (Goksøy og Olstad, 2002). Selv om denne kampen ikke helt korrekt kan sies å være den første kvinnefotballkampen i Norge, er det ingen tvil om at dette var starten på en æra i norsk kvinnefotball. Året etter samarbeidet Frigg og Dagbladet om å arrangere det første uoffisielle Norgesmesterskapet. Etter hard kamp ble kvinnefotball endelig akseptert av NFF i 1976. Selv om argumentene mot kvinnefotball var mange, måtte forbundet til slutt bøye av for presset. I 1978 ble det første offisielle Norgesmesterskapet arrangert, og samme år fikk Norge et kvinnelandslag i fotball.

Selv om kvinnefotball etter lang tid til slutt ble akseptert og anerkjent i NFF, har motstanden vært stor. Kvinnebevegelsen innen fotballen har møtt både frykt og hat. Fotballspillende kvinner har måtte finne seg i å bli sjikanert og diskriminert både av fotballedere og andre tilknyttede fotballmiljøet. Argumenter som ble brukt mot kvinnefotballen var blant annet kvinner som spilte fotball ville bli maskuline og at alle kvinner som spilte fotball var lesbiske. Det var fotballedere som uttalte rett ut at “fotballjenter er homo” (Lippe, 2010). Kvinnelag opplevde å bli diskriminert når det gjaldt å få tilgang på fotballbaner, garderober, ledere og dommere. Dette var et argument som ble brukt til å rettferdiggjøre at kvinnefotballen måtte nedprioriteres. Flere klubbledere på 1970-tallet vedtok at jentene ikke fikk bruke klubbens egne garderober og baner. Et eksempel her er at Ullensaker/Kisas damelag måtte leie baner av naboklubbene sine når de skulle spille hjemmekamper. De fikk ikke lov til å benytte klubbens

³ I juni samme året møttes håndballagene Sandviken og Brann til fotballkamp, der Sandviken slo Brann 5-0. Dagbladet slo likevel fast at kampen mellom Amasonene og BUL var den første kvinnefotball-kampen i Norge, selv om den ble spilt en drøy måned senere.

egen hjemmebane (Goksøyr og Olstad, 2002). Andre argumenter mot kvinnefotballen gikk på det reint fotballmessige. Kvinnene ble direkte sammenligna med herrene, og kvinnefotballen ble stempla som dårlig og tåpelig. Til og med etter at Norge vant VM-gull i 1995 lot enkelte seg provosere kraftig over fotballdamenes spill. Trygve Hegnar kom med en artikkel i *Kapitalen* med overskrift *Jævla dårlige fotballdamer*. Her beskriver han de kvinnelige fotballkeeperne som opphengte melsekker. Spillerne beskrives videre som keitete og at de bare løper forvirret hit og dit, uten kraft til å mæle til ballen (Lippe, 2010).

Fra kvinnenes inntog på denne mannsdominerte arenaen og fram til i dag, har det skjedd en stor utvikling. Selv om det fortsatt var motstand både fra eget forbund og utenfra fortsatte kvinnene å ta nye sportslige steg. På slutten av 80- og 90-tallet var Norge et av pionerlandene, og bidro med sine gode sportslige resultater til å utvikle kvinnefotballen ytterligere. Til tross for alle barrierene som fotballspillende kvinner på alle nivå har støtt på alle disse åra har fotballen, mot alle odds, unektelig blitt en stor og viktig arena for kvinnene. Sterk motstand og skepsis fra eget forbund har til tider stagnert og sinket kvinnefotballens utvikling. Typiske kjønnsstereotyper har preget sporten i lang tid, og gjør det fortsatt den dag i dag. Likevel, snaue 50 år etter kvinnefotballens gjennombrudd, er det det over 111 000 jenter og kvinner som spiller fotball i Norge. Det tilsvarer ca. en tredjedel av medlemmene i NFF. Fotball har for lengst blitt den største jenteidretten i landet. Dessuten har vi noen av verdens beste kvinnelige fotballspillere⁴. Det norske landslaget er med sine 13 mesterskapsmedaljer et av verdens mest suksessrike kvinnelandslag gjennom tidene.

1.4. Tidligere forskning

I Norge har Bente Ovedie Skogvang skrevet doktorgradsavhandlinga *Toppfotball – et felt i forandring*. Skogvang har intervjuet både kvinner og menn i norsk toppfotball. Noen av funnene drøftes og analyseres i artikkelen *Herrefotballnormen» gir ulik status for kvinner og menn som spiller fotball på elitenivå*. Hovedfunnene i studien viser at det er flere likheter mellom kjønnene. De liker toppfotballen av de samme grunnene, for eksempel gleden ved selve spillet, konkurranseaspektet og det sosiale samværet med lagkameratene.

Forskjellsbehandlingen av herre- og kvinnefotball er derimot tydelig når det gjelder økonomi

⁴ Ada Hegerberg ble kåret til Europas beste fotballspiller i 2015/16-sesongen. Hun mottok prisen sammen med Cristiano Ronaldo. Hun har mottatt Kniksenprisen i 2015 og 2016. I 2017 fikk hun BBCs pris for årets kvinnelige fotballspiller. Hegerberg ble i tillegg tatt ut på den internasjonale spillerorganisasjonen FIFPro sitt verdenslag for 2016. Den norske spilleren Caroline Graham Hansen var også nominert.

og rammebetingelser, kommersialisering, medieoppmerksomhet og oppmerksomhet generelt. Parallelt finner Skogvang ut at kvinner som spiller fotball føler at de overskrider vanlige/typiske kjønnsstereotyper, noe som fastslås i annen forskning. Ifølge en studie av blant andre Kari Fasting er utviklinga av kvinnefotballen et godt eksempel på hvordan kvinner kan gjøre suksess i å invadere en tradisjonelt maskulin idrett og dermed en mannlig arena. På den måten kan kvinnelige fotballspillere være med på å overskride begrepet femininitet og kjønn i samfunnet generelt. I praksis kan dette imidlertid vise seg å være vanskelig på grunn av holdninger til kvinnelige fotballspillere (Fasting, Pfister og Scraton, 2004).

Både kvinner og menn har gode fotballferdigheter, og mange av kvinnespillerne i Skogvangs studie har prestert godt i internasjonale mesterskap over lengre tid. Likevel har menn og kvinner ulik status. Herrefotball er norm for hva som er en god fotballprestasjon. Dette kaller Skogvang for en asymmetrisk kjønnsmakt i toppfotballen. Det kan sies å være kroppsliggjort hos både kvinner og menn, samtidig som er det institusjonalisert i fotballorganisasjonen. Videre sier hun at det som er verdifullt og anerkjent kapital i fotballfeltet defineres av de store (økonomisk) og mektige herrefotballklubbene. Gode fotballprestasjoner utført av kvinner verdsettes ikke like høyt som gode fotballprestasjoner utført av menn. Den maskuline dominans er tydelig innen alle deler av toppfotballfeltet. Samtidig oppleves det som status for begge kjønn å være god fotballspiller, men det tas for gitt at menn er best og herrefotballen er normen som alt i fotball skal måles opp mot. Selv om kvinnene bæres av symbolsk kapital i form av internasjonale titler og medaljer, kreerer dette på ingen måte økonomisk kapital (Skogvang, 2014).

Idrettssosiologen Gerd von der Lippe har i boka *Et kritisk blikk på sportsjournalistikk* sett på hvordan en rekke sportsøyeblikk, sportshendelser, idrettsutøver og ikke minst ulike idretter dekkes i media. Boka befinner seg i skjæringspunktet mellom idrettssosiologi, medievitenskap og kultursosiologi. Hun skriver om det hun mener er en unaturlig mediedekning. Mediedekninga av idrett er i utgangspunktet skjev i et kjønnsperspektiv, og når det kommer til fotball er dette enda tydeligere. Dette til tross for at fotball er den største idretten i Norge, både for jenter og gutter. Lippe mener at sportsjournalister er en sterk bidragsyter til at stereotypiske holdninger til kvinnefotball og kvinneidrett generelt opprettholdes og reproduseres. Nettopp fordi de fleste sportsjournalister er menn. På den måten reproduseres også kjønnsforskjellene i fotballen. Hun mener sportsjournalistikken har

mistet sin autonomi, og er altfor avhengig av det økonomiske markedet og næringslivet. Dette kan legge føringer for hvilke idretter media skal være opptatt av.

I Hjelseth og Hovdens artikkel *Negotiating the status of women's football in Norway. An analysis of online supporter discourses*, analyserer de hvordan fotballsupportere på internett diskuterer statusen til kvinnefotball. De bruker diskursanalyse og analyserer kommentarer i kommentarfelt i VG. De ser på hva som blir sagt og hvordan det blir sagt. Hvordan diskurser blir produsert og reproduert. Det dominerende argumentet i innleggene er at kvinnefotball ikke kan regnes som fotball. Det er altfor dårlig kvalitet på spillet, og kvinnekroppen duger ikke til det fotballen krever. Fotball er og blir for menn og det er det maskuline som gjelder. Kvinnefotball defineres som noe essensielt annerledes, og faller derfor utenfor kategorien fotball. Kvinnefotball blir framstilt som noe kjønna, noe som er basert på manglende kroppslig og mental kapasitet fordi det ikke kan måle seg med menn. Debattantene forsvarer at kvinnefotballen diskrimineres ved å vise til de biologiske forskjellene mellom menn og kvinner; mannen som den sterke og kvinnen som den svake (Hjelseth og Hovden, 2014). I tillegg gjennomsyres sporten av normer om heterofili. Spiller du fotball som en mann, kategoriseres du enten som lesbisk eller et tredje kjønn. Er du derimot feminin kan du være fin å se på, og attraktiv for det mannlige blikket, men da er du helt uegna for spillet. Debattantene sammenligner altså kvinnefotball og kvinnelige spillere konstant med herrefotball og mannlige spillere, men de når aldri opp på samme nivå (Bergstrøm, 2014).

Guttormsen (1995) har studert framstillinga av kvinnelige og mannlige idrettsutøvere, og finner at omtalen er nokså ulik. Analysen bestod av ti reportasjer fra OL på Lillehammer i 1994. Fem av reportasjene handlet om menn og fem om kvinner. Analysen viste at artiklene om de mannlige utøverne var mer konsentrert rundt selve konkurransen og resultatene. Hos de kvinnelige utøverne var journalisten mer opptatt av tårer og følelsesutbrudd og ikke-idrettslige faktorer.⁵ Dette er funn som støttes av Bjertnes (2005) sin studie. Hun sammenligner Dagbladets omtale av mannlige og kvinnelige fotballspillere under VM for menn i 98 og for kvinner i 99. Hun fant blant annet ut at herrespillerne ble framstilt som mer betydningsfulle, mer vesentlige, viktigere, seriøse, og i så måte mer "ekte" idrettsutøvere enn de kvinnelige.

⁵ Etter sommer-OL i Rio 2014 publiserte Cambridge University Press en studie der de har analysert språket i 160 aviser, magasiner og blogger. De fant ut at menn hadde tre ganger høyere sannsynlighet for å bli omtalt med ord som «stor», «sterk», «flott», «raskest», mens kvinner hadde større sannsynlighet for å bli beskrevet som «aldrende», «gravid» eller «ugift». Dagbladet omtaler studien: <http://www.dagbladet.no/kultur/ol-kommentatorer-beskyldes-for-mannssjavinisme/60467365>

De kvinnelige utøverne blir riktig nok framstilt som vellykkede idrettsutøvere, men samtidig ikke som vellykkede kvinner (heteroseksuelle, hegemonistisk feminine), ettersom de ikke tilfredsstillter kravene til det hegemonistiske femininitetsidealet (Bjertnes, 2005, s. 116).

Forholdet mellom media og idretten har gradvis utvikla seg til å bli et gjensidig avhengighetsforhold.

I dag er det vanskelig å tenke seg en medieindustri uten sport, og en sportsindustri uten massemedier. Fotballarenaen er kanskje den arenaen der relasjonen mellom sport og medier sterkest kommer til syne. (Helland, 2003, s. 11)

Det blir gjerne kalt et symbiotisk forhold mellom idretten og media, og media er kanskje aller viktigst for de kommersielle idrettene (Helland 2003, Dahlén, 2008). Lippe (2010) beskriver forholdet mellom media og idretten som siamesiske tvillinger. Dette symbiotiske forholdet er drevet fram av økonomiske krefter. Særlig kommer dette til uttrykk i fotballen. Denne idretten har blitt en av de fremste eksponeringsarenaene for reklame. Dette bidrar til å gi fotballen en kommersiell verdi (Helland, 2003). Disse tette relasjonene mellom idrett og media kalles for “sport/medie-komplekset”, og har noen svært klare idrettspolitiske og mediepolitiske implikasjoner. Hvis en for eksempel tar utgangspunkt i at sport på tv har avgjørende betydning for hvilke idretter som rekrutterer flest nye utøvere, blir de idrettspolitiske implikasjonene tydelige;

De idrettene som får mye medieoppmerksomhet får også de største og rikeste heltene/skurkene og største økonomiske ressursene. De idrettene som får minst oppmerksomhet, får svært lite ressurser og rekrutterer dårlig. I dette er kjønnsdimensjonen helt sentral, men også utvalget av idretter. (Helland, 2004)

1.5. Media

Media har en stadig større påvirkningskraft i dagens samfunn. Begrepet den fjerde statsmakt viser til medias rolle som overvåker og kontrollør av de tre andre statsmaktene – den lovgivende, utøvende og dømmende makt. Media er en institusjon med stor kulturell og sosial påvirkningskraft i samfunnet, og har en viktig demokratisk oppgave både nasjonalt, regionalt og lokalt (Aalberg og Elvestad, 2012). Idretten har etter hvert blitt svært viktig for massemediene. Begge institusjonene, både idretten og media, finner disse relasjonene med hverandre svært betydningsfullt. Idrettssosiologene Jorid Hovden og Arne Hjelseth omtaler

idretten som en symbolsk institusjon med stor symbolsk makt i samfunnet. Det er dermed ikke uproblematisk når over 90 prosent medias fotballdekning handler om herrefotball.

Idrett er en symbolsk institusjon. Den har enorm symbolsk makt i det norske samfunnet. Siden idrettsprestasjonene alltid uttrykkes gjennom kjønnede kropper, snakkes det mye om kjønn. Det har derfor store kjønnspolitiske konsekvenser når over 90 prosent av fotballdekningen i media handler om herrefotball og menns prestasjoner. (Bergstrøm, 2014)

Den nederlandske professoren i sosiologi Lisbet van Zoonen (1996) har gjort studier av medier og kjønn. Hun hevder at journalistikken er kjønna. Hun mener at dette får konsekvenser for kvinners innvirkning på det innholdet media publiserer. Dette gjelder både som journalister, men også kildene som blir spurt. Saker som gjelder politikk, økonomi, kriminalitet og sport blir ifølge van Zoonen regna som maskulint stoff, og har gjerne en mannlig vinkling med mannlige journalister og mannlige kilder som uttaler seg. Den norske idrettssosiologen Gerd von der Lippe peker også på problematikken innen sportsjournalistikken når det gjelder kjønnsfordeling i Norge. Ifølge von der Lippe kan sportsjournalistikken forstås som en dominerende maskulin eksponeringsindustri. I 2009 var 92 prosent av norske sportsjournalister, som var medlem i Norske Sportsjournalisters Forbund, menn. Bare 8 prosent var kvinner (Lippe, 2010). I en slik dominerende maskulin eksponeringsindustri kan det fort utvikle seg en felles forståelse av hvilke idrettsprestasjoner som tillegges mest betydning og som regnes som de beste. Gerd von der Lippe mener at sportsjournalistikken ikke lenger er autonom, men avhenger av det økonomiske markedet og næringslivet.

1.6. Lokalpressen

Lokalavisene i Norge har en stor posisjon i våres lokalsamfunn. Lokalavisene utgjør grunnstammen i den norske avisverden. Nordmenn skiller seg litt ut fra andre vestlige land når det gjelder avislesing. Avisopplaget i Norge er høyt, og det er kun Japan som har et større avisopplag per innbygger enn det Norge har. Dette kan på lang vei skyldes det store antallet lokalaviser som finnes i landet (Mathisen, 2010). Lokaljournalistenes særegne dilemma er dette;

På den ene siden er lokalavisene limet som binder lokalsamfunnet sammen, og som bygger opp under folks tilhørighet og identitet med lokalsamfunnet. På den andre

siden skal de se lokalsamfunnet gjennom en kritisk lupe, og ivareta den kritiske rollen i lokalsamfunnet. (Mathisen, 2010, s. 37.)

Journalistikken er ingen objektiv vitenskap. Det handler om å speile det som skjer i samfunnet. Journalisten velger hvilke saker som skal på trykk, og hvilke som ikke skal. Journalisten velger ut kildene sine, hvilke ståsted saken skal fortelles fra og hvilken vinkling saken skal ha. Journalisten lager med disse valgene en slags innramming både for seg selv og for oss som skal lese. Goffman skriver om begrepet *framing* eller på norsk *tolkningsrammer*. Det er rammer av organisasjonsprinsipper som styrer sosiale hendelser og vår subjektive deltagelse i dem. Goffman mener vi sammenligner opplevelser og begivenheter, og bruker tolkningsrammer for å gi mening til disse opplevelsene og aktivitetene vi deltar i (Goffman, 1974). Journalister bruker tolkningsrammer når de gjør ulike hendelser om til nyheter, og gir nyhetene mening for oss som leser, ser eller hører på. Tolkingsrammene er viktig for å forklare mediernes makt, og hvilken virkning det har på publikum at mediene presenterer en sak innenfor en bestemt ramme.

Lokalavisene får ofte kritikk for å være for snille, tannløse og patriotiske. De beskrives som sløve og feige, og kritikere etterlyser i større grad den kritiske journalistikken. Det er det positive som dominerer i lokalavisene. I følge en undersøkelse av fire lokalaviser, gjort av Mathisen (2010), har rundt 50 prosent av sakene en positiv vinkling, mens rundt 40 prosent har en nøytral vinkling. Kun i underkant av 10 prosent av artiklene som er undersøkt i denne undersøkelsen har en negativ vinkling. Dette er et interessant funn, som jeg ønsker i finne ut om stemmer i Fædrelandsvennens og Agderpostens dekning av de to fotballklubbene i min undersøkelse. Er sakene som skrives om Amazon Grimstad og Jerv positive, nøytrale eller negativt vinkla? Er det likt for Amazon og Jerv, eller har media ulike vinklinger avhengig av om det er herrene eller damene de skriver om?

1.7. Sørlandsk kontekst

Tidligere forskning på likestilling har synliggjort at en del kommuner i Agder har større likestillingsutfordringer enn ellers i landet. Denne situasjonen har vært stabil over lang tid. Agder har skåret lavt på SSBs likestillingsindeks helt siden oppstarten i 1999. I tillegg kommer Agderfylkene dårlig ut på SSBs levekårsundersøkelser. Det kan virke som om tradisjonelle holdninger verdsettes mer her enn i andre steder i landet. Forskerne Dag Ellingsen og Ulla-Britt Lilleaas viser i boka «*Noen vil ha det slik*»: *Tradisjonelle kjønnsroller*

og svake levekår på Sørlandet, at den svake likestillinga og de mange levekårsproblemene er skapt på bakgrunn av og ikke på tross av landsdelens fascinasjon for det tradisjonelle, rolige og det religiøst orienterte liv. Selv om forskerne understreker at flertallet av sørlendinger tross alt lever i mer likestilte hjem og at skepsisen til likestilling er i nedgang, råder det et tankesett og handlingsmønster som gjør at den sørlandske landsdelen er i utakt med resten av landet (Ellingsen og Lilleaas, 2014). De samme forskerne skrev i 2010 rapporten *Det gode liv på Sørlandet og tradisjonelle kjønnsroller*. Der fant de ut at menn med tradisjonelle holdninger til likestilling i Agder skiller seg fra lignende grupper i andre landsdeler. Disse mennene ser ut til å ha en bredere sosial posisjon enn menn med lignende holdninger i resten av landet. Ifølge Ellingsen og Lilleaas utgjør ikke disse mennene mer enn 30 prosent, men det er deres holdninger som utgjør den offentlige debatten (Ellingsen og Lilleaas, 2010).

I sin rapport *Kjønnsforskjeller i en likhetskultur: En studie av arbeidsdeling, sosialisering og likhet i Agder* har Skarpenes og Nilsen forsøkt å undersøke hvilke sammenhenger det er som inntreffer når likestillingsmønstre i en region reproduseres over tid. De har gjennom analyse av intervjuer av mødre og fedre som er bosatt i Agder, kommet fram til at det er komplekse relasjoner mellom kulturelle normer og forventinger og strukturelle begrensninger og muligheter, som ligger til grunn når folk skal organisere sine liv. I denne studien har forskerne forsøkt å få fram hvilke verdisettinger kulturen stiller til rådighet når folk skal begrunne egne valg og synspunkter. De enkeltes valgfrihet kan med andre ord ikke løses fra den konteksten valget fattes i, som i dette tilfellet er den sørlandske. På bakgrunn av dette kan forskerne anta at et opplevd fritt valg kan se annerledes ut på Sørlandet enn for eksempel i Oslo (Skarpenes og Nilsen, 2011). I disse studiene sier mange av kvinnene at de har valgt selv å være hjemme. Det er dette de vil, ikke noe de blir tvunget til. Ellingsen og Lilleaas (2014) stiller spørsmålet om hvor frie disse valgene egentlig er. Hvordan kan du frigjøre deg fra forestillingene om at mor bør være hjemme og ta seg av barna når det er dette omgivelsene rundt deg insisterer på?

Ut fra denne sørlandske konteksten vil man kunne tenke seg at forskjellene også kan gjenspeiles i fotballen på Sørlandet. I en artikkel i *Fædrelandsvennen* kommer det fram at Agder Fotballkrets er dårligst i landet på jente- og kvinnefotball. Av totalt 1275 fotballag i Agder var det kun 16,9 prosent av fotballagene som var jentelag i 2015. Det er svakest av samtlige fotballkretser i Norge, og langt bak landsgjennomsnittet.⁶ En sørlandsk kontekst vil

⁶ Fædrelandsvennen skriver om dette i artikkelen *Ingen kretser er dårligere på jentefotball enn Agder*. Referanse finnes bak i referanselista.

være viktig å ta i betraktning i de videre analysene av kjønnsforskjeller i fotballen på Sørlandet. Er det slik at ulike strukturelle og kulturelle forskjeller også kan skape ulike muligheter for kvinner og menn i fotballen på Sørlandet?

1.8. Problemstilling

Tidligere forskning viser at mannlige og kvinnelige idrettsutøvere blir ulikt framstilt i media. Særlig gjelder dette i tradisjonelt maskuline idretter. Det er derfor interessant å undersøke *hvordan kjønnsforskjeller kommer til uttrykk i fotballen på Sørlandet*. Dette vil være oppgavens hovedproblemstilling. Jeg har operasjonalisert denne problemstillinga på to ulike måter.

Først vil jeg se på hvordan to lokale aviser i Agder dekker kvinne- og herrefotballen. Ved å konsentrere meg om to spesifikke fotballklubber fra Grimstad, Amazon Grimstad og FK Jerv, ønsker jeg å finne ut hvordan Fædrelandsvennen og Agderposten snakker om fotball.⁷ Ved bruk av diskursanalyse ønsker jeg å finne ut hvordan fotballdiskursen på Sørlandet ser ut. Hva er avisene opptatt av når de skriver om henholdsvis Amazon og Jerv? Er fokuset retta mot det samme? Er fortellinga om fotballaget Jerv og fotballaget Amazon lik? Både Amazon og Jerv er to gode fotballag – de beste lagene i Aust-Agder de siste åra.

For det andre skal jeg intervju kvinnelige toppspillere på Sørlandet. Ved å benytte meg av intervju som metode ønsker jeg å få bedre innsikt i hvordan de selv opplever, føler og tenker omkring sin rolle og posisjon som fotballspiller. Vil den fotballdiskursen som jeg finner i lokalavisene på Sørlandet påvirke fellesskapet av kvinnelige fotballspillere på Sørlandet? Det er derfor interessant å få et innblikk i fotballspillernes egne betraktninger og refleksjoner rundt temaer som mediedekning, og hvordan de selv opplever å være kvinnelig fotballspiller i en mannsdominert kultur. Føler de for eksempel at det gir status å være fotballspiller? Og ikke minst om de føler det legges til rette (økonomisk, sportslig, sosialt) for at fotballspillerne kan prestere på det nivået som kreves, når man spiller for en toppklubb i Norge.

Mitt bidrag til tidligere forskning på området er en kombinasjon av medias rolle og en studie av utøvernes opplevelse. Det finnes få studier som kombinerer diskursanalyse om medienes

⁷ Klubbene blir som oftest bare omtalt som Amazon og Jerv. Jeg vil derfor i resten av oppgaven bruke disse benevningene.

dekning av kvinne- og herrefotballen og utøverens egne opplevelser. Spesielt interessant har det vært å gjøre denne studien i den minst likestilte landsdelen.

2.0. Teori

Oppgavens første analysedel hviler på et teoretisk rammeverk og sentrale innsikter fra diskursanalyse. Jeg har valgt å bruke diskursbegrepet til å analysere to sørlandske avisers dekning av kvinne- og herrefotball. Michel Foucault har kanskje framfor noen bidratt til utviklinga av den samfunnsvitenskapelige diskursanalysen, og hans diskursbegrep er derfor viktig for å forstå medias konstruksjon av fotballdiskursen på Sørlandet. For å synliggjøre de store forskjellene mellom kvinner og menn i fotballdiskursen på Sørlandet benytter jeg meg av et kjønnsperspektiv. Ved å bruke Connells maskulinitetsteorier ønsker jeg å vise hvordan fotballdiskursen på Sørlandet er hierarkisk bygd opp, der menn innehar de viktigste posisjonene, og dermed sitter med kontroll og har god innflytelse på fotballfeltet.

I oppgavens andre analysedel vil jeg i hovedsak benytte meg av Bourdieus sine teoretiske begreper. Jeg ønsker å se på hvordan fotballkvinnenes tilgang på de ulike kapitaltypene former deres habitus som kvinnelige fotballspillere på Sørlandet. Bourdieus teorier kan belyse hvordan dominansrelasjonene som finnes i fotballfeltet er betinga av samfunnsstrukturen. Avslutningsvis vil jeg introdusere et utvida kulturbegrep. Ved å bruke dette kulturbegrepet håper jeg å fange opp noe av de kulturelle betingelsene som legger føringer på fotballspillet muligheter for kvinner.

Både Foucault og Connell kan plasseres innenfor en sosialkonstruksjonistisk tankegang, og jeg vil derfor starte dette kapittelet med en kort innføring i sosialkonstruksjonistisk teori.

2.1. Sosialkonstruksjonistisk teori

Sosialkonstruksjonismen har som utgangspunkt at kunnskap ikke er noe som er universelt eller gitt utenfra. Det er det kulturelle, det sosialt konstruerte og det som oppleves som er viktig. Virkeligheten er kompleks og noe som stadig er i forandring. Viten er ikke politisk og sosialt nøytralt, som vil si at flere sannheter kan eksistere samtidig (Jørgensen og Phillips, 1999). Kunnskap og mening konstrueres i fellesskap.

Sosialkonstruksjonisme kan ses på som en fellesbetegnelse for en rekke nye teorier om kultur og samfunn. Diskursanalyse er kun en av mange sosialkonstruksjonistiske tilnærminger, men en tilnærming som mange benytter seg av. Det finnes altså flere sosialkonstruksjonistiske tilnærminger, og det er vanskelig å gi en beskrivelse som dekker alle. Likevel kan vi finne

flere fellestrekk som ligger til grunn for de ulike tilnærmingene (Burr i Jørgensen og Phillips, 1999):

- En kritisk innstilling til selvfølgelig viten. Det vi veit om verden (vår viten) kan ikke umiddelbart tas som en objektiv sannhet. Vår viten og måter å se verden på er ikke et speilbilde av virkeligheten, men et produkt av våre måter å kategorisere verden på.
- Viten er historisk og kulturelt betinga. Måten vi snakker og forstår verden på er historisk og kulturelt betinga. Det er innenfor disse betingelsene at utsagn og meninger oppfattes og aksepteres som sanne og naturlige.
- Det er en sammenheng mellom viten og sosiale prosesser. Viten skapes gjennom sosial interaksjon der man både skaper felles sannheter, og kjemper om hva som er sant og usant.
- Det er en sammenheng mellom viten og sosiale handlinger. I et bestemt verdensbilde er noen former for handlinger som oppfattes som naturlige og andre som utenkelige. Det betyr at den sosiale konstruksjonen av viten og sannhet får konkrete sosiale konsekvenser i ulike verdensbilder.

Som vi ser er språket spesielt viktig i de sosialkonstruksjonistiske tilnærmingene. Språket er med på å konstruere den sosiale virkeligheten, og med det den verden vi lever i. Virkeligheten finnes gjennom våre måter å kategorisere og omtale den på. Virkeligheten får betydning gjennom diskurs, og det er derfor viktig å se kritisk på diskurs. Forandres diskursen, altså hva som oppfattes som naturlig og akseptabelt, forandres også den sosiale virkeligheten.

2.2. Diskurs

En diskursanalyse er både en metodisk tilnærming og et teoretisk rammeverk. I diskursanalyse er teori og metode kjedet sammen, og man skal derfor akseptere de grunnleggende filosofiske premisser for å bruke diskursanalyse som metode i empiriske studier. Det er imidlertid viktig å understreke at det er fullt mulig å kombinere elementer fra flere forskjellige diskursanalytiske perspektiver (Jørgensen og Phillips, 1999). Både diskursbegreper og diskursanalysen brukes innenfor ulike tradisjoner. Diskursanalyse er ikke en enhetlig tekstanalytisk tilnærming, men snarere en samlebetegnelse for flere tradisjoner. Det skilles ofte mellom en lingvistisk tradisjon og en samfunnsvitenskapelig tradisjon. En grunnleggende forskjell mellom de to er tradisjonenes ulike grad av interesse for kjennetegn ved teksten i forhold til de samfunnsmessige omgivelsene. Der den lingvistiske tradisjonen

har tekster som sitt sentrale objekt, har den samfunnsvitenskapelige tradisjonen en tilnærming hvor det er større fokus på samfunnsmessige kontekster og maktspørsmål. Til felles har de to en interesse for forholdet mellom språk og samfunn, der de ser på språk som styrende for vår oppfatning av den sosiale virkeligheten (Østbye m.fl., 2013).

Diskursbegrepet har blitt brukt og diskutert mye de siste åra, både i vitenskapelige tekster og i debatter. En *diskurs* kan defineres som bestemte måter å snakke om bestemte ting på innenfor bestemte domener. Trer man for eksempel inn i en medisinsk diskurs er det mer krevende å bli hørt hvis man uttrykker seg i en altfor hverdagslig sjargong. Til grunn for enhver diskurs ligger et system av regler og koder. Disse regelen og kodene regulerer hva som kan sies, hvordan det kan sies, hvem som kan si det, i hvilke situasjoner det er akseptabelt å si det, til hvem man kan si det og når det kan sies osv. (Aakvaag, 2008).

2.2.1. Foucaults diskursbegrep

Men selv om ordene er mine, er de allikevel allerede uttalt, da de finnes i språket. Språket er på samme tid det mest intime, det vi kjenner oss selv ved – det er våre ord, og vi som taler -, og det mest fremmede; ordene har alltid allerede tilhørt andre. Kan man da fortsatt si at det er jeg som taler? – Spør Foucault. (Eliassen, 2016:52)

Michel Foucault har kanskje framfor noen bidratt til utviklinga av den samfunnsvitenskapelige diskursanalysen. For Foucault er en diskurs de historiske, kulturelle og sosiale betingelsene som gjør det mulig at et utsagn eller en hendelse oppfattes som naturlig eller akseptabel. Foucault er interessert i å avdekke, på arkeologisk vis, regler i de utsagnene som blir akseptert og naturlige i en bestemt historisk epoke. Altså hvilke regler og underliggende strukturer det er som regulerer diskursen. Dette er diskursanalysens formål (Jørgensen og Phillips, 1999).

Foucault kobler kunnskap og makt til diskurser. Han har studert hvordan kunnskap og “sannheter” blir produsert og skapt gjennom diskurser. Sannhet er ifølge Foucault også konstruert av diskurser. Diskursene er imidlertid ikke fastlåste sannheter, og det er ulike verdensregimer som peker ut hva som er sant eller usant. Makt kan brukes til å få folk til å tro på usannheter. De ulike måtene å forstå verden på kjemper mot hverandre for å oppnå hegemoni og gjøre deres bilde av samfunnet gjeldende (Jørgensen og Phillips, 1999).

Diskursanalysen vektlegger at språket har viktige funksjoner, som viser hvorfor det er avgjørende å analysere diskurser hvis man vil studere sosiale forhold. Aakvaag (2008) tar for seg fire slike funksjoner ved språket.

Språket avspeiler ikke bare virkeligheten nøytralt. Diskurser *produserer virkelighet*. Gjennom å klassifisere og betegne virkeligheten på bestemte måter “konstruerer” diskurser den verden vi lever i og dermed hvordan ting henger sammen. Det finnes nok en diskursuavhengig verden *an sich*, “der ute”, men den har ingen mening før den hentes inn i og ordnes gjennom en diskurs. Det vil si at verden slik vi opplever den er diskursrelativ. Befinner man seg innenfor forskjellige diskurser, lever man også i forskjellige virkeligheter.

For det andre produserer diskurser subjekter. Ifølge Foucault (1972) er ikke diskurs et tenkende, vitende og talende subjekts majestetiske utfoldelse. Diskurser etablerer derimot *subjektposisjoner* diskursdeltakerne kan innta. Det er først i kraft av å innta slike posisjoner at det dannes personer med en avgrensbar identitet. Etersom diskurser setter begrensninger for hva som er meningsfullt å si noe om, begrenser det også de ulike holdningene eller posisjoneringene man som subjekt kan innta i forhold til dem. Dermed kan man ifølge Foucault forkaste tanken om individer sin ubegrensede frihet til å velge hva de vil si, gjøre og tenke. Gjennom å legge vekt på diskursiv subjektposisjoner desentres subjektet. Det oppløses som fast grunn. I strukturalistisk forstand tar dette fokuset bort fra individene, og over på underliggende sosiale strukturer som subjektene ikke er herre over (Schaanning, 2000). Innenfor et slikt rammeverk er det diskurser som gir oss måter å forstå oss selv som subjekter på. Det er kort fortalt diskursene som produserer subjekter, og ikke subjekter som produserer diskursene.

Diskurser produserer ikke bare individuelle, men også kollektive identiteter. Fellesskap og samhörighet er ikke noe som oppstår og reproduseres spontant eller som er gitt naturlig. Diskurser gir representasjoner av fellesskapet som synliggjør at det finnes et “vi”, og hvor grensene for hvor “vi’et” går. Det vil si hvem som er innenfor og hvem som er utenfor gruppa. På den måten kan gruppe- og kollektivdannelsen ses på som en form for selvoppfyllende profetier (Aakvaag, 2008). Når en diskurs betegner og konstruerer en gruppe mennesker på en bestemt måte, begynner menneskene i denne gruppa selv å tenke og oppføre seg på denne måten. Konsekvensen blir at gruppa faktisk begynner å eksistere, uavhengig om

profetien har rot i virkeligheten eller ikke. For min oppgave vil det være interessant å se på det fellesskapet av kvinnelige spillere i toppfotballen på Sørlandet. Vil måten media snakker om kvinnefotball på eller ikke snakker om kvinnefotball på ha innvirkning på hvordan de kvinnelige fotballspillerne ser på seg selv? Begynner fellesskapet av kvinnelige fotballspillere å eksistere på grunnlag av hvordan de snakkes om, og dermed hvordan de snakker om seg selv?

Til sist produserer diskurser også institusjoner og sosiale praksiser. Durkheim har kalt dette for *sosiale fakta*. Ifølge diskursanalysen reguleres også sosiale relasjoner og hva mennesker gjør sammen av diskurser. Dette fordi diskurser gjennom å fastlegge hvordan virkeligheten og samhandlingssituasjoner skal defineres, hva som er normalt og unormalt, hva som er akseptabelt og uakseptabelt, hva vi kan kreve av hverandre, hvilke forventninger som knytter seg til ulike subjektposisjoner, hvem som tilkjennes retten til å bestemme ting, hvordan sosiale relasjoner legitimeres, hvordan sosiale relasjoner naturaliseres, osv., også regulerer samhandling (Aakvaag, 2008, s. 312). Dette vil si at diskursanalysen er sosialkonstruktivistisk. Sosiale fakta konstrueres og formes gjennom de diskurser som vi bruker til å uttrykke og organisere sosiale relasjoner. Identiteter og sosiale relasjoner er dermed et resultat av sosiale konvensjoner, de er “sosiale konstruksjoner”. På den måten kunne de vært annerledes.

Det er nodalpunktene som organiserer forståelsen innen hver og en diskurs. Et nodalpunkt er et privilegert tegn, som de andre tegnene ordnes rundt og får deres betydning i forhold til (Jørgensen og Philips, 1999). I for eksempel en medisinsk diskurs vil kroppen være et nodalpunkt, som mange andre betydninger utkrystalliseres rundt. Tegn som symptomer, vev og skalpell får i den medisinske diskursen sin betydning ved å bli relatert til kroppen på bestemte måter (Jørgensen og Philips, 1999). Et annet eksempel på det nodalpunkt kan være kjernefamilie. Da vil tegn som “far”, “mor”, “barn”, “omsorg”, “kjærlighet”, “privatsfære” osv. i denne diskursen få sin betydning ved å bli relatert til den moderne kjernefamilien slik vi kjenner den. Den er et produkt av at de nevnte begrepene ble utvikla og satt i et sosialt omløp på slutten av 1700-tallet. Før det eksisterte ikke “kjernefamilien” som institusjon (Aakvaag, 2008). Slike diskurser utvikles hele tida, og kanskje er ikke tegnene for kjernefamilien lenger de samme som når “kjernefamilien” begynte å eksistere. Ifølge Jørgensen og Philips (1999) etableres diskursen som en totalitet der hvert tegn er entydig fastlagt som moment gjennom relasjoner til andre tegn. Det skjer ved at den utelukker alle andre mulige betydninger tegnene

kunne ha hatt og andre måter de kunne relatert til hverandre på. På den måten blir diskurs en reduksjon av muligheter.

Kvinnefotball har ofte en tendens til å bli definert ut fra hva det ikke er. Et godt eksempel på dette er at vi ofte sier “kvinnefotball” og ikke “fotball” når vi snakker om kvinner som spiller fotball. Selve definisjonen på fotball er det herrefotball som definerer. Kvinnefotball sammenlignes med herrefotball på alle måter. I kvinnefotball går det ikke fort nok, det skytes ikke hardt nok, det løpes ikke fort, den er ikke så aggressiv, de kvinnelige fotballspillerne er heller ikke tekniske eller gode nok taktisk. Kvinnefotball havner altså utenfor kategorien “ordentlig” fotball.⁸ På den måten kan vi si at kvinnefotball ofte blir definert i opposisjon til herrefotball, og at fotball og kvinnefotball kan ses på som to ulike privilegerte tegn, som de andre tegnene ordnes rundt og får sin betydning i forhold til.

Dette vil være sentrale begreper i analysen videre om mediediskursen. Hvordan avisene konstruerer og reproducerer kvinne- og herrefotball, og hvordan de framstiller kvinnelige og mannlige toppidrettsutøvere. Er fortellinga om det kvinnelige fotballaget Amazon og det mannlige fotballaget Jerv konstruert på like eller ulike måter?

2.3. Maskulinitet og femininitet

Kjønnteoretikere er opptatt av grunnleggende spørsmål som hva kjønn er, hvordan kjønnsforskjellene blir til og hvordan de konstitueres. Det stilles også spørsmål ved forestillinga om kjønn som gjør at kjønn framstår på den måten den gjør i vår kultur. Kjønn handler nemlig ikke bare om biologiske forskjeller, men også om forskjeller som er kulturelt og sosialt konstruert. Mann og kvinne er uttrykk basert på de biologiske forskjellene mellom kjønnene, mens feminitet og maskulinitet handler om de sosiale, kulturelle og historiske betydningene som er knytta til disse biologiske forskjellene (Kane & Greendorfer, 1994). Med andre ord er man født med et biologisk utgangspunkt, mann eller kvinne, som senere blir kodet med ulike sosiale eller psykologiske forventninger til hva disse biologiske kjønnene skal fylles med.

⁸ Hjelset og Hovden (2014) skriver om dette. Noe jeg kommer tilbake til i kap. 5.5.3.

For eksempel blir fotball i USA sett på som en kvinneidrett, og er en av de virkelig store idrettene for jenter og kvinner i USA. Der har fotballen fått et fotfeste som herrene aldri har klart å erobre. Mannsfotballen har slitt med å slå igjennom på det kommersielle markedet. Da det var OL i Atlanta i 1996, var hele 80 000 tilskuere møtt opp for å følge finalen mellom USA og Kina. Hjemmenasjonen tok tidenes første olympiske gullmedalje i fotball for kvinner, da de slo Kina 2-1. I land som USA og Australia blir selvet spillet fotball sett på som mindre maskulint enn amerikansk fotball, rugby og australsk fotball. Her blir fotball rett og slett sett på som et mer passende spill for kvinner (Goksøyr, 2014).

2.3.1. Hegemonisk maskulinitetsteori

Raewyn Connell har spilt en sentral rolle i den konstruktivistiske delen av maskulinitetsforskninga de siste tjue åra. Ifølge Connell lever vi i et patriarkat der menn strukturelt har mer økonomisk og kulturell makt enn kvinner. Vi finner en systematisk undertrykkelse av kvinner i og med at det er menn som innehar de viktigste posisjonene i samfunnet og har kontroll av ressursene (Connell, 1996). Dette beskriver Connell som en bestemt kjønnsorden som har etablert seg i Vesten gjennom moderniteten. For å forstå hvordan denne kjønnsorden fungerer kan vi studere hvordan ulike kjønnsregimer kommer til uttrykk eller spilles ut i for eksempel skoler, fabrikker og fotballklubber, og hvordan denne praksisen har en overordna struktur (Connell, 1996). Connell insisterer på at maskulinitet også er en kulturell konstruksjon, og en prosess som bidrar til å posisjonere menn i et motsetningsforhold til kvinner.

Det var i artikkelen *Toward a New Sociology of Masculinity* at Connell, sammen med Tim Carrigan og John Lee (1985), lanserte begrepet hegemonisk maskulinitet. De tar utgangspunkt i Gramsci sin klasseanalyse og hegemonibegrep. Hegemonibegrepet viser til den sosiale makta som bestemmer et samfunns ideologi og tenkning. Et hegemoni representerer det verdensbildet som blir en del av det allment aksepterte, altså det som oppfattes som er naturlig i et samfunn. Hegemonisk maskulinitet blir dermed de rådende idealene i et samfunn, som bidrar til å ekskludere og underordne noen måter å gjøre kjønn på (Connell m.fl., 1985). I denne teorien legges det vekt på at maskulinitetskategorien er internt differensiert. Det betyr at det finnes ulike former for maskuliniteter som står i et hierarkisk forhold til hverandre. Der hegemonisk maskulinitet er den som troner på toppen. Connell karakteriserer den vestlige hegemoniske maskulinitet i vårt samfunn som en vestlig, hvit og heteroseksuell mann, som i

tillegg til andre egenskaper også kan knyttes til egenskaper som aggressivitet og evne til utøvelse av vold.

Den moderne konkurranseidretten var allerede fra begynnelsen en av samfunnets mest mannsdominerte og maskuline arenaer. Selv om fokus på likestilling også innen idretten har ført til at kvinnelige idrettsutøvere i visse sammenhenger får større oppmerksomhet i media enn tidligere, styres idretten fortsatt i høy grad av menn. I media er det fortsatt en stor dominans av herreidrett framfor kvinneidrett (Dahlén, 2008).

2.4. Pierre Bourdieu

2.4.1. Det sosiale rom og sosiale felt

Den franske sosiologen Pierre Bourdieu ser samfunnet som det han kaller for *det sosiale rom*. Mer presist er det fordelinga av ressurser, altså klassestrukturen i hele samfunnet.

Samfunnsmedlemmene kan inneha ulike objektive posisjoner. Disse posisjonene avhenger av hvor mye og hvilken type ressurser og kapital de besitter. Posisjonene er hierarkiserte og er basert på vertikal over- og underordning avhengig av kapitalmengde. Det sosiale rommet er med andre ord en hierarkisk struktur av objektive sosiale posisjoner som igjen er basert på kapitalmengde (Aakvaag, 2008). Det sosiale rom er oppdelt i mange felt, som igjen kan deles opp i delfelt eller subfelt (Bourdieu, 1995). Et sosialt felt er en sfære, arena og institusjon innenfor det sosiale rom. Den viktigste forskjellen mellom det sosiale rom og et sosialt felt er at posisjoneringa i det sosiale rom baseres på mengde og sammensetning av de generelle kapitalene, mens posisjoneringa i et sosialt felt bestemmes av den mengden en aktør besitter av den feltspesifikke kapitalen (Aakevaag, 2008). På hvert felt har det, ifølge Bourdieu, oppstått og pekt seg ut en særegen kapitaltype. En slik særegen kapital gir deg innflytelse på det spesifikke feltet. Idrett kan med Bourdieus egne termer karakteriseres som et eget felt, med en spesifikk idrettskapital.⁹

2.4.2. Kapitaler

Kapital kan helt enkelt defineres som knappe ressurser det er konkurranse om blant individer og grupper i samfunnet. Kapital kan brukes til å oppnå fordeler i det sosiale liv. Kapital gir makt. Det vil si at kapital er ulikt fordelt mellom både individer og grupper i samfunnet, og

⁹ I sin doktorgrad *Toppfotball – et felt i forandring* skriver B. Skogvang mer om dette.

gir i så måte grunnlag for dominans og herredømme (Aakevaag, 2008). Bourdieu opererer med tre hovedformer for kapital. Det er økonomisk, kulturell og sosial kapital. De er alle selvstendige i den forstand at de ikke kan reduseres til hverandre (Bourdieu, 1996).

Økonomisk kapital består av alle former for økonomiske ressurser som kan investeres og gi økonomisk avkastning. For eksempel penger, aksjer, eiendommer, redskaper, land osv. Økonomisk kapital gir makt (Bourdieu, 1999). Ved stor økonomisk kapital kan man kjøpe seg innpass i betydningsfulle sosiale kretser. På den måten kan økonomisk kapital transformeres til kulturell, sosial eller symbolsk kapital, som ofte kan være vel så viktig som den økonomiske.

Kulturell kapital består i å kunne mestre og tilegne seg kunnskap om kulturelle uttrykksformer. Kulturell kapital forutsetter at det eksisterer en allment akseptert dominerende "høy" smak i samfunnet, som man i mindre eller større grad kan beherske. Den kulturelle kapitalen gir makt gjennom for eksempel utdanningssystemet, tilgang til attraktive posisjoner på arbeidsmarkedet, bedre forutsetninger for deltagelse på ulike samfunnsarenaer og generell status og prestisje. Kulturell kapital eksisterer primært som kroppsliggjort og internalisert, altså forankra i aktørens habitus.

Sosial kapital består av tilgangen til sosiale nettverk. Det kan for eksempel være familie, venner, kollegaer og bekjente. Sosial kapital gir makt fordi disse nettverkene kan mobiliseres hvis man ønsker å oppnå noe. Det er dette som skjer hvis man for eksempel skaffer seg arbeid gjennom venner eller bekjente.

Bourdieu opererer i tillegg med det han kaller symbolsk kapital. Dette kan være en hvilken som helst egenskap;

Symbolsk kapital, er en hvilken som helst kapital (hvilken som helst form for kapital; fysisk, økonomisk, kulturell, sosial) som oppfattes av sosiale aktører med persepsjonskategorier som er slik at de er i stand til å kjenne den (til å oppfatte den) og til å anerkjenne den, til å gi den verdi. (Bourdieu, 1996, s. 61)

Med andre ord kan symbolsk kapital være en hvilken som helst form for egenskap eller handling som medlemmene i en sosial gruppe gjenkjenner som verdifulle og som tilkjennes verdi. For eksempel i form av anerkjennelse og prestisje.

Overført til fotballfeltet kan økonomisk kapital for eksempel være lønn, stipender, bonuser, fotballutstyr eller andre økonomiske goder spillerne skaffer seg gjennom fotballen. Kulturell kapital kan være kunnskap om fotballens regler og fotballens eget “språk”, spesifikk utdanning innen fotball eller medaljer i NM, EM, VM og OL. Den fysiske kapitalen vil være fotballferdigheter som utholdenhet, styrke, hurtighet og taktisk- tekniske ferdigheter. Sosial kapital vil være det sosiale nettverket du skaffer deg gjennom fotballen, som lagkamerater, supportere, trenere osv. Symbolsk kapital er den statusen og anerkjennelsen du oppnår ved å være en god fotballspiller. Denne anerkjennelsen kan komme både fra den sosiale gruppa man selv er en del av og den kan komme utenfra.

2.4.3. Habitus

Bourdieu definerer habitus som et integrert system av varige og kroppsliggjorte disposisjoner som virker bestemmende på hvordan mennesker handler, tenker, oppfatter og vurderer i gitte sammenhenger. Vår måte å møte verden på, den sosiale arv vi bærer med oss i våre oppfatninger og væremåter, utgjør habitus. Bourdieu (1995) er opptatt av kroppsliggjorte og sosiale strukturer, og viser til at aktørene selv i sin daglige praksis er subjekter som konstruerer den sosiale verden. Det at habitus er kroppsliggjort gjør at den er varig og stabil, men likevel fleksibel nok til å kunne orientere seg i nye sammenhenger. På den måten er habitus også kjernen i en persons identitet og gir oss vår “personlighet”. Bourdieu sier også at habitus ikke bare er strukturerende, men også strukturert. Den har et sosialt opphav, og habitus formes derfor gjennom at vi inkorporerer de sosiale betingelsene vi vokser opp under. Med andre ord vil mennesker som vokser opp under ulike sosiale betingelser, utvikle forskjellig habituser (Aakevaag, 2008). Habitus er derfor ikke bare individuell, men også klassespesifikk. Den gjenspeiler en persons posisjon i det sosiale rom, og da også posisjonen i ulike sosiale felt. Klassebakgrunn og klasses tilhørighet er dermed også bestemmende for habitusen, og virker styrende for alle individene i en klasse. På den måten setter habitus begrensninger for oss. For ifølge Bourdieu er habitus et produkt av objektive sosiale betingelser og setter klassespesifikke grenser for våre handlinger og vår væremåte.

2.4.4. Den maskuline dominans og symbolsk makt

I boka “*Den maskuline dominans*” gir Bourdieu sitt bidrag til å forklare det han ser som den universelle og paradigmatisk formen for symbolsk vold, nemlig det mannlige dominans

over det kvinnelige. I sin studie av et samfunnet i Kabylia analyserer Bourdieu (2000) mennenes dominans over kvinnene. Samfunnet er organisert etter det androsentriske prinsipp. Det hersker en forestilling om at det er mannen og det maskuline som er det naturlige og normale. I det tradisjonelle samfunnet lever mennene i den offentlige sfære og kvinnene i den private. Bourdieu viser til at det er en sammenheng mellom sosiale strukturer som på den ene siden kommer til uttrykk i måten rommet er organisert på, hvordan tida er organisert og hvordan arbeidsdelinga mellom kjønnene er, og på den andre siden de mentale strukturene, måten verden forstås og oppfattes på (Skogvang, 2006). Kvinnene i dette samfunnet opplever verden rundt seg, og dermed også dominansforholdet, gjennom ubevisste måter å tenke på. Måter å tenke på som er skapt av en inkorporering av selve maktforholdet. Bourdieu ser en sammenheng mellom samfunnsmessige- og mentale strukturer. I samfunn der det er stor forskjell mellom menn og kvinner vil dette dominansforholdet naturlig sosialiseres og institusjonaliseres, og aksepteres som selvfølgelige.

En slutter seg til den samfunnsmessige orden fordi den får den faktiske verden og den tenkte verden til å gli over i hverandre slik at de ikke kan skilles fra hverandre, og derfor aksepteres begge som selvfølgelige. (Bourdieu, 1995, s. 225)

Bourdieu (2000) vektlegger både det kroppslige og det symbolske i sin forståelse av kjønn. Bourdieu benytter seg av begrepene “symbolsk vold” og “symbolsk makt”, og definerer det som en mild form for vold eller makt som er usynlig, også for ofrene. Ifølge Bourdieu er symbolsk makt et vesentlig kjennetegn på den maskuline dominans. Denne form for makt stammer fra mangel på innsikt, og står i et motsetningsforhold til kunnskap og kjennskap (Lippe, 2001). Symbolsk makt beskriver Bourdieu på følgende måte;

Symbolsk makt er en makt til å konstituere det gitte gjennom utsagn om det, til å få andre til å se og til å tro på en verdensoppfatning, til å bekrefte den eller til å forandre den, og gjennom verdensoppfatningen også handlingen i verden, og dermed verden selv. (...) symbolsk makt virker bare når den anerkjennes, det vil si når det vilkårlige med den miskjennes. (Bourdieu, 1996, s. 45).

Symboler er de fremste redskapene som brukes for å rettferdiggjøre sosial ulikhet. Symbolsk vold utført gjennom symbolsk makt har reelle virkninger og kan få bestemte konsekvenser. Lippe (2001) viser dette ved å peke på utestengelsen av kvinner fra ulike idrettsarenaer gjennom mange år. Så lenge kvinnene syntes utestenginga var naturlig og riktig var de underlagt symbolsk makt. Utestenginga blir altså legitimert gjennom tanker og verdier som

råder i samfunnet, og som dermed blir det naturlige både for menn og kvinner. De dominerendes synspunkt blir også brukt av de som blir dominert, og disse kategoriene blir da gjort naturlige (Bourdieu, 2000). De dominerte oppfatter altså dominansen som naturlig. Dette dominansforholdet behøver derimot ikke å være bevisst hverken hos de som dominerer eller de som blir dominert;

Virkningen av den symbolske dominans (enten den er etnisk, kjønnsmessig, kulturell eller språklig osv.) utøves ikke med de erkjennende bevisstheters rene logikk, men gjennom skjemaer for oppfattelse, vurdering og handling som er konstruktive for habitusene, og som forut for bevissthetens beslutninger og viljens kontroll danner et erkjennelsesforhold som forekommer meget uklart for det selv. (Bourdieu, 2000, s. 46)

2.5. Et utvida kulturbegrep

For å fange alle informantenes opplevelse av sin egen rolle i fotballkulturen, trengs et utvida kulturbegrep. Et slikt kulturbegrep kan belyse hvordan symboler, ritualer og koder organiserer meningsdannelse. Kulturperspektivet ønsker å forstå kultur som ikke utelukkende en gjenspeiling av storsamfunnet, eller som ene og alene forklares av dominansrelasjoner (Broch, 2015). Et sentralt bidrag innenfor denne kulturellesosiologiske tradisjonen har kommet fra den amerikanske sosiologen Ann Swidler. I 1986 begrepsfester Swidler kultur som et repertoar av meningselementer. Hun ser nemlig på kultur som en verktøykasse ("tool-kit") som består av ulike kulturelle repertoarer eller ulike ressurser, som vi kan bruke for å forstå det samfunnet vi lever i. Swidlers alternative analyse for kultur beskriver hun på følgende måte;

First, it offers an image of culture as a "tool kit" of symbols, stories, rituals, and world-views, which people may use in varying configurations to solve different kinds of problems. Second, to analyze culture's causal effects, it focuses on "strategies of action," persistent ways of ordering action through time. Third, it sees culture's causal significance not in defining ends of action, but in providing cultural components that are used to construct strategies of action. (Swidler, 1986, s. 273)

Uten å redusere kultur og handling til maktrelasjoner belyser Swidler hvordan aktører og grupper kreativt velger symbolske redskap for å veilede handling og samhandling. Swidler retter søkelyset mot de tradisjonene, symbolene og ritualene som individer trekker på for å besvare spørsmål som opptar dem (Broch, 2015). Gjennom et liv møter vi på dilemmaer og situasjoner som kan virke kompliserte og uoversiktlige. For å kunne forholde oss til og å løse disse situasjonene har vi bruk for strategier. Omgivelsene vi lever i endrer seg, og det samme gjør vi. Derfor trenger vi kulturelle ressurser for å takle og forholde oss til endringer i oss selv

og verden rundt oss. Kultur kan altså påvirke våre handlingsstrategier ved å forme forskjellige rutiner, ferdigheter og vaner som den enkelte bruker i livets små og store utfordringer (Swidler, 1986).

Ved å fokusere på den aktive koblinga mellom kultur og erfaring blir Swidlers forskningssubjekter til kompetente aktører. Disse kompetente aktørene bruker det kulturelle repertoaret aktivt for å gi mening og innhold til livet, og for å rettlede handling (Swidler, 1986). Samtidig erkjenner hun at det finnes eksterne omstendigheter som kan legge sterke føringer på handling. For kultur kan ha direkte påvirkning på handling når elementer er strukturert som koder, kontekst eller institusjon (Swidler, 2001). Swidler mener at disse opererer utenfra og inn. For eksempel kan noe som definerer handlingen til et individ, som bruken av et spesielt symbol, skje uten individets intensjon om dette. På den måten kan kulturelle koder også ha begrensninger for handlinger man gjør, dog ikke utfra indre motiv eller ønsker, men fordi man besitter kunnskap om hvordan handlinger kan bli tolka av andre (Swidler, 2001).

Dette er et viktig poeng for å forstå mine informanters rolle i fotballkulturen på Sørlandet. Vi kommer et godt stykke på vei med Bourdieus sitt teoretiske skjema for å forklare informantenes rolle. Bourdieus teorier om symbolsk makt og den maskuline dominans kan til en viss grad brukes for å forstå kvinnenes rolle i fotballkulturen, men det fanger ikke opp alt. Det er flere av informantene som problematiserer dette. De ser de er underlagt strukturelle betingelser. De ser det, snakker om det, og noen aksepterer til og med situasjonen de er i. Med andre ord er flere bevisst på at fotballspilletts muligheter for dem selv er betingta av noe de ikke får gjort noe med, og at disse betingelsene står i stor kontrast til herrenes. Dette peker på at jeg også trenger et utvida kulturbegrep for å fange opp dette analytiske poenget. Det dette perspektivet kan bidra med er å forklare informantenes bevissthet, og hvordan slike holdninger til kvinnefotballen på et eller annet tidspunkt er sosialisert inn i den sørlandske kulturen.

3.0. Metodiske tilnærminger

I dette kapittelet skal jeg gjøre rede for hvordan arbeidet med oppgaven har foregått, og hvilke metodiske tilnærminger jeg har valgt å benytte meg av gjennom denne oppgaven. Først vil jeg fortelle litt om metodetriangulering, og om hvorfor jeg har valgt å benytte meg av to ulike metodiske tilnærminger. Dretter vil jeg redegjøre for hvilke forutsetninger og begrensninger som ligger til grunn for min diskursanalyse. Videre vil jeg redegjøre og begrunne mine valg når det gjelder det kvalitative intervjuet og analyseprosessen. Avslutningsvis vil jeg si noe om forskerens rolle.

3.1. Valg av metode

For å belyse min problemstilling har jeg kommet fram til at kvalitativ metode vil være den beste måten. I kvalitativ forskning undersøker man i hovedsak ikke utbredelsen av noe, slik som i kvantitativ forskning. Man forsøker i stedet å avdekke mønstre i våre forståelser og praksiser og hvordan de henger sammen med de situasjonene de kommer fram i. Hva slags dynamikk det er som opererer. Eksempler på slike situasjoner kan være innenfor familien, med venner, på arbeid eller på bussen (Ryen, 2002). Jeg er, som sagt, interessert i å finne ut hvordan kjønnsforskjeller kommer til uttrykk i fotballen på Sørlandet. For å belyse problemstillinga best mulig har jeg benytta meg av to ulike metodiske tilnærminger. En diskursanalyse av aviser, samt intervjuer med kvinnelige toppspillere som alle har spilt på Sørlandet.

3.2. Metodetriangulering

Metodetriangulering vil si at man benytter seg av ulike metoder for å belyse oppgavens problemstilling. Triangulering vil ifølge Ryen (2002) være et nyttig verktøy for å styrke forskningas validitet. Å kombinere metoder kan bidra til å utdype forståelsen for ulike aspekter knytta til samme sak, altså gjøre forskninga mer fullstendig. På den måten kan man oppnå større innsikt eller en større bredde i forståelsen av et fenomen. Når jeg ønsker å se på kjønnsforskjeller i fotballen er det interessant å se på hvilket virkelighetsbilde de to største avisene i landsdelen er med på å konstruere. Mediene har stor makt, og hva de velger å skrive om og hvordan de velger å skrive om det på, vil ha innvirkning på lesernes oppfattelse og forståelse av ulike fenomener. For å få en større variasjon og dybde i datamaterialet mitt vil jeg i tillegg intervju kvinnelige fotballspillere på Sørlandet. Ved bruk av denne metoden ønsker jeg å få bedre innsikt i hvordan de selv opplever, føler og tenker omkring sin rolle og

posisjon som fotballspillere. Fotballspillernes egne betraktninger og refleksjoner rundt ulike temaer knytta til toppfotball vil gi meg innsikt i hvordan de selv snakker om fenomenet, og om de selv er prega av den diskursen media konstruerer.

Bruk av triangulering kan også innebære ulemper. Ved triangulering risikerer man for eksempel å få ulike svar på samme spørsmål. Dette er som regel uproblematisk hvis formålet er å få en mer fullstendig oversikt. Den sosiale realiteten er kompleks og mangfoldig. Forklaringene som gis vil da være med å avdekke denne kompleksiteten, og forskjellene blir i stedet definert som viktig tilleggsdata. Er man derimot ute etter bekreftende data, kan forklaringen i forskjellene ligge i feil eller skjevheter knytta til selve instrumentene (Ryen, 2002). Alle metoder gir mulighet for feil. Det kan være at spørsmålene blir mistolka, at spørsmålene ikke måler samme fenomen eller at forskerens kompetanse ikke er god nok. Som forsker kan man benytte seg av ulike teknikker for at for eksempel spørsmålsformuleringa blir så god som mulig. Dette vil jeg komme tilbake til senere i kapittelet.

3.3. Diskursanalyse

Diskursanalyse dreier seg i hovedsak om å studere samspillet mellom tekst og kontekst. For å få et innblikk i fotballdiskursen på Sørlandet vil jeg altså analysere Fædrelandsvennens og Agderpostens dekning av fotballagene Amazon og Jerv. For å finne fram til fotballdiskursen i disse to avisene vil jeg først undersøke hvor mye som skrives om de to fotballagene, og hvor ofte det skrives. Deretter vil jeg se på hvem som har uttalerett i media. Hvem blir intervjuet og hvem er det som intervjuer? Helt til slutt skal jeg se på innholdet. Hva blir skrevet? Hvordan skrives det, og hvordan blir sakene vinkla?

3.3.1. Fædrelandsvennen og Agderposten som empiriske kilder

Ettersom jeg skal se på dekning og framstilling av kvinnelige og mannlige fotballspillere på toppnivå i den sørlandske landsdelen, har jeg valgt å analysere tekster fra de to største avisene i Agderfylkene. Fædrelandsvennen er en dagsavis som blir utgitt i Kristiansand, og er en regionsavis for Sørlandet. Agderposten er Aust-Agders største avis og holder til i Arendal. På bakgrunn av det kan man anta at denne avisen dekker og burde dekke både Amazon og Jerv tettere enn det Fædrelandsvennen gjør. Jeg vil i hovedsak se på papiravisene som er gitt ut i en periode på tre år (fra 2014 og ut 2016). Ved å gjøre en diskursanalyse av disse to avisene ønsker jeg å få innblikk i hvilken eller hvilke diskurser om fotball som gjelder i Agderfylkene.

Jeg ønsker å se på forskjellen mellom hvordan menn og kvinner presenteres og framstilles i disse avisene.

3.3.2. Avgrensninger

Jeg har valgt å avgrense analysen til å handle om dekninga av to spesifikke fotballklubber. En dameklubb og en herreklubb. Jeg ønsker å se på hva avisene skriver om Sørlandets beste kvinnelige fotballag. Amazon er Sørlandets flaggskip innen damefotballen, og er en av de første norske fotballklubbene som ble grunnlagt for kvinner. De har spilt i Toppserien i 10 år på rad. De rykka imidlertid ned til 1. divisjon (nest høyeste nivå) i 2015. Herreklubben jeg vil se nærmere på er Fotballklubben Jerv. De holder også til i 1. divisjon, det nest høyeste nivået, i seriesystemet for herrer. Jerv er også fra byen Grimstad, og de to klubbene har samme hjemmebane. Jerv har aldri spilt i den øverste divisjonen for menn. Til tross for at de har vært veldig nær å rykke opp i både 2015 og 2016.

IK Start sin posisjon er helt klart størst på Sørlandet. Klubben er Sørlandets flaggskip innen herrefotballen. Nettopp derfor ville det kanskje vært naturlig å velge Start som Amazons motpart i undersøkelsen. Slik jeg vurderer det har Start en så stor posisjon på Sørlandet, særlig i Kristiansandsområdet, at det nesten blir umulig å sammenligne Amazon med denne klubben. Jeg har derfor valgt å sammenligne med Jerv. En klubb som størrelsesmessig er nærmere Amazon, samt at de er fra samme by. De har også en felles historie, da de i mange år var en og samme klubb. Amazon trakk seg ut fra Jerv og stifta egen klubb i 1999.

Sportslig er de siste åra prega av en negativ kurve for Amazon, og en mer positiv kurve for Jerv. Amazon spilte kvalik både i 2013 og 2014, og fikk begge ganger fornya toppseriekontrakt. I 2015-sesongen rykka de direkte ned til 1. divisjon, og klarte seg med et nødsdrik sesongen etter. Jerv derimot har det siste åra hatt en sportslig opptur. Jerv rykka opp fra 3. divisjon i 2013, hvor de fulgte opp neste sesong med å vinne 2. divisjon. Året etter rykka de opp i 1. divisjon. Både i 2015 og 2016 spilte de kvalik om opprykk til tippeligaen, men tapte begge knepent. Det er klart at Jervs gode resultater og Amazons dårlige resultater kan forsterke den skjevheten som allerede finnes. Etersom jeg ønsker å undersøke hvilke diskurser om fotball som gjør seg gjeldene i dagens mediebilde, vil jeg derfor ha et så nytt materiale som mulig. Derfor tar jeg for meg det som er skrevet om Amazon og Jerv i Fædrelandsvennen og Agderposten fra 01.01.2014 – 01.01.2017.

3.3.3. Innsamling av data

A-tekst er brukt for å samle inn datamateriale til undersøkelsen. Jeg brukte søkeordene “Amazon Grimstad”, “Amazon fotball”, “Jerv” og “FK Jerv” for å finne aktuelle tekster. Jeg søkte også på spillernavn og trenere for å se om jeg fikk flere aktuelle treff. Alle søkene ble gjort innenfor den aktuelle tidsperioden. Søkinga resulterte selvfølgelig i en del overlapping, samtidig kan det ikke utelukkes at noen tekster likevel ikke er fanga opp under disse søkene.

3.4. Kvalitativt intervju

Formålet med et kvalitativt intervju er å benytte seg av dette møtet mellom forsker og intervjupersonen, og den unike samtalen som oppstår nettopp i denne konteksten. Det blir viktig å følge opp det intervjupersonen setter fokus på, og som dermed kan kaste lys over vedkommende sin forståelse av det aktuelle temaet. Forskeren blir her det viktigste verktøyet for å få fram og følge opp intervjupersonens historier, betraktninger og forståelser rundt det aktuelle temaet. Det betyr imidlertid ikke at man ikke kan eller bør ha tenkt gjennom spørsmål på forhånd, og planlagt en struktur eller form på intervjuet. Det er heller ikke noe i veien med å stille de samme spørsmålene til flere informanter. Alt dette lar seg utmerket gjøre innenfor rammen av et kvalitativt intervju. Hvor godt intervjuet blir avhenger selvfølgelig av ulike faktorer. Faktorer som for eksempel tema, ønsker og intensjoner fra begge parter, den tida de involverte har til rådighet og hvor intervjuet gjennomføres. Det må heller ikke glemmes at dette er et møte mellom to forskjellige personer, som mest sannsynlig ikke kjenner hverandre fra før. Dermed har man ingen garantier for at det blir fullklaff, og at intervjuet blir av den kvalitet man ser for seg og ønsker seg (Widerberg, 2001).

3.4.1. Utvalg

Utvalgsstrategien ved kvalitative intervju kjennetegnes ved at det lages ikke-sannsynlighetsutvalg. I motsetning til kvantitative undersøkelser, der formålet er å få et utvalg som gjenspeiler populasjonen og dermed kan frambringe statistisk generaliserbare data, er et kvalitativt intervju ute etter dybdekunnskap om et tema eller fenomen. Derfor avviker utvalgene her både i hvordan de er sammensatt og størrelsesmessig. Hensikten er ikke å lage et representativt utvalg, men å lage et variert utvalg. Når det gjelder antall respondenter er det ofte umulig å fastsette på forhånd. Det snakkes i metodelitteraturen om et metningspunkt. Det vil si at datainnsamlinga pågår så lenge forskeren får ny informasjon. Metningspunktet blir altså nådd der de nye intervjuene ikke gir forskeren noe nytt eller lite nytt. Det er ikke antallet

som bestemmer metningspunktet, men innholdet (Ryen, 2002). I min studie har jeg gjort sju intervjuer. Med kun sju intervjuer kan man sikkert argumentere for at flere kunne gitt et større og mer variert datamateriale. Samtidig opplever jeg at de intervjuene jeg har gjennomført, har gitt et godt datagrunnlag. Selv om mange av informantene har mye av de samme oppfatningene finner jeg også noe variasjon. Kanskje ville jeg funnet mer variasjon i dataene med flere informanter. Utvalget av kvinnelige fotballspillere som har spilt toppfotball er lite. Det gjør det vanskeligere å finne mange aktuelle kandidater. Dessuten har en slik masteroppgave pragmatiske begrensninger når det gjelder tid og økonomiske ressurser. Derfor endte det endelige utvalget av informanter på sju.

For å velge ut personer som kan være aktuelle informanter, har jeg gjort et strategisk utvalg. De spillerne jeg har valgt ut er med i utvalget fordi de har kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til min problemstilling. Det er i hovedsak to kvaliteter informanter mine må ha. De må være kvinnelige toppfotballspillere og de må ha spilt (toppfotball) på Sørlandet i løpet av sin karriere. Utvalget består av spillere som er mellom 25 og 50 år. Det er en blanding av aktive og tidligere aktive spillere. Spillerne besitter både A-landslagskamper og noen har vært innom aldersbestemte landslag. Andre igjen har kun spilt i ulike klubber på Sørlandet. Det er ikke en forutsetning at man må være fra Sørlandet. Utvalget er derfor sammensatt av kvinnelige fotballspillere med ulik demografisk bakgrunn. Jeg har gitt informantene mine fiktive navn som jeg vil benytte meg av videre i analysen.

Fiktive navn

«Martine»

«Anne»

«Frida»

«Johanna»

«Hilde»

«Nina»

«Sofie»

Av anonymitetshensyn kommer jeg ikke til å gi en mer konkret presentasjon av den enkelte informant. Jeg vil hverken presisere aldersintervaller nærmere eller ta med andre former for personkarakteristika. Dette fordi der er et lite miljø, og dersom jeg knytter bestemte

opplysninger som alder, bosted, arbeid osv. opp mot den enkelte informant, kan det være lettere å bli gjenkjent. Da jeg gjør det på denne måten kan ikke sitater fra intervjuene og informasjonen som kommer fram her spores direkte tilbake til den enkelte informant.

3.4.2. Rekruttering av informanter

For å komme i kontakt med aktuelle informanter prøvde jeg først å sende en mail til en klubb jeg veit det har spilt mange aktuelle kandidater. Jeg fikk ikke svar på denne mailen, og ble nødt til å skifte strategi. Ettersom jeg ikke selv kjenner noen i fotballmiljøet på Sørlandet, som kunne hjulpet meg med å komme i kontakt med aktuelle informanter, var jeg nødt til å finne disse selv. Jeg gikk systematisk gjennom gamle og nye lagoppstillinger, fra de aktuelle klubbene. Jeg fant spillerstatestikker på Norges Fotballforbund sine nettsider. Disse hjalp meg med å sortere ut de spillerne jeg synes var mest aktuelle. Til slutt kom jeg fram til et knippe spillere jeg ønsket å komme i kontakt med. Sammen med min veileder utarbeida vi et informasjonsbrev, som jeg sendte i posten til de aktuelle informantene. De jeg fant mailadressen til, fikk imidlertid det samme brevet på mail. Av de som fikk brevet på mail fikk jeg tilbakemelding relativt raskt. De som fikk brevet i posten tok det naturligvis litt lenger tid å komme i kontakt med. Jeg ringte opp samtlige etter et par uker, og avtalte intervju med de som var interessert i å være med på prosjektet. Mitt inntrykk er at de jeg kontakta synes prosjektet virka spennende, og de aller fleste hadde lyst til å bidra. Kun tre av de jeg kontakta hadde ikke anledning til å være med. I alt endte jeg, som nevnt, opp med å intervjuer sju spillere. Intervjuene fant sted i perioden mellom 25.10.2016 og 17.01.2017.

Underveis valgte jeg i tillegg å benytte meg av snøballmetoden for å få tak i aktuelle informanter, som jeg selv kan ha oversett. Snøballmetoden går ut på at jeg kontakter personer som tidligere informanter har anbefalt. Etter de første intervjuene spurte jeg informantene mine om de kunne tenke seg andre personer det kunne være nyttig for meg å snakke med. Jeg fikk dessverre ikke like mye ut av denne metoden som jeg hadde sett for meg. De nevnte, med unntak av to stykker, personer jeg allerede hadde vært i kontakt med. Jeg fikk en ny informant ved hjelp av denne metoden. Jeg fikk i tillegg bekrefta at de personene jeg allerede hadde vært i kontakt med, også viste seg å være de personene miljøet selv trakk fram som viktige bidragsyttere til min masteroppgave.

3.4.3. Intervjuguiden

(...) det å gjennomføre et forskningsprosjekt er ikke en lang kjede med separate ledd, men derimot en lang prosess som heller kan sammenlignes med en mengde påfølgende sløyfer. (Ryen, 2002, s.145)

Som en del av forberedelsene til selve intervjuet utarbeidet jeg en intervjuguide med utgangspunkt i problemstillinga. En intervjuguide er en slags plan over temaer man ønsker å snakke om under intervjuet. Analysearbeidet avhenger av hele prosessen med empiriproduksjonen. Hva man spør om, og ikke minst hvordan man spør vil virke inn på hva slags svar man får. Derfor bør man ha analysen i bakhodet helt fra begynnelsen, også i arbeidet med intervjuguiden. Med andre ord kan man si at analyseprosessen allerede starter med intervjuguiden (Widerberg, 2001). Guiden kan være en grov skisse, men det kan også være et detaljert oppsett der hvert spørsmål er nøyaktig formulert. Det kan argumenteres for ulik grad av forhåndsstrukturering. Det avhenger av fokus, forskningsspørsmål og utvalgsriterier (Ryen, 2002). Spørsmåla ble strukturert etter ulike temaer jeg ville innom og de var ganske detaljerte i utforminga. Samtidig var jeg fleksibel i forhold til rekkefølge og formuleringer, alt etter som hvordan intervjuet forløp. Guiden ble brukt som et utgangspunkt, men ikke noe jeg fulgte opp slavisk under intervjuene. Intervjuene utvikla seg etter som hva informantene satte fokus på, og hvilke temaer de engasjerte seg i. Så lenge vi kom gjennom de ulike temaene, var rekkefølgen og prioritering utover det ikke så viktig. Det viktigste for meg var å få et innblikk i deres hverdag, hva de synes er viktig og hvordan de selv snakker og reflekterer rundt temaene jeg tok opp.

3.4.4. Gjennomføring av intervju

De kvalitative intervjuene er alle avtalt med hver enkelt på forhånd, enten via en telefonsamtale, sms eller på mail. Selve intervjuet er gjennomført på et tidspunkt og sted som den aktuelle informanten selv anså som best egna i forhold til sin arbeidssituasjon og tid til rådighet. Jeg har intervjuet noen på arbeidsplassen, noen etter arbeidstid, mens andre igjen har satt av tid i en frihelg. Med andre ord har alle mine informanter tatt av sin egen fritid for å få til et intervju med meg. Dette setter jeg naturligvis stor pris på. De stedene intervjuene har blitt gjennomført på er derfor kafeer, spillernes arbeidsplass eller jeg har blitt bedt hjem til vedkommende. Alle intervjuene er tatt opp på lydband. Dette valgte gjør det enklere for meg selv både underveis, men også i ettertid. Ved å benytte meg av en båndopptaker, slipper jeg å notere mye under selve intervjuet. Det ville tatt fokuset bort fra samtalen, og jeg hadde ikke

fått vært nok “tilstede”. Da kunne jeg heller fokusere på å stille gode oppfølgings spørsmål. I tillegg er det lettere i analysearbeidet å ha det informantene har sagt ordrett. Det jeg burde vært flinkere til var å notere spørsmål eller stikkord, mens informantene fortalte. Selv om man er sikker på at man husker å spørre om spørsmål som dukker opp, er det skremmende lett å glemme. Dette var noe jeg prøvde å tenke bevisst på under senere intervju. Det er imidlertid viktig å være bevisst på at en båndopptaker kan oppleves litt skummelt. Informantene vil kanskje i noen sammenhenger holde tilbake informasjon som for eksempel kan oppleves som sensitiv, eller moderere seg i enkelte utsagn fordi det man sier tas opp på bånd. Jeg valgte likevel å ta opp hele intervjuet på bånd for ikke å miste noe av informasjonen som ble fortalt.

Støy fra andre folk eller ulike maskiner i kafeen opplevdes i noen tilfeller litt forstyrrende, samt at vi ved et par anledninger ble avbrutt fordi informantene traff på kjentfolk på kafeen eller på arbeidsstedet. Samtlige lydopptak av intervjuene ble likevel hørbare. Min erfaring er at det beste stedet å intervjuer var hjemme hos informantene. Det er ulike grunner til dette. Vi ble ikke avbrutt eller forstyrret av andre mennesker, lyder eller annen form for impulser utenfra. Informantene var dessuten i kjente omgivelser. Dette virket å gi en naturlig trygghet og ro hos informantene. Vi hadde god tid, og kunne ta pauser underveis hvis det var nødvendig. Det var dessuten lettere med litt uformell prat både før og etter intervjuet. Når det gjelder kvaliteten på intervjuene utgjorde det derimot ikke noe forskjell om vi satt på en kafe eller hjemme i stua. Jeg fikk likevel tak i det jeg var ute etter. Intervjuenes lengde var mellom 50 minutter til 90 minutter. Noen hadde sagt at de kun hadde en time til rådighet, mens andre igjen ikke hadde noe tidspress. Fordelen med litt mindre tid, er at man blir mer effektive og ikke tillater seg så mye “utenomstakk”.

Et råd for å oppnå flyt i intervjuet er å bruke teknikker for å samle inn mer informasjon. Ifølge Lincoln og Guba (i Ryen, 2002, s. 106) kan slike teknikker forskere bruke for å drive intervjuet framover, ha ulike former. For eksempel kan bruk av pauser være en metode, eller at man “pumper” informantene (“pumps”) framover ved lyder som “m-he” eller “mm”. I tillegg kan man rett og slett spørre om informantene kan si mer om et tema, eventuelt ved å spørre etter konkrete eksempler. Forskeren bør stille spørsmål for å få informantene til å utbrodere det han eller hun har sagt. Jeg opplevde selv at det å gi informantene god tid til å svare, fikk de til å snakke mer. Da jeg hørte på opptaket av intervjuet i etterkant følte jeg flere ganger at det var pauser på mange sekunder uten at noen av oss sa noe. Til slutt tok som regel informantene ordet, og fortsatte på svaret sitt. Jeg lærte fort at dette var en metode som gjorde

at de fortalte mer. I de pausene gjorde jeg ofte notater eller så ned i papirene mine, slik at ikke informantene skulle føle at blikket mitt hvilte på dem. Dette kan bidra til at presset blir mindre på å måtte svare noe, og de får tid til å tenke litt lenger. Som regel endte det opp i gode, reflekterte svar. Jeg registrerte også at jeg sa veldig mye “ja” og “mm”. Det var noe jeg prøvde bevisst å tenke på til de neste intervjuene, men det viste seg å være vanskelig å legge fra seg. Det opplevdes ikke så unaturlig i intervjusituasjonen, som det gjorde på lydopptaket i etterkant.

Jeg hadde alltid med meg en notatbok der jeg hadde notert ned spillernes ulike spillerstatistikker. Her noterte jeg også ned spørsmål eller stikkord fortløpende. Etter hvert intervju skrev jeg ned tanker og refleksjoner umiddelbart. Jeg noterte også ned de temaene informanten engasjerte seg mest i. I ettertid brukte jeg disse notatene til å sette meg litt inn i stemninga igjen, og dermed huske detaljer fra intervjuet jeg hadde glemt. Noen av notatene jeg tok skrev jeg over på pc, men det aller meste er håndskrevne notater.

3.4.5. Kvalitativ innholdsanalyse

Analyseprosessen er dessuten en rotete, tidkrevende, ikke-lineær, kreativ prosess med rom for mye tvil, en prosess som skal bringe orden, struktur og mening inn i alle innsamlede data. (Ryen, 2002, s. 145)

Etter jeg var ferdig med hvert enkelt intervju, begynte jeg med transkriberinga.

Transkriberingsprosessen foregikk både underveis og etter intervjuperioden. Det var ikke alltid jeg klarte å gjøre meg helt ferdig med et intervju før jeg starta på det neste. Det var en svært tidkrevende prosess å transkribere intervjudata. Det tok mye lenger tid enn jeg hadde regna med på forhånd. Det var svært nyttig å transkribere selv, da jeg kunne gå gjennom intervjuet i sin helhet en gang til. På den måten fikk jeg et inngående kjennskap til mitt eget datamateriale. Jeg skrev ned ordrett det som ble sagt, men valgte å skrive ned hvert intervju i bokmålsform. En av grunnen til det er med hensyn til anonymisering. Da kan ikke tekst eller et utsagn knyttes opp mot en spesiell informant på bakgrunn av dialekt. Det er i tillegg vanskelig å gjøre dialekter om til en konkret skriftform.

Det er tidkrevende å analysere kvalitative data. Det finnes ingen standardiserte teknikker for hvordan det skal gjøres. Etter at transkribering av intervju er ferdig sitter man igjen med store mengder tekst. Analyse av kvalitative data innebærer alltid å redusere datamengden. Når man skal analysere kvalitative data må man dele inn i deskriptive kategorier. Disse kategoriene

refererer til personer, steder, aktiviteter eller andre relevante temaer (Ryen, 2002). Koding og kategorisering av datamaterialet er den vanligste formen for dataanalyse, og selve kjerneaktiviteten i den kvalitative analyseprosessen. Å redusere datamaterialet, samt forenkle og få mening ut av dataene er en utfordring (Thagaard, 2013).

Allerede i arbeidet med intervjuguiden delte jeg opp i underordnede kategorier som jeg ønsket å høre mer om. Det ble derfor naturlig at utgangspunktet for den kvalitative innholdsanalysen var de samme kategoriene. Derfor delte jeg intervjuene inn i kategoriene “motivasjon”, “mediedekning”, “rammebetingelser”, “status” og “kultur”. Under hver enkelt kategori tok jeg ut enheter som jeg mente passa innunder en av kategoriene. Det var likevel noen enheter som var vanskelig å plassere under kun en av kategoriene, som egna seg flere steder. Samtidig var det andre sitater igjen som ikke egna seg innunder noen av de jeg hadde delt inn i. Disse plasserte jeg i en “diverse”- kategori. En kategorisering er imidlertid ikke endelig, og kan endres underveis. Enheter kan flyttes over i andre kategorier, og enkelte kategorier kan tømmes. Ved neste lesing kan man dessuten opprette nye kategorier. Denne prosessen fortsetter inntil man mener at dataene ikke åpner for flere endringer. Målet er å sitte igjen med få kategorier, som senere skal analyseres (Ryen, 2002).

Det videre arbeidet i analyseprosessen er å se sammenhenger mellom kodene eller kategoriene. Flere av disse kategoriene kan være indirekte avhengig av hverandre. Forskerens oppgave er å bygge en logisk kjede av bevis for sine konklusjoner og slutninger, og lage en begrepsmessig eller teoretisk innramming for slutningene man trekker (Ryen, 2002). I min analyse av intervjumaterialet har jeg i hovedsak benytta meg av Bourdieu sitt teoretiske skjema, samt et kultursosiologisk perspektiv. Dette kommer jeg tilbake til i selve analysekapittelet (kap, 5).

3.4.6. Drøfting av kritikk til metoden

Historisk har intervju som metode høsta en del kritikk fra ulike hold. Både fra kvantitativ metode, men også internt. De rådende skolene, innenfor kvalitativ metode, og debattene mellom dem har hatt sterke og konkrete konsekvenser for synet på intervjuet som en måte å skaffe kunnskap på (Ryen, 2002). Kritikken som kommer eksternt er som regel henta fra en positivistisk oppfatning av forskning. Den kritiske røsten peker blant annet på det kvalitative intervjuets mangel på objektivitet, troverdighet, pålitelighet og at det ikke er generaliserende og etterprøvbar. Det blir også hevda at kvalitativ intervju ikke er en vitenskapelig metode

ettersom den er for personavhengig (Ryen, 2002). Dette gjelder både den som intervjuer og den som blir intervjuet. Som intervjuer kan du få helt ulike svar på det samme spørsmålet ettersom hvem du intervjuer. Det samme kan oppstå ved at det samme intervjuet holdes av ulike intervjuere. Det er ikke sikkert svarene vil bli de samme.

Skjevhet er altså en sentral faktor. Interaksjonen mellom partene i et intervju øker mulighetene for skjevhet både i forhold til den som intervjuer og den som blir intervjuet. Dette kan minske troverdigheten til intervjuet. På en annen side, ved å anerkjenne at det kan være skjevhet vil det kunne bidra til noe konstruktivt. Det kvalitative intervjuet kan med fordel bruke ledende spørsmål. Hovedspørsmålet blir derfor ikke om man skal lede eller ikke, men heller hvor spørsmålene leder. Her kan vi skimte noe av kritikken eller bekymringa innad i kvalitativ metode. Skjevhet kan være en reel bekymring for tilhengere av det "reine" naturalistiske intervjuet ettersom skjevhet defineres som et problem man ønsker å eliminere. Fra etnometodologisk hold er skjevhet derimot interessant fordi den er med på å konstruere ulike kontekster og på den måten bidrar til hvordan partene "gjør" virkeligheten (Ryen, 2002).

3.5. Forskerens rolle

En utfordring ved metoder hvor mennesker studeres, er å reflektere over hvordan forskeren kan ha betydning for data vi får. (Thagaard, 2013)

Relasjonen som oppstår mellom forsker og intervjupersonen er et metodisk poeng i seg selv. Utvikling av tillit og troverdighet i løpet av intervjuet kan ikke overvurderes, og gir grunnlag for at intervjupersonen kan fortelle åpent om sine erfaringer. Lykkes ikke forskeren med dette, får intervjuet en dårlig kvalitet. Både forskerens personlige egenskaper og framtoning i intervjusituasjonen, og forskerens ytre kjennetegn som kjønn, alder og sosial bakgrunn vil prege intervjuet, og dermed data forskeren sitter igjen med (Thagaard, 2013).

Metodelitteraturen diskuterer hvilken betydning kjønn kan ha i en intervjusituasjon. Ettersom intervjuet foregår innenfor en spesiell kulturell kontekst, er det viktig å vurdere hva denne konteksten kan bety. Metodelitteraturen har fokusert mest på betydninga av kjønn der forskeren er kvinne og intervjupersonen er mann. Dette er ikke tilfellet i mine intervjuer. I mine intervjuer er både jeg og mine informanter samme kjønn. Dette kan gi et grunnlag for en felles forståelse. En kvinnelig intervjuperson kan referere til fellesskapet mellom kvinner, og antar at forskeren forstår fordi hun er kvinne selv (Thagaard, 2013).

Jeg deler en stor interesse med mine informanter, nemlig fotball. Det betyr at jeg i tillegg til å inneha en del kunnskap om spillet, serien, spillere osv., også har egne oppfatninger og tanker omkring fotballdiskursen i Norge. Jeg kan på den måten ikke sies å ha et nøytralt eller objektivt syn på mange av aspektene og diskusjonene knytta til ulike temaer i fotballen. Dette kan påvirke mine tolkninger som forsker. Forskerens forståelse vil alltid være en fortolkning av informantenes forståelse. Fordi jeg både er prega av min faglige bakgrunn og mine verdier, vil jeg uansett se informantenes situasjon utenfra. Det gir en annen forståelse enn det innenfra-perspektivet informantene mine har. Likevel ved å gå inn med et kritisk blikk og teoretisk og metodisk til verks, ser jeg på det som en fordel at jeg og informantene mine deler en stor interesse for fotball.

4.0. Det mannlige som det allment aksepterte – en diskursanalyse av fotballdiskursen på Sørlandet

I dette kapittelet skal jeg studere fotballdiskursen med fokus på kjønn, og hvordan dette kommer til uttrykk gjennom Fædrelandsvennen og Agderposten. Diskurser former, som kjent, objektene det snakkes om. I denne analysedelen vil jeg bruke Foucaults begreper om diskurs. I lys av et kjønnsperspektiv vil jeg se på hvordan avisene framstiller fotballagene Amazon og Jerv, både som et kollektiv og individuelt. For å finne fram til diskursens innhold vil jeg hovedsakelig se på tre faktorer:

1. *Hvor mye* som skrives om Jerv og Amazon. *Hvor ofte* skrives det om disse lagene. Er det etter hver kamp? Eller publiseres det i tillegg artikler før kamp? Hvordan er plasseringa i selve avisa?
2. *Hvem* har uttalerett? Er det spillere, trenere, eksperter som får uttale seg? Og *hvem* skriver artiklene som publiseres?
3. *Hva* skrives det om. Altså hva er innholdet i diskursen? *Hvordan* skrives det. Hva legges mest vekt på, og hvordan er vinklinga på ulike saker?

Under punkt 1 og 2 vil jeg presentere resultatene både fra den mannlige og den kvinnelige delen av fotballdiskursen under ett. Disse punktene er ikke så store, og derfor deler jeg de ikke opp. Punkt 3, som er diskursens innhold, er det mest omfattende punktet. Her har jeg delt inn i ulike underkategorier. Det blir relativt tydelig at avisenes fokus endres ettersom om de skriver om Amazon eller Jerv. Derfor blir det naturlig å dele analysen av diskursen inn i en mannlige og en kvinnelige del. Først vil jeg se på hvordan Jerv skrives om. Her ser jeg på hvordan vinklingene på sakene er, hvordan språket er, det reinte fotballfaglige og samfunnsmessige relevans. I den kvinnelige delen av diskursen har jeg også sett på hvordan sakene er vinkla. Det blir tydelig hvordan flere av sakene kan virke å ha en noe “*anti-Amazonsk*” holdning. Jeg har sett på hvordan språket er, det fotballfaglige og samfunnsmessige relevans. I tillegg vil jeg vise at den kvinnelige delen også inneholder utenomsportslige saker, spesielt i form av sponsorbråk og en debatt om selve “produktet” er godt nok.

Til sammen vil dette skape en diskurs om hvordan fotball snakkes om på Sørlandet. Med den innflytelsen media har vil dette få konsekvenser for hvordan publikum, sponsorer og spillere

selv ser på kvinnefotballen. Jeg vil vise hvordan jeg mener avisene opprettholder og reproduserer den maskuline dominans i fotballen på Sørlandet.

4.1. Regional dimensjon

Det er ingen tvil om at det finnes et regionalt skille mellom Øst og Vest. Det synliggjøres i avisenes prioritering med hensyn til omtalen av lagene. Fædrelandsvennen skriver generelt mindre om både Amazon og Jerv enn det Agderposten gjør. Samtidig tar Fædrelandsvennen på seg Start-briller i mange artikler som omhandler Jerv. Det er en rivalisering mellom Øst og Vest, og da spesielt mellom Jerv og Arendal på den ene siden og Start på den andre. Det kan virke som om Fædrelandsvennen bryr seg lite om fotballagene i Aust-Agder, og i så fall har de et rivaliserende og konkurrerende blikk. Hvis det i tillegg er et kvinnelig lag, det vil si Amazon, så forsterkes denne holdninga. Kvinnelag fra Aust-Agder blir helt klart minst prioritert eller egentlig ikke prioritert overhodet i Fædrelandsvennens fotballdekning. Jeg vil komme tilbake med eksempler senere i oppgaven. Denne regionale forskjellen preger stort sett hele diskursen. Jeg kommer ikke til å legge noe mer fokus på dette skillet enn nødvendig, men det er viktig å være bevisst på at den er der. Det interessante er forskjellene på dekninga av henholdsvis Amazon og Jerv, og de kvinnelige og mannlige toppidrettsutøverne på disse lagene. Disse forskjellene finnes i begge aviser og er mitt utgangspunkt for diskursanalysen.

4.2. Om menn

Under dette punktet vil jeg se på omfang, altså hvor mye som skrives om de to fotballklubbene både i form av antall tekster og lengden på tekstene. Aller først følger en tabell som viser antall artikler som omhandler Amazon og Jerv i henholdsvis Fædrelandsvennen og Agderposten, i 2014, 2015 og 2016.

Antall artikler skrevet om Amazon Grimstad og FK Jerv i Fædrelandsvennen og Agderposten.

<i>Fædrelandsvennen</i>	<i>Amazon</i>	<i>Jerv</i>	<i>Agderposten</i>	<i>Amazon</i>	<i>Jerv</i>
2016	20	268	2016	75	689
2015	12	288	2015	94	717
2014	70	251	2014	122	539

En rask titt på tabellen bekrefter de skjeve tallene både mellom Amazon og Jerv, og mellom avisene. Ikke uventa skriver Agderposten mer om både Amazon og Jerv enn det

Fædrelandsvennen gjør. Om man ser på prioriteringa innad i avisene er den derimot omtrent helt lik. Av totalt 909 i Fædrelandsvennen saker på tre år, handler 89 prosent om Jerv og 11 prosent om Amazon. I Agderposten er av totalt 2236 saker, 87 prosent om Jerv og 13 prosent om Amazon. Legger vi sammen Fædrelandsvennen og Agderposten er 87,5 prosent av sakene om Jerv og 12,5 prosent om Amazon, av totalt 3145 saker. Jeg vil presisere at tallene kun er basert på saker som er skrevet om henholdsvis Amazon og Jerv, og viser kun forholdet mellom disse to klubbene. Dersom undersøkelsen i tillegg inkluderte Sørlandets største flaggskip innen herrefotballen, Start, ville tallene vært betydelig skjevere enn det denne studien viser. Det er åpenbart at kvinnefotballen blir lite prioritert i de to største avisene på Sørlandet. Dette funnet er ikke noe nytt. Det er flere undersøkelser som finner samme tendens. Mari Ertzaas (2012) har i sitt masterprosjekt blant annet analysert VG og Adresseavisa sin dekning av herre- og kvinneidrett. Fotball er den idretten som er hyppigst skrevet om i begge aviser, og herrefotball er dominerende. I VG er hele 97,9 prosent av alt fotballstoff om herrefotball, mens i Adresseavisa er 86,8 prosent om herrefotball. Petter Remen Hanssen gjorde en analyse av NRK sportsrevyen sine sendinger i 2010. Analyseresultatene viste at kvinner generelt har mange færre innslag enn det menn har. Av de store idrettene gjelder dette spesielt fotball;

I løpet av hele 2010 var det kontinuerlig mye herrefotball i hver sending. På kvinnesiden derimot, selv om fotball for kvinner er en av de største idrettene i Norge målt etter antall utøvere, fikk fotball ingen (!) innslag i løpet av hele 2010. (Hanssen, 2013, s. 11)

Til og med av NRKs ukentlig sportsmagasin, som skal gi høydepunkter av ukas sportsnyheter og profilere kjente og kjære idrettshelter, blir kvinnefotballen utelatt. Kvinnefotballen er i denne sammenheng ikke populær nok til at kanalen velger å lage en sak om kvinnefotballen i løpet av hele 2010. Ikke engang cup-finalen fikk oppmerksomhet. Det samme skjedde i 2016. I sportsrevyen en dag etter finalen for kvinnene fikk ikke seerne se noen bilder fra kvinnefinalen. Det var herrefinalen som var i fokus ettersom den hadde blitt spilt før på dagen, samme dag.

I Fædrelandsvennen er det få artikler som skrives om Amazon. Flere av artiklene handler om kvinnefotball generelt på Sørlandet. Amazon blir ofte nevnt i disse artiklene ettersom de, sammen med Donn, er de eneste lagene som har spilt i kvinnenenes øverste divisjon. Dessuten skriver Fædrelandsvennen en del om den lokale fotballstjerna Lene Mykjåland, som har spilt

for Amazon tidlig i sin karriere. Derfor er det få tekster om Amazon som fotballklubb, og om amazonspillere. De tekstene som skrives er ofte korte, og får tildelt liten plass. Ikke overraskende er dekninga av Amazon bedre hos Agderposten enn i Fædrelandsvennen. Det er flere artikler, samt at de i mye større grad handler om Amazon og klubbefotball. Det er oftere referat fra kampene. Som regel får de tildelt en halv halvside, noen ganger også mindre. Dekninga ser ut til å synke noe med de dårlige sportslige resultatene til Amazon. I 2016-sesongen spilte laget i 1. divisjon, og dette året er også dekninga dårligst. Noe som kanskje ikke kan sies å være spesielt overraskende. Samtidig kan det diskuteres om det har blitt skrevet noe mindre om Start, selv om de spilte 2017-sesongen i 1. divisjon. Likevel er det ingenting i forhold til Jerv. Byens herrelag får mye mer plass i Agderposten enn damelaget. Det er minst en side om hver kamp. Dessuten er det ofte før-kampen-reportasjer. Før hjemmekampen mot Brann i 2015 dro Agderposten helt til Bergen for å snakke med noen supportere om hva de trodde om kampen på Levermyr. I forbindelse med kvalikkampene mot Start i 2015 hadde Agderposten etter hver av de to kampene en serie de kalte "Slaget om Sørlandet". Hele tretten sider ble skrevet om disse to kampene, og det kun på to dager (dagen etter hver kamp). Ut fra hvor mye og hvor ofte det skrives om disse to lagene er det helt tydelig å se hvilket lag avisene bryr seg mest om. Det på tross av at damelaget har prestert stabilt på et høyere nivå enn herrelaget.

Denne delen av diskursen viser hvor ofte og hvor mye det skrives om Amazon og Jerv. På dette punktet er det et veldig skjevt styrkeforhold mellom lagene. Nesten 90 prosent av det som skrives om disse to lagene handler om Jerv. Hadde Start vært med i denne undersøkelsen, ville det vært langt over 90 prosent. Vi kan fastslå at første punkt handler overveldende mye om menn. Det er svært få kvinnelige innslag i fotballdekninga til disse to avisene. Det gjelder i avisenes dekning av enkeltpersoner, som spillerprofiler, trenere eller andre viktige personligheter tilknytta et lag. Dessuten gjelder dette også i dekninga av lag som noe kollektivt. Det skrives omtrent ikke om Amazon og deres prestasjoner. Det kommer langt ned i avisredaksjonene prioriteringer av saker som omhandler sørlandsk fotball.

4.3. Menn om menn

Denne store forskjellen mellom hvordan media dekker herre- og kvinnefotball kaller Gerd von der Lippe (2010) for den unaturlige mediedekninga. Dette kommer av det hun omtaler som en dominerende maskulin eksponeringsindustri. I 2009 var 92 prosent av

sportsjournalistene som var medlem i Norske Sportsjournalisters Forbund, mannlige og bare 8 prosent var kvinnelige. De mannlige og kvinnelige sportsjournalistene (media) er motoren i et tredelt nettverks sammen med sentrale idrettsledere/trenere/utøvere og sponsorer. Alle disse tre nettverksdelene er overrepresentert av menn. Når fokus ikke er på selve sportsjournalistikken, er toppidrettsutøverne i fokus i denne eksponeringsindustrien. Flesteparten av disse er også mannlige (von der Lippe, 2010). Dette leder over til en annen sentral forutsetning for fotballdiskursens innhold gjennom disse avisene, nemlig hvem som får uttalerett. Hvem er det som uttaler seg om fotball i Fædrelandsvennen og Agderposten. Er det journalistene, spillere, trenere, fotballeksperter osv.? Er det mannlige eller kvinnelige journalister som skriver om fotball i disse avisene?

Når det skrives om Jerv blir ofte både trener og spillere intervjuet. Spesielt trener, Steinar Pedersen, får uttale seg mye i begge aviser. Det blir ofte spekulert i, spesielt Agderposten, hvilke spillere som burde starte neste kamp og hvilke som eventuelt ikke har gjort seg fortjent til en plass i startelleveren. Det er oppdateringer på skadesituasjon i laget, og dermed hvilke spillere som er disponible for Steinar Pedersens startoppstilling. Det er ofte journalistene selv som står for spekuleringa. Gjennom de mannlige sportsjournalistene kan det se ut som om den mannlige dominansen i fotballdiskursen reproduseres i de undersøkte avisene. Det er herrene som helt klart, veldig overlegent, får mest oppmerksomhet. Det er de mannlige fotballspillerne som blir heia fram og dyrka som helter. De får dermed en høy status i nærmiljøet, og en helt annen status enn sine kvinnelige fotballkollegaer.

Når det gjelder Amazon blir noen ganger treneren intervjuet etter kamp. Ytterst få ganger får en spiller sine utsagn på trykk. Det er finnes ingen fotballkommentatorer eller eksperter som kommenterer eller diskuterer laget, spillerne, treneren, ligaen osv., hverken før eller etter kamp. Det skrives generelt veldig lite om Amazon, og derfor er naturlig nok forutsetninga for diskursens utsagn bygget på svært få stemmer. Det betyr at når for eksempel personer i næringslivet uttaler seg negativt om Amazon, og debatten om sponning og produkt blir blåst veldig opp, får dette stor betydning for diskursens innhold. Denne tråden skal jeg ta opp igjen senere i oppgaven.

Fotballaget Jerv har en helt annen status enn det Amazon har. Deres prestasjoner ses på som viktigere og bedre enn de kvinneliges prestasjoner. Dette budskapet er noe både Fædrelandsvennen og Agderposten formidler i sine fortellinger om fotball. I denne delen av

diskursen er det stort sett mennene som uttaler seg, og aller mest uttaler de seg om andre menn. Det gjelder både journalistene og de som blir intervjuet. Vi ser her en tydelig maskulin dominans. Det virker imidlertid også som om det er helt akseptert og naturlig. Det virker ikke som noen stiller spørsmål om hvorfor det ikke er en eneste artikkel i disse avisene som en kvinnelig journalist har skrevet – om fotball, riktig nok. Menn skriver om fotball, uavhengig om det er herrer eller damer. Herrene prioriterer å skrive om herrefotball framfor damefotball. På den måten reproduseres diskursen slik vi kjenner den i dag.

I denne delen har vi sett på hvem som uttaler seg om fotball i disse avisene. Det er helt tydelig at fotballdiskursens utsagn først og fremst bygger på hva menn tenker og mener om fotball. Hittil har vi sett at for det første handler diskursen overveldende mye om menn, vi har også sett at diskursen produseres av menn. Virkelig dypt kommer man først inn i diskursen når vi ser på innholdet. Hva som faktisk skrives, og hva som er budskapet. Hva er avisenes fortellinger om fotball? Hva vil de vi skal lese om?

4.4. Diskursens innhold

Jeg vil nå se på hvordan fotballdiskursen omtales. Hva er det som skrives og hvordan skrives det om? Dette innebærer blant annet selve vinklinga på saker, språk, det fotballfaglige innholdet og samfunnsmessig betydning i lokalmiljøet. Jeg begynner med å se på hvordan den mannlige delen av fotballdiskursen er bygd opp. Hvilke fortellinger får vi om fotballaget Jerv? Det er flere elementer som er viktige for denne fortellinga om Jerv. Det fotballfaglige og det språklige gis stor plass, og preger denne delen av diskursen.

I sitt essay analyserer Skarpenes ulike tilnærminger fotballkommentatorer bruker for å formidle fotballspillet og gi fotball mening for tilskuere. Dette på bakgrunn av tre forskjellige verdiforankringer; den vitenskapelige, moralske og estetiske.

For estetikere er de vakre avdriblingene, det enorme rykket eller det bananskrudde frisparket, helt avgjørende. Gjennom kunstnerisk utfoldelse gjenoppretter fotballartisten for tilskueren en tapt helhet. (Skarpenes, 1998, s. 16)

Avisene i denne studien er spesielt opptatt av å formidle den vakre og estetiske siden ved fotballen. Når Agderposten refererer fra Jerv sine kamper er det “den geniale bakromspasningen”, “det glitrende kombinasjonsspillet” og “den elegante lobben”, som de

forsøker å fange opp og formidle til leserne. Det er ingen tvil om at de språklige virkemiddelene som journalistene velger å bruke er viktige for denne fortellinga om Jerv.

Etter jeg har sett på den mannlige delen av fotballdiskursen gjør jeg akkurat den samme analysen av den kvinnelige delen av diskursen. Det blir relativt fort tydelig at denne diskursen i stor grad bygges opp av fravær av de samme elementene. Avisene er ikke opptatt av å formidle den samme fortellinga om Amazon som fotballag. Tvert imot blir konstruksjonen av fotballaget Amazon et resultat av fravær. Et fravær som ikke bare innebærer det språklige og fotballfaglige, men innhold generelt. Vi skal se at den kvinnelige fotballdiskursen opprettes av fravær. Det mest iøynefallende med avisenes dekning av kvinnefotball og framstillinga av kvinnelige fotballspillere, er nemlig hvor lite det er.

Avslutningsvis vil jeg oppsummere hvordan den mannlige og den kvinnelige delen er bygd opp, som er i stor kontrast til hverandre. Konstruksjonen av det mannlige kollektivets allmennhet skjer på bekostning av det kvinnelige.

4.5. Den mannlige delen av fotballdiskursen

4.5.1. Vinkling

Den mannlige delen av diskursen er som regel prega av positive vinklinger på saker. Kampreferatene er gode og detaljerte, og målene er som regel beskrevet i detalj. Man får vite hvem som scoret, hvem som hadde assist, hvor i målet ballen sitter og forarbeidet gjerne flere trekk før ballen sitter i mål. Leserne får vite om målet kom etter en “innoverskrudd corner” eller etter “glitrende kombinasjonsspill” på en av kantene. Samtidig tar avisene ofte tak i det som er positive sider ved spillet og spillernes individuelle prestasjoner på banen. Den regionale forskjellen synes også her. Agderposten har som regel en positiv vinkling på Jerv-saker, selv om for eksempel resultatet ikke har gått Jerv sin vei. Da finner Agderposten noe positivt i kampen som de fokuserer på. Fædrelandsvennen er noe mer kritisk til Jerv sine prestasjoner, og ser det meste gjennom gule og svarte “Start-øyne”. Likevel skriver Fædrelandsvennen ofte om Jerv-kamper i sin avis, og det samla inntrykket er at det meste av dekninga av Jerv preges av en positiv omtale.

4.5.2. Språklig estetikk

Språket er viktig når Jerv sine prestasjoner beskrives i avisene. Den mannlige delen av diskursen er preget av et forsøk på en eller annen form for språklig estetikk. Journalistene er veldig opptatt av og har et ønske om å skrive godt. De prøver å skrive med et stort repertoar av fotballuttrykk og språklige termer. Uansett om man mener det er klisjefullt eller ikke, så preges diskursen av forsøk på et “rikt” fotballspråk. Det er ofte “de vakre dribletene”, “det enorme rykket” på kanten eller “den elegante lobben”, som formidles. Jeg vil nå komme med eksempler på det jeg kaller språklig estetikk.

Agderposten skriver et godt og utfyllende kampreferat etter at Jerv møter Start i en treningskamp i slutten av januar, 2015. Både målet, men også andre sjanser blir beskrevet.

Omgangens største sjanse kom rett før pause, da ble innbytter Joachim Edvardsen spilt nydelig alene med keeper. Han lobbet ballen elegant over armen til Håkon Opdal, men uheldigvis for Jerv ble ballen klarert på streken av Starts nykommer Alex Ray De John.¹⁰

Her beskrives omgangens største sjanse, ifølge Agderposten. Det står at Edvardsen blir spilt *nydelig* alene med keeper, og at han *lobbet ballen elegant* over keeper. I tillegg til Edvardsen nevnes også keeper og Starts redningsmann ved navn.

Et annet eksempel er da Jerv vant 4-1 over Levanger på bortebane. Her beskrives tre av de fire målene Jerv scoret i denne kampen;

Grimstad-laget tok ledelsen etter 20. minutter i en sjansefattig første omgang da Christopher MacConnacher slo et langt innlegg mot Alexander Lind. Med en Levanger-keeper på halvdistanse headet toppscorer ballen i en lekker bue over den utrusende målvakten, og scoret dermed sitt niende mål for sesongen.

Deretter satt Ohi ballen i mål etter en glitrende enkeltmannsprestasjon. Spissen dro av hele venstresiden til Levanger før han chippet ballen over keeper (...).

Etter 86.minutter trikset innbytter Joachim Edvardsen seg forbi Levangers forsvar på praktfullt vis (...).¹¹

¹⁰ Sundvor, 2015, s. 34. (Agderposten)

* Jeg vil videre i oppgaven referere til avisutklippene jeg bruker ved å bruke fotnoter. I fotnotene vil det stå forfatter, år og sidetall. Artikkelens fulle navn og hvor den er henta fra vil stå bak i litteraturlista.

¹¹ Knutsen, 2015, s. 20. (Agderposten)

Etter 1-0 seier borte mot Strømmen blir målet beskrevet på følgende måte;

Robstad og Hagen vartet opp med glitrende kombinasjonsspill på venstrekanten. Sistnevnte flikket «Oji» gjennom på elegant vis hvorpå spissen dro av en forsvarer og «curlet» ballen i lengste hjørne. En real drømmescoring.¹²

4.5.3. Det fotballfaglige

Det er stort fokus på det fotballfaglige rundt kampene til Jerv. I tillegg til gode kamppreferater som er skrevet i god fotballjournalistisk sjargong, blir både ferdigheter og prestasjoner fulgt nøye med på. Laguttak blir spekulert i, og spillsystemer blir kommentert. Fokuset rettes både mot individuelle og kollektive prestasjoner. Et eksempel fra Fædrelandsvennen viser hvordan to midtbanespillere blir analysert og presentert, samt omtalt som en solid midtbaneduo. De to har en viktig rolle i Steinar Pedersens spillsystem, og innehar de to dype rollene på midtbanen.

Jan Jenssen sammen med Mohammed Fuseini utgjør Grimstadklubbens solide midtbaneduo i Steinar Pedersens 4-2-3-1. (...) I flere kamper har det vært tydelig at det er Jan Jenssen som skal komme på de dype, offensive løpene, mens Fuseini skal ligge igjen som et anker, ikke ulik rollen mange vil huske Anthony Annan fra i Start.¹³

4.5.3.1. Spisskompetanse

I mange tekster blir Jervspillerne tilskrevet spisskompetanse. Med spisskompetanse menes en egenskap som er retta inn mot et område. På en fotballbane kan en spisskompetanse være at man er en god avslutter, innehar en presis pasningsfot, god luftstyrke, er en tekniker osv. Det er ikke uvanlig at Jervspillere blir beskrevet med en slik type egenskap. Jan Jenssen og Fuseini Mohammed blir for eksempel beskrevet som *midtbanemotorer*, en betegnelse som sier noe om den fysiske kapasiteten til spillerne. Sistnevnte betegnes også som en *hardtspillende og tøff* midtbanespiller. Glenn Andersen er kaptein med stor K, den *rutinerte* midtstopperen og en *positiv lederskikkelse*. Andreas Hagen beskrives som en *anvendelig* og *allsidig* spiller som med sine ferdigheter kan skape ubalanse hos motstanderen. Han beskrives i tillegg som en *viktig brikke* i Jerv-laget. Jakob Toft har *luftstyrken* som ett av sine sterkeste våpen. Jervs spiss Ohi Omojuanfo beskrives i en anledning som *hattrickhelten*, og en spiller med *målteft*. Noe som indikerer en spiss med et spesielt godt øye for mål. Dette er bare noen

¹² Albretsen, 2015, s. 20. (Agderposten)

¹³ Stenersen, 2015, s 65. (Fædrelandsvennen)

eksempler på hvordan de mannlige spillerne blir tilskrevet en form for spisskompetanse. Det er også flere ganger at spillere etter kampene blir omtalt som *kampens store spiller*. Dette er en måte å rangere spillerne opp mot hverandre, både innad i eget lag og motstanderlaget. Eksempel på det dette kommer under kapittel 4.5.3.3.

4.5.3.2. Laguttak

Avisene er med på å bygge opp spenninga rundt et laguttak. Som lesere får vi inntrykk at det er hard kamp for en plass i startelleveren. Det tette fokuset på laguttak, og den interne spillerrangeringa bidrar til at det skapes et inntrykk av spillerne som individualister og konkurrenter, i tillegg til at de spiller på samme lag. Pedersen har flere alternativer til samme posisjon. Et eksempel er en artikkel i Agderposten om Jervs høyreback Dejan Corovic. Etter flere kamper på benken i sesongstarten har Corovic *kriget seg til* fast plass på laget. De siste åtte kampene har han spilt fra start. Han var sint og forbanna, men etter hard jobbing har han kriget seg til fast plass på laget.

Når avisene på forhånd diskuterer laguttak eller informerer om tilgjengelige og utilgjengelige spillere er dette med på å øke interessen for Jerv. Det er en måte å bli kjent med spillere på, og deres kvaliteter på banen. Tilgang på informasjon om laget er lett å få tak i, og gjør at flere får føle på en tilknytning til laget. Dermed får de lyst til å dra på kamp. Dette er med på å skape et kollektivt Jerv-lag, og er en viktig del i fortellinga om fotballaget Jerv.

4.5.3.3. Spillerprofilering på fotballmessige premisser

Avisene bruker ofte å profilere spillerne på ulike måter. Som regel blir spillerne profilert på bakgrunn av gode fotballprestasjoner, som når de har spilt en god kamp, eller hatt en matchavgjørende involvering. Et eksempel på dette er da Jerv spilte 1-1 mot Åsane, og tapte tre poeng på overtid etter en keepertabbe;

Banens desidert beste og Grimstads keeperyngling, Øyvind Knutsen, la seg paddeflat etter kampslutt til tross for nok en meget god kamp i Jerv-buret.¹⁴

Jervs sisteskanse vartet nemlig også opp med feberredninger av ypperste klasse i den samme kampen. Fokuset i denne artikkelen er Jervs målvakt Øyvind Knutsen. Han har spilt en

¹⁴ Lorentsen, 2015, s. 20. (Agderposten)

fantastisk kamp, og karakteriseres som banens desidert beste spiller. Dette er ikke utypisk for Agderpostens dekning av Jerv. Det er ofte at en spiller trekkes fram på bakgrunn av gode prestasjoner på banen. Det er ikke bare *keeperyndlingen* som får medieplass. Agderposten er flinke til å trekke fram ulike spillere hver gang, slik at leserne blir kjent med flere på laget. På den måten bidrar media med å skape lokale profiler. Profilene Agderposten er med på å skape besitter ulike individuelle kvaliteter i det kollektivet Jervlaget.

Det er i tillegg en annen historie som fortelles i denne artikkelen. Knutsen blir som kjent omtalt som banens desidert beste spiller. Hans prestasjoner blir målt opp mot de andre spillerne, og vurdert både bedre og mer matchavgjørende. Slik blir spillerne hele tida rangert opp mot hverandre. Rangeringene er både interne i laget, men også motstanderlaget. Det hender ved at avisene peker ut kampens spiller. Når Jerv ikke står som vinnere av kampen, pekes likevel Jervs beste spiller ut.

Et annet eksempel på en slik intern sammenligning kan være når nye spillere tilslutter seg laget. Etter en treningskamp i sesongoppkjøringa 2015 hadde Agderposten en sak om nyervervelsen og angriperen Alexander Lind. Han blir i overskrifta sammenligna med fjorårets Jerv-topp scorerer Pepa. Til tross for at de er to helt forskjellige spillere er ikke trener Steinar Pedersen i tvil om at Lind kan fylle tomrommet etter Pepa.¹⁵ Disse former for spillerrangeringer på ulike måter er med på å skape spillerprofiler. Hovedsakelig på bakgrunn av gode prestasjoner på fotballbanen.

4.5.4. Samfunnsmessig betydning

Fotball har blitt en viktig sosial institusjon, og har en viktig symbolsk verdi utover selve fotballspillet. Laget får en spesiell status i lokalmiljøet. Det kan bli en arena der folk i byen samles, og der identiteten og tilhørigheten til laget skapes. Laget og lagets prestasjoner blir opphøyd til noe spesielt. Det har en rolle utover det å spille fotball. Dette kommer spesielt til uttrykk da Grimstads politikere utsetter et kommunestyremøte fordi storlaget Brann kommer på besøk til Levermyr samme dag. “*Vi har aldri flyttet et kommunestyremøte på grunn av en fotballkamp*”, sier ordfører Hans Antonsen i Grimstad, som la ut følgende melding på twitter;

¹⁵ Sundvor, 2015, s. 34. (Agderposten)

Har utsett kommunestyremøte 27.04, då kjem Brann til Levermyr. First things first. ¹⁶

Et annet eksempel hvor lagets betydning kommer til uttrykk er gjennom Grimstad kommunes markering i rådhuset av “årets fantastiske Jerv-prestasjoner”. Dette var etter 2015-sesongen, da Jerv endte med å tape kvalifiseringskampene om tippeligaspill mot Start. Ordfører Kjetil Glimsdal er likevel utrolig stolt over Jerv og lagets gode prestasjon. Han sier at nå kan byen i tillegg til å kalle seg en universitetsby og sykkelby, også kalle seg for en fotballby. ¹⁷

Gjennom disse handlingene fra byens politikere viser de lokalbefolkninga at Jerv-laget er viktig for byen. Lagets prestasjoner blir anerkjent og tilkjent en verdi av kommunens folkevalgte. På en måte kan man si at laget blir en del av byens identitet. Noe de kan være stolte av og føle en tilknytning til. Det er stas å være fra byen med det fotballaget som kan utfordre Starts hegemoni, som Sørlandets beste fotballag. Dette får altså en samfunnsmessig betydning. Laget blir opphøyd som noe mer enn “bare” et fotballag.

4.6. Konstruksjonen av det mannlige kollektivets allmenhet

I denne delen av fotballdiskursen er det mye positiv og hyppig omtale. Avisene skriver mye om fotball, og mye om Jerv. Agderposten skriver mest, men Fædrelandsvennen har også en del oppslag om Grimstad-laget. Vinklinga på ulike avisreportasjer er for det meste positive. Historien om Jerv handler om et suksessfullt lag bestående av mange gode spillere. Det er lagets gode prestasjoner det rettes fokus mot. Selv om Fædrelandsvennen er noe mer kritiske til Jerv, er helhetsinntrykket at Jerv får mye positiv omtale av disse to avisene. Dette er i tråd med slik lokalavisene bruker å opptre, nemlig som den snille, tannløse og patriotiske (Mathisen, 2010). Dette gjenspeiles i at avisene, og da spesielt Agderposten, ofte leiter etter en positiv vinkling på tross av at laget har tapt.

Journalistene er i tillegg særdeles opptatt av det jeg har kalt språklige estetikk. Det kan muligens oppfattes som noe klisjefullt, for de samme fotballspråklige vendingene finnes i alle aviser, ikke bare de på Sørlandet. Likevel så er det der, og noe journalistene er opptatt av å formidle. De er opptatt av “den vakre scoringen”, “den geniale bakromspasningen”, “den

¹⁶ Andeassen, 2015, s. 15. (Agderposten)

¹⁷ Thorsen, 2015, s. 36. (Agderposten)

klokkereine og kraftfulle taklinga”, “den strålende enkeltmannsprestasjonen” eller “den uvurderlige lagmoralen”.

En annen viktig faktor i denne delen av fotballdiskursen er det jeg har kalt for det fotballfaglige. Denne delen inneholder saklige kampreferater fra kampene, tilskrivelse av en form for spisskompetanse til enkeltspillere, diskusjon av spillesystemer og diskusjoner rundt laguttak. Den fotballfaglige biten er en stor del av innholdet i den mannlige delen av fotballdiskursen. Samtidig som denne delen er stor, preges den også av god kvalitet. Det er gjort en innsats i å lage gode artikler. Det er sjelden noe faktafeil eller annen form for dårlig arbeid. Journalistene kjenner til spillerne og laget de skriver om. Det skrives om gode spillerprestasjoner og lagprestasjoner.

Diskurser skaper subjektposisjoner som personene i diskursen kan innta. Avisene skaper tydelige posisjoner om hvem de er. Ved å tilskrive spillerne en form for spisskompetanse skapes posisjoner som spillerne kan innta ettersom hvilke kvaliteter de besitter. Det kan både dreie seg om spillemessige kvaliteter, men også kvaliteter utenfor banen. Du har for eksempel Glenn Andresen, kapteinen med stor K. Han rutinerte som alltid går foran, som den positive lederskikkelsen han er. Du har den dype midtbaneduoen Jan Jenssen og Fuseini Mohammed, som er motorer på midtbanen. De som holder det hele sammen. Hardtspillende og tøffe. Du har den viktige brikka, den avgjørende goalgetteren og luftens baron.

Diskursen skaper på den måten også et kollektivt “vi”. En slags gruppe som begynner å eksistere. Et kollektiv av individuelle spillere med hver sine spisskompetanser. Sammen drar de i samme retning. Alle har et felles mål om å gjøre det beste for laget. Det blir aldri utpekt noen syndebukk. Det er laget som vinner og taper, ikke enkeltspillerne. Dette laget tilskrives i tillegg en samfunnsmessig betydning. De har betydning utover det å spille fotball. De er viktige for lokalbefolkninga i Grimstad. Et lag byen kan være stolte av. Avisene er med på å skape dette kollektivet. Det skapes altså både individuelle og kollektive identiteter. Til slutt skapes en type virkelighet – det mannlige fotballaget Jerv.

4.7. Den kvinnelige delen av fotballdiskursen

Nå har vi sett hvordan den mannlige delen av diskursen er bygd opp. Nå skal vi inn å se hvordan den kvinnelige delen er bygd opp. Jeg har delt inn i de samme analytiske kategoriene. Innholdet i kategoriene er det imidlertid stor forskjell på.

4.7.1. Vinkling

Vinklinga på sakene om Amazon er ofte negativt når det først skrives noe. Det er ikke sjeldent fokuset ligger på noe annet enn selve fotballprestasjonene til Amazon. Dårlig økonomi og dårlig sponsormarked, samt at kvinnefotballen er dårlig på Agder, er i løpet av de tre åra jeg har undersøkt ofte det som blir påpekt. Når det skrives så få artikler om Amazon i forhold til herrelagene, forsterkes dette inntrykket når de sakene som får mest oppmerksomhet ikke handler om fotball.

I en artikkelserie om jentefotballen i Sør satte Fædrelandsvennen fokus på fotballsatsninga for kvinner på Agder. Her kommer det fram at Agder Fotballkrets er den dårligste kretsen i landet på kvinnefotball, da det kommer til antall jentelag i forhold til antall guttelag. 83 prosent av fotballagene i Agder er guttelag, kun 17 prosent er jentelag. Den første artikkelen i denne serien om jentefotball er følgende; *Ingen kretser er dårligere på jentefotball enn Agder.*¹⁸ Forsiden på avisen har til og med blitt rydda for denne saken. Det er imidlertid ikke ofte kvinnefotball blir tildelt forsiden i disse avisene. Amazon er ett av to lag fra Sørlandet som har spilt i den øverste ligaen og er derfor nevnt når Fædrelandsvennen tar opp kvinnefotball i denne perioden, dog som et klubb som har mislyktes.

Fædrelandsvennen prøver å finne svar på hvorfor toppfotballen har gått så dårlig på Sørlandet. En annen artikkel i denne serien har overskrifta *Toppsatsning: Konkurs i Donn, nedrykk i Amazon*, og tildeles to sider i sporten. Den ene siden handler om Donn hvor overskrifta er *Store ambisjoner endte i konkurs og kollaps*. Her får vi et intervju med tidligere salgs- og markedssjef i Donn, Nils Christiansen, om hvorfor Donn gikk konkurs. Den andre handler om hvordan Amazon svikta som utviklingsklubb. Her trekkes både manglende sponsoravtale og manglende satsing fra NFF fram som årsaker. Amazon beskrives dessuten som en klubb som alltid har slitt økonomisk;

¹⁸ Karlsen, 2016, s. 34. (Fædrelandsvennen)

Amazon Grimstad spilte sin første sesong i Toppserien i 2006. I alle sine sesonger der slet klubben tungt økonomisk, og ble gradvis svekket sportslig.¹⁹

Med unntak av et par eksempler der fokuset er på at det drives bra på aldersbestemte lag, er det jevnt over et negativt fokus på kvinnefotballen i Agder i denne artikkelserien. Det er dårlig økonomi og mangel på sponsorer som fokuseres på når det lages en sak om de tidligere toppklubbene på Sørlandet. Denne framstillinga av de kvinnelige toppklubbene på Sørlandet er i stor kontrast til hvordan de mannlige toppklubbene framstilles.

4.7.2. Anti-Amazon-holdning

Fædrelandsvennens dekning av Amazon er dårlig. Det kan delvis forstås ved at Amazon tilhører Aust-Agder og dermed er utenfor Fædrelandsvennens hovedregion. De regionale forskjellene er beskrevet i kapittel 4.1. Det som derimot er vanskelig å forstå er at når Fædrelandsvennen først skriver om Amazon, er det ofte med negativt fortegn. Denne holdninga ovenfor Amazon uttrykkes i ulike former. For det første er det fravær av artikler om gode fotballprestasjoner av Sørlandsregionens beste fotballklubb på damesiden. For det andre er omtalen stort sett av negativ karakter. Det er dessuten også mangel på kunnskap om Amazon som klubb, og de spillerne som spiller der. Det blir tydelig gjennom flere av artiklene som er skrevet om Amazon. Evnen og/eller viljen til å finne ut om faktaopplysninger som dreier seg om Amazons kamper, spillere og resultater kan virke som ikke er særlig stor. Jeg vil komme med flere eksempler som jeg mener underbygger dette.

Etter en seriekamp mellom Amazon og Klepp, som endte uavgjort (1-1), skrev Fædrelandsvennen følgende etter kampen;

Gry Tofte Ims scoret aust-egdenes utligningsmål et kvarter ut i 2. omgang²⁰.

Det var i tillegg et bilde av Tofte Ims øverst i det 119 ord korte notisen fra denne kampen. Fædrelandsvennen burde kanskje sjekket hvilket lag den omtalte spilleren faktisk spilte på. Gry Tofte Ims er nemlig Klepp-spiller, og det var Klepp sitt mål hun scoret. Det var imidlertid Silje Blakstad som scoret aust-egdenes ledermål rett etter sidebytte.

¹⁹ Karlsen, 2016, s. 56-57. (Fædrelandsvennen)

²⁰ Stenersen, 2014, s. 34. (Fædrelandsvennen)

En annen overskrift etter en seriekamp mot Avaldsnes er følgende; *Slo Amazon Grimstad etter turbulent uke.*²¹ Her refereres det til den avgåtte Avaldsnestreneren Tom Nordlie, som det også er det bilde av øverst i den lille notisen. Videre står det; *Kampen var lagets første siden Tom Nordlies brå avgang som trener.* Man kunne kanskje tenke seg at når et lag omtales som “laget” burde det antas å handle om regionens eget lag. Denne saken handler imidlertid i sin helhet om Avaldsnes og den tidligere treneren til klubben, Tom Nordlie. Det skrives om hans avgang, og om hvordan Avaldsnes ligger an på tabellen etter denne kampen og hvem de møter neste runde. Amazon Grimstad, laget fra regionavisens egen region, blir ikke videre omtalt i denne notisen.

Sesongen 2014 spilte Amazon for andre året på rad kvalik mot Sarpsborg 08 om den siste plassen i Toppserien. Laget fra Grimstad vant den første av to kamper 2-1. Fædrelandsvennens vinkling etter kampen er *Vi trenger et lag i førstedivisjon.* Artikkelen handler om at det er et for stort sprik mellom Amazon og de nest beste lagene på Sørlandet. Regionen hadde trengt et lag på nest høyeste nivå, slik at avstanden til lagene bak kan tettes. Den eneste setninga i denne saken som indikerer at det har blitt spilt en kvalikkamp er denne;

*Etter å ha sikret 2-1 seier på overtid i første kvalifiseringskamp mot Sarpsborg 08, har Holmgren tro på at de skal klare jobben på bortebane, og dermed holde plassen i Toppserien.*²²

Fokuset er ikke på selve kampen. Ingen mål blir referert til. Uten kampfakta nederst i hjørnet, hadde det ikke vært mulig å vite målscorene i kampen. Fædrelandsvennen bruker denne anledninga til å nok en gang påpeke at kvinnefotballen på Sørlandet ikke er bra nok. Når de endelig vier nesten en hel side til kvinnefotball, er det med en negativ vinkling.

Under intervjuene jeg gjorde i forbindelse med denne studien, fikk jeg tips fra flere om en artikkel som sto i nettavisa til Fædrelandsvennen. Denne hadde de publisert etter Amazons siste kamp i 2016-sesongen. Selv om dette eksempelet ikke er fra papiravisa, har jeg likevel valgt å ta det med. Både fordi denne artikkelen gir et godt bilde på avisens dekning av Amazon, men også fordi flere av mine informanter opplevde dette som svært skuffende og nedverdiggende av deres egen regionavis. Dette kommer jeg tilbake til i kapittel 5.

²¹ NTB, 2015, s. 33. (Fædrelandsvennen)

²² Høimoen, 2014, s. 32. (Fædrelandsvennen)

Fædrelandsvennen valgte å ikke skrive om denne kampen i avisutgaven, men la heller ut en artikkel på nett. Denne kampen viste seg å bli Amazons viktigste kamp denne sesongen. Det ble en kamp om å unngå direkte nedrykk til 2. divisjon. Taperen ville rykke ned, mens vinneren ville holde seg. For Sørlandsk fotball var det en lettelse at Amazon vant kampen 3-1, og fikk beholde plassen i 1. divisjon også neste sesong. Fædrelandsvennens overskrift etter kampen var følgende; *Fortuna rykket ned: - En enorm skuffelse*. Allerede i overskrifta kan man se at denne artikkelen skal komme til å handle om Fortuna. Dette viser seg å bli veldig tydelig når man leser resten av artikkelen. Under følger ulike utdrag;

I begge omganger dominerte ålesundsjentene, men nærmere enn fire-fem skudd i stengene kom aldri blåtrøyene. Sørendingene var dødelig effektive, og fikk samtidig hjelp av håpløst forsvarsspill av Fortuna på de to første målene. Det første målet var et langskudd fra 40 meter som gikk over keeper, det andre kom etter en midtstopperblunder av dimensjoner. (...) Etter 0-2 ved pause økte Amazon tidlig i 2. omgang til 3-0 på et flott skudd i vinkelen, og la seg deretter bakpå og bare druste ballen vekk. Det holdt lenge mot et utrolig ineffektivt Fortuna-lag, som fikk sin redusering i kampens sluttminutt. (...) Publikum hadde møtt opp i et bra antall for å heie Fortuna fram til ny kontrakt, men det hjalp altså ikke. Nå bærer det ned i 2. divisjon, for første gang i klubbens historie.²³

Denne artikkelen er langt ifra objektiv, og det er for så vidt forståelig når det er en lokalavis som skriver den. I dette tilfellet Sunnmørspostens journalist Helge Skuseth. Det blir derimot problematisk da akkurat den samme artikkelen publiseres i Fædrelandsvennen. En avis som skal dekke regionen motstanderlaget er en del av. Her har man en gylden anledning til å publisere en positiv sak om Amazon og kvinnefotball på Sørlandet. I stedet velger Fædrelandsvennen å publisere Sunnmørspostens artikkel om kampen, ordrett. Dermed blir det en vinkling på saken som virker anti-Amazon. Man velger heller å formidle Fortunas skuffelse enn å hylle Amazon sin flotte prestasjon. De vant tross alt hele 3-1 på bortebane, og det i en kamp som viste seg å bli den isolert sett viktigste og mest betydningsfulle kampen denne sesongen. Artikkelen inneholder heller ingen form for kampstatistikk. Ingen målscorene for Amazon nevnes. Det finnes ingen lagoppstilling for noen av lagene. I det hele tatt en mangelfull artikkel, som attpåtil er skrevet med utgangspunkt i Fortuna Ålesund og deres skuffelse og nederlag etter nedrykket.

²³ Skuseth, 2016. (Fædrelandsvennens nettavis)

4.7.3. Språklig estetikk

Der journalistene er opptatt av en form for språklig estetikk og en fotballsjargong i formidlinga av Jerv sine kamper, er dette fokuset ikke det samme når Amazon sine kamper skrives om. Journalistene er ikke spesielt opptatt av det presise språket og den språklige elegansen når de skriver kampreferat fra Amazonkamper eller i sine beskrivelser av ferdighetene til de kvinnelige fotballspillerne.

Et eksempel på beskrivelsen av en scoring i en Amazon-kamp er følgende; “*Kampen i Bergen endte 1-1 etter at Åvik hadde utlignet i 2. omgang*”. Dette er riktignok en bortekamp mot Arna-Bjørnar i Bergen, hvor Agderposten antagelig ikke har vært til stede selv. Det kan i hvert fall virke sånn på kampreferatet. Ingen detaljerte beskrivelser av mål eller sjanser. Ingen stemningsrapport eller noe annet som kan antyde at Agderposten fulgte kampen live. Eksemplene fra Jerv-kampen mot Levanger var også en bortekamp (kap. 4.5.2). Her er situasjonen derimot en helt annen. Et annet eksempel fra en hjemmekamp på Levermyr mot Kolbotn er følgende;

Amazon kom tidlig på hæla mot Kolbotn, som anført av Solveig Gulbrandsen sto for det meste av underholdning før pause. Ledelsen til pause, signert Camilla Ose, var fortjent. Med vinden i ryggen spilte Amazon seg inn i kampen og styrte forestillingen de siste 45, men Jenny Norem sørget for at det skulle bli enda vanskeligere for Amazon å ta poeng med sin scoring midtveis i omgangen. Silje Blakstad tente det berømte håpet med redusering til 1-2, men det ble med håpet.²⁴

Alle målscoreere blir nevnt, men noe mer enn det får vi egentlig ikke vite. Om målene kom etter “en innoverskrudd corner” eller “et glitrende kombinasjonsspill” er umulig å si hvis man ikke har sett kampen selv. Det er helt klart et fravær av formidling av tekniske og taktiske detaljer ved spillet. Det er heller ingen fotballsjargong eller språklig eleganse over dette. Man må overhode ikke være sportsjournalist eller spesielt interessert i fotball for å skrive noe sånt.

4.7.4. Det fotballfaglige

Utfyllende referat og beskrivelser av mål og sjanser er omtrent fraværende når Fædrelandsvennen og Agderposten skriver om Amazon. Det står riktignok målscoreere og i hvilke spilleminutt målene ble scoret, men noe ytterligere beskrivelse av målene eller andre viktige situasjoner i kampen er sjeldent å finne. Jeg fant ingen artikler som spekulerte i

²⁴ Lorentsen, 2015, s. 17. (Agderposten)

laguttak, strategier eller lignende. Det er ikke vanlig med taktiske analyser hverken i forkant av kamper eller i etterkant.

Nedrykksfinalen i 2016 viste seg å bli sesongens viktigste kamp for Amazon. I en slik kontekst skulle man forvente at dekninga av denne kampen er stor. Med Fædrelandsvennens dekning friskt i minne, er det ingen tvil om at denne dekket Agderposten best. Agderpostens artikkelen setter fokus på bra spill, og at Amazon-lagets prestasjoner var best i den kampen som betydde mest denne sesongen. Det er et lagbilde av Amazon som jubler etter 3-1-seieren, riktignok av dårlig kvalitet. Det er et par supportere som har tatt turen til Ålesund, de står i bakgrunnen. Selve kamppreferatet er ikke utfyllende nok. Målscorene blir nevnt, men noen inngående fotballfaglig analyse er det ikke. Det første målet beskrives som et “*skudd fra langt hold som fant veien like under tverrliggeren.*”²⁵ De andre tre målene i kampen blir ikke forklart ytterligere enn hvem målscoren er og i hvilket spilleminutt målene ble scoret. Prestasjonen til laget blir omtalt av trener som *årsbeste* og kapteinen mener Amazon var et bedre lag, og at de *vant fullt fortjent* til slutt. Dette var en viktig kamp ikke bare for Amazon, men også for kvinnefotballen på Sørlandet. Hadde Amazon tapt denne kampen ville ikke Agder Fotballkrets vært representert med et eneste kvinnelag i de to øverste ligaene. I så måte er dekninga av denne kampen alt for dårlig.

4.7.4.1. Spisskompetanse og intern spillerrangering

Det er ikke mange tekster om Amazon der spillerne får tilskrevet spisskompetanse. Et eksempel er Silje Blakstad som ved to ulike anledninger har blitt beskrevet som *den hurtige kantspilleren* og *den tøffe vingen*. Amazon-keeper blir ved to ulike anledninger karakterisert som *helt fantastisk* i mål og *nær heltinne* i hjemmedebuten. Dette kan vel neppe karakteriseres som en spisskompetanse, men det er en slags intern spillerrangering. Å spille helt fantastisk i mål eller å nesten bli heltinne på hjemmebane er superlativer som sier noe om en god fotballprestasjon, bedre enn de andres.

Kaptein Meland blir etter en kamp mot Vålerenga omtalt som *suveren* kaptein og *kampens store spiller*. Her ser vi en intern rangering av spillerprestasjoner. Meland blir rangert bedre enn hennes mot- og medspillere ettersom hun av Agderposten blir betegna som kampens store spiller. Det er ikke ofte spillernes prestasjoner beskrives på denne måten. Et annet eksempel

²⁵ Lorentsen, 2016, s. 24. (Agderposten)

på dette er da Amazon spilte mot Avaldsnes i en seriekamp i 2015, og Avaldsnes angriper Cecilie Pedersen står for kampens store prestasjon;

*Cecilie Pedersen stod for kampens store prestasjon. Ikke bare en, men to ganger lobbet hun ballen elegant over Line Geltzer Johansen i Amazon-buret fra 35 meters hold.*²⁶

Kristine Meland scorer et mål, som av Agderposten blir beskrevet som en drømmescoring, i 3-1-tapet for Arna-Bjørnar hjemme på Levermyr. Selv beskriver Meland dette som et av sine fineste mål. Selve målet blir av Agderposten beskrevet på følgende måte;

*Kristine Meland klinket til fra 20 meter og utlignet 25 minutter ut i kampen som endte med 1-3-tap for Grimstad-laget på Levermyr fredag.*²⁷

Målet beskrives forbausende dårlig til å være et drømmemål. Hvordan kom målet? Var det etter et raid, på en retur eller etter et oppspill? Hvem hadde assist i så fall? Var skuddet plassert nede i hjørnet eller oppe midt i mål? Mange ubesvarte spørsmål melder seg etter denne omtalte drømmescoringa. Det er dessverre dette som er vanlig måte å referere til Amazon sine kamper på. At Snøløs beskrives som *kald* i avslutningen og at Kelsey Hood sitt seiersmål mot Sandviken beskrives som *en kraftfull heading*, er dessverre unntak. Etersom mål, sjanser og andre matchavgjørende situasjoner blir så dårlig forklart og gjengitt kan man stille spørsmål ved om hvor mange kamper Agderposten er tilstede på. Det er nemlig fullt mulig å formidle en bedre forståelse av hvordan målene og kampen er spillemessig. Dette viser seg å være mye bedre når Agderposten dekker Jerv sine kamper, både hjemme- og bortekamper.

4.7.5. Samfunnsmessig betydning

Vi så hvordan Jerv fikk hyllest fra i kommunen og de frammøtte fra lokalsamfunnet i kapittel 4.5.5. Laget og klubben fikk stor anerkjennelse for sine gode prestasjoner dette året. Byen får en anledning til å feire, og noe å være stolt over. En lignende markering av det beste kvinnelige fotballaget i byen har ikke blitt skrevet om i den tidsperioden jeg har studert, og da mest sannsynlig ikke funnet sted. En naturlig anledning å gjøre det kunne vært da Amazon i 2014 vant de to kvalifiseringskampene mot Sarpsborg 08, og med det sikra seg sin tiende

²⁶ Albretsen, 2015, s. 21. (Agderposten)

²⁷ Nupen, 2015, s. 42. (Agderposten)

sesong med toppseriespill på rad. Det er en stor prestasjon og en bragd å spille ti år på rad i den øverste ligaen. Denne prestasjonen tillegges ingen samfunnsmessig betydning, på samme måte som Jerv sine prestasjon gjør. I så måte tillegges kvinnenenes prestasjoner mindre verdi og betydning enn de mannlige prestasjonene. Kvinnene framstår som mindre viktige og betydningsfulle enn herrespillerne. De mannlige spillerne har høyere status enn de kvinnelige, også fra byens folkevalgte representanter. Kvinnene blir underordnet mennene når det kommer til betydning utover det å spille fotball. Det bør være en større prestasjon å holde seg i den øverste ligaen ti år på rad enn nesten å rykke opp en gang.

4.7.6. Utenomsportslig fokus – sponsorbråk

Ikke ulikt andre idretter er det ofte ikke-sportslige saker som får mest oppmerksomhet. Dette er intet unntak for Amazon. Klubben har helt siden opprykket i 2005 slitt med dårlig økonomi. Dette blir stadig påpekt fra media sin side, og blir i mye større grad blåst opp enn det gode fotballprestasjoner gjør. I 2015 valgte to amazonspillere å avslutte sitt kundeforhold med Sparebanken Sør, fordi de mente at banken kjønnsdiskriminerte Amazon. Klubben hadde søkt om midler til blant annet sitt fotballakademi, men fikk avslag på søknaden. Andre toppidrettslag som Start, Jerv og ØIF blir alle støtta av banken, alle er herrelag. Amazon som på det tidspunktet spilte i Toppserien, hadde bedt om langt mindre sponsorpenger enn de respektive herrelagene, men fikk altså avslag fra banken.²⁸

Det er ikke første gangen et sørlandsk kvinnelag i fotball har slitt med å få sponsorpenger. Den tidligere slags- og markedssjef i Donn beskriver jakten på sponsorer på denne måten; *“Det er lettere å selge sand i Sahara enn å skaffe sponsorer til Donn.”*²⁹

Denne boikott-saken fikk stor oppmerksomhet i Agderposten i form av flere avisoppslag. Et oppslag har følgende overskrift *Diskrimineres av næringslivet*.³⁰ Denne uttalelsen kommer fra leder av familie- og kulturkomiteen, Svein Harberg. Han mener å ha registrert at kvinner kommer urimelig dårlig ut når det gjelder økonomisk støtte fra næringslivet. Han mener næringslivet generelt må ha litt mer samfunnsansvar. De må se mer på prestasjoner og bragder som er gjort, ikke bare om det er populært hos publikum. Denne saken får to hele sider i Agderposten. En annen som uttaler seg er daværende leder i Serieforeningen for kvinner,

²⁸ Thorsen, 2015, s. 24. (Agderposten)

²⁹ Karlsen, 2016, s. 56-57. (Fædrelandsvennen)

³⁰ Thorsen, 2015, s. 36. (Agderposten)

Tone Angeltveit. Hun mener tydelig at det er vanskeligere for kvinner å få inn sponsorer, og da spesielt innen fotball. Hun peker på at;

Vi må bli flinkere til å formidle at dette er toppidrettsutøvere. Så nå jobber vi med å få streamet flere kamper. Vi må synliggjøre oss for publikum.³¹

Det er flere som uttaler seg om denne saken i Agderposten. Denne saken vekker i det hele tatt et bredt engasjement. Flere stortingsrepresentanter mener banken diskriminerer på bakgrunn av kjønn, og sender ut et signal om at toppidrett for kvinner ikke er like bra som toppidrett for menn. Tidligere banksjef i Sparebanken Sør mener dette imidlertid ikke handler om kvinnediskriminering, men om kommersiell interesse;

Kvinnefotballen må selv jobbe med å utvikle produktet sitt, slik at de får den oppmerksomheten som idretten fortjener.³²

Dette utsagnet om at kvinnefotballen må utvikle og gjøre produktet sitt bedre, er et argument som ofte ikke blir utdypet ytterligere. For hva betyr egentlig det?

4.7.7. Produkt

Dette produkt-argumentet kan man også finne igjen i den mer riksdekkende debatten rundt kvinnefotball. Kvinnefotballen må hele tida utvikle “produktet sitt”. De må bli mer attraktive for kommersielle aktører og publikum. Det holder altså ikke å spille fotball på høyeste nivå i Norge, det forventes noe mer av kvinnelige fotballspillere og de kvinnelige toppklubbene, men hva?

Dette argumentet brukes sjeldent i herrefotballen. Eliteserien har også slitt med publikumssvikt. Det er ingen som snakker om at herrene må utvikle produktet sitt ytterligere, for å få interessen hos publikum tilbake. Her er argumentene at billettprisene er for dyre, at alle kampene går på tv, dårlig vær osv., og ikke minst resultater. Gode prestasjoner og resultater vil få publikum tilbake på stadion igjen. Hadde det enda vært et argument mot Amazon. Resultater. Det er ikke til å komme fra at resultatmessig har Amazon slitt de siste åra. Derfor er næringslivet litt skeptiske, og publikum litt avventende. Dette argumentet er fullstendig fraværende i den offentlige debatten. Det snakkes kun om at produktet generelt er

³¹ Thorsen, 2015, s. 37. (Agderposten)

³² Hannestad, 2015, s. 15 (Agderposten)

for dårlig. Kvinnene og klubbene må bli mer attraktive for publikum og næringslivet. Men hvordan blir man det når gode resultater ikke holder? Hva for noe mer er det som forventes? Hvis det ikke holder for de sørlandske avisene eller sponsorene at Amazon, som er det beste laget i Agder, spiller i Toppserien (som de tross alt gjorde i 10 år før nedrykket). Hva forventes da? Det går ikke an å spille i en høyere liga. Toppserien er toppen. Det er toppnivået i Norge, på samme måte som Eliteserien er det for herrelagene. Likevel er ikke dette bra nok. Fotballkvinnens prestasjoner blir konstant sammenligna med menns prestasjoner. Det er en slags allment akseptert sannhet at det er herrefotball som setter standarden for hvordan fotball skal spilles, og blir dermed det kvinnene må strekke seg mot.

Ved å unnlate å sponse Amazon på bekostning av herrelag, og ved å ikke skrive om kvinnefotball på bekostning av herrefotball, er både næringslivet og avisene med på å reproducere en oppfatning om kvinnefotball som noe mindre viktig og betydningsfullt enn herrefotball.

4.8. Fraværet av det kvinnelige kollektivets allmennhet

Når det kommer til den kvinnelige delen av diskursen er det mye færre artikler å finne i avisene. De er ikke spesielt opptatt av å skrive om Sørlandets beste kvinnelag. Når det først skrives er helhetsinntrykket at det er mye negativt. Diskursen skapes på bakgrunn av et stort *fravær*. Det er et fravær av saklige artikler om sportslige fotballprestasjoner og resultater. Det er et fravær av språklig estetikk. Det er et fravær av positivitet. Subjektposisjonen i denne fortellinga er helt omvendt fra det vi så i fortellinga om fotballaget Jerv. Diskursen er rensa for subjektive og individuelle karakteristika. Subjektposisjoner som kvinnelige spillere kan innta er fraværende, det er rett og slett ansiktsløst. Media konstruerer ingen kollektiv Amazon-identitet. Det avisene er mest opptatt av å skrive om er utenomsportslige saker, ofte har disse sakene et økonomisk bakteppe. Gjerne i form av klubbens dårlige økonomi, og klubbens vanskeligheter med å få sponsorstøtte fra næringslivet, eller andre artikler om at kvinnefotballen på Sørlandet av en eller annen grunn ikke er god nok. Slik framstiller lokalavisene sitt beste lag på kvinnesiden.

Diskursens nodalpunkter, altså de privilegerte tegnene som de andre tegnene ordnes rundt og får deres betydning i forhold til, kan i denne sammenhengen best forstås utfra et fravær. Kvinnefotballen blir ofte definert utfra hva det ikke er, heller enn hva det er. Denne diskursen

opprettet langt på vei på bakgrunn av fravær. I avisenes konstruksjon av kvinnefotball på Sørlandet finner vi et fravær av kvinner som objekter i diskursen. Fravær av kvinnelige journalister. Fravær av det positive. Fravær av språklig estetikk. Fravær av fotballfaglige analyser. Fravær av beskrivelsen av det individuelle og kollektive. Dermed konstruerer avisene fraværet av det kvinnelige kollektivets allmenhet.

4.9. Innholdets maskulinitet

Det viser seg at dekninga er ekstremt asymmetrisk på flere områder. Den maskuline delen av denne diskursen er bygd opp i stor kontrast til den kvinnelige. De defineres i opposisjon til hverandre. Det er fotballaget Jerv som det skrives desidert mest om, av begge aviser. Fortellinga om fotballaget Jerv lever i beste velgående, mens fortellinga om fotballaget Amazon er et mørkt kapittel. Jerv blir framstilt som et lag med gode spiller, gode resultater og med god lagmoral, mens Amazon blir blottet for en slik karakteristika. Dette er et lag med store økonomiske problemer, mye sponsorbråk og der de dårlige resultatene får mest oppmerksomhet. Dette på tross av deres posisjon som det beste kvinnelige fotballaget i Agder Fotballkrets.

Den maskuline dominans preger hele denne diskursen. For det første skrives det mest og hyppigst om saker som handler om Jerv. Nesten 90 prosent av saker skrevet om disse to lagene dreier seg om Jerv. Når det gjelder plasseringer i avisene, er det også saker om Jerv som får den beste plassen. Amazon-saker blir ofte plassert i en liten boks ute på sidene. Det er unntak hvis en fotballartikkel om Amazon tildeles mer enn en side, da er det som oftest noe utenomsportslig det skrives om. Dette gjelder for begge aviser.

For det andre er det for det meste menn som utaler seg om fotball. De aller fleste som blir intervjuet i forbindelse med Jerv-artikler er menn. Det er mannlige trener, spillere og mannlige fotballeksperter. Det er naturlig nok flere kvinnelige kilder rundt saker som omhandler Amazon. Som vi har sett er det imidlertid veldig lite som skrives om dette laget, og dermed også de kvinnelige spillerne. Sett under ett er det helt klart flest menn som blir intervjuet, og dermed har betydelig større uttalerett i fotballdiskursen på Sørlandet. En meget viktig person i begge avisene sine fortellinger om fotballaget Jerv, er Jerv-trener Steinar Pedersen. Ingen av avisene får skrytt nok av denne mannen. Han er veldig populær, og blir alltid intervjuet etter kamp. I tillegg blir Pedersen profilert gjennom egne artikler skrevet kun om han. Dette er en

mann med stor innflytelse på fotballfeltet de tre åra som studien min strekker seg over. De første to åra som trener for Jerv, det siste året som trener for Start.

Det er heller ingen kvinnelige sportsjournalister som skriver om Amazon eller Jerv i de artiklene jeg har kommet over i denne treårsperioden. Det gjelder både i Agderposten og Fædrelandsvennen, og det gjelder både saker om Amazon og Jerv. På bakgrunn av sine studier om medier og kjønn, hevder Lisbet van Zoonen (1996) at journalistikken er kjønna. Spesielt på fagområder som ifølge van Zoonen regnes som maskulint stoff. Et av disse områdene van Zoonen snakker om er sport. Slike saker har gjerne en mannlig vinkling med mannlige journalister og mannlige kilder som uttaler seg. Dette bekrefter min studie innenfor fotballfeltet i de to største avisene på Sørlandet. Når jeg i tillegg ikke har inkludert det aller største og mest populære fotballaget i regionen i denne studien, Start, er fraværet av kvinner i fotballdiskursen forbausende stor.

For det tredje er innholdet i sakene skrevet om Jerv jevnt over preget av en positiv og optimistisk vinkling. Det er sjelden kritikk å lese når det gjelder Jerv. Det skal sies at Jerv sine sesonger disse åra i undersøkelsen har vært tre gode sportslige sesonger. Så det er lett for avisene å finne positive vinklinger. Uansett er dette i stor kontrast til hvordan det beste kvinnelaget i Aust-Agder blir omtalt. Amazon blir på mange måter definert i opposisjon til de store herreklubbene som har god økonomi og store budsjetter. Det er ikke samme fokus på dette da for eksempel Start rykka ned fra Eliteserien. Det er ikke det utenomsportslige som tar oppmerksomheten. Jerv har heller ingen strålende økonomi, og har i perioden studien stekket seg over vært i gul sone etter sjekk hos NFF. Dette får ikke samme negative klangen som det gjør når Amazon opplever det samme.

4.9.1. Hegemonistiske maskuline verdier

Studien har også vist at avisene gjør stor forskjell i måten de skriver om fotballkamper avhengig av om de skriver om en herrekamp eller en kvinnekamp. Avisene er overhode ikke opptatt av å referere fra en kvinnekamp på samme måte som en herrekamp. Etter å ha lest en sak om en Amazon-kamp sitter man igjen med mange spørsmål. Antagelig har man fått vite hvem som scoret målene i kampen, noe mer detaljerte beskrivelser enn det kan man ikke vente å finne i disse avisene. Etter å ha lest en sak om en Jerv-kamp har man ikke bare fått vite hvem som scoret, men også hvem som hadde assist, forarbeidet til målet, og hvor i målet ballen satt. Gjerner er det også referert til flere store målsjanser eller andre matchavgjørende

situasjoner. Det er gjerne utpekt en *kampens spiller*, som igjen får mye skryt for sitt gode spill.

I en idrett som fotball står de hegemoniske maskuline verdiene fortsatt høyt, selv om rommene for hva som er godtatt å gjøre for menn og kvinner har blitt større enn det var før (Lippe, 2010). Både Agderposten og Fædrelandsvennen er opptatt av å framstille fotballens maskuline ferdighetskrav. Jervspillerne må være aggressive, slåss på banen, gå inn i tøffe taklinger, eie luftrommet og dominere motstanderen for å vinne kamper. Et eksempel på hvordan Jervspillerne blir vurdert opp mot tradisjonelle maskulinitetsidealer er når Jervs høyreback, Dejan Corovic, etter flere kamper på benken har *kriget seg til* fast plass på laget.³³ De siste åtte kampene har han spilt fra start. Han var *sint og forbanna*, men etter hard jobbing har han altså kriget seg til fast plass på laget. Disse egenskapene er helt i tråd vurdert opp mot tradisjonelle maskuline verdier. Ordene *kriget seg til* gir assosiasjoner til noe helt annet enn fotball. Denne symbolbruken er imidlertid ikke uvanlig i sportsjournalistikken, og brukes ofte for å beskrive idrettsutøvers handlinger. I denne sammenheng beskrives en knallhard kamp eller i noen tilfeller duell for å komme med i kamptroppen. I tråd med tidligere forskning (Broch, 2015) kan denne symbolbruken forstås som reproduksjon av hegemonistisk maskulinitet. Her undertrykkes alternative maskuliniteter og alle feminiteter (Connell, 1996). Et slikt individualistisk konkurranseelement skaper et bilde av Jervspillerne som “ekte” toppidrettsutøvere. Gjennom en krigersk innstilling knyttes spillerne til egenskaper som aggressivitet og evnen til utøvelse av vold. Dette er et språklig og symbolsk virkemiddel journalistene tar i bruk for å synliggjøre den råskapen og tøffheten de mener skal til for å komme med på laget. På den måten vurderes stadig Jervspillerne opp mot tradisjonelle maskuline egenskaper. Et annet eksempel er når Agderposten omtaler en uke med kamper som “monsteruka”³⁴ Etter en tøff periode med tre kamper på sju dager, skriver Agderposten at Jerv merker kjøret av dette. Også her er symbolbruken tydelig. Å spille tre kamper på sju dager er med andre ord forbeholdt de sterke, tøffe og utholdende, og er ikke for hvem som helst.

Etter 2-0 seieren over Ranheim blir trener Steinar Pedersen intervjuet av Agderposten. Han er veldig fornøyd med prestasjonen til laget etter en sliteseier. Han forteller at; *jeg ønsket*

³³ Thorsen, 2015, s 43. (Agderposten)

³⁴ Nupen, 2015, s. 39. (Agderposten)

*mannfolk og fikk det.*³⁵ Gerd von der Lippe (2010) mener det florerer av kjønnsstereotyper i sportsjournalistikken, noe som begge kjønn taper på. Hun kommer med flere eksempler der menns dårlige resultater på banen blir forklart ved å bruke kvinnelige attributter som skjellsord. Underteksten av skjellsordene er at de mannlige utøverne er upotente, ukjønnete og ikke-menn. Nå er ikke Pedersens utsagn et eksempel på et slikt skjellsord. Likevel kan Pedersens ønske om mannfolk på banen bygge oppunder det hegemonistiske maskulinitetsidealet. Pedersens forklaring på at de vant kampen er altså ikke fordi de var bedre i pasningsspillet, mer effektive i siste tredjedel eller hadde en bedre defensiv struktur. Det var rett og slett fordi de var ekte mannfolk på banen.

Når det gjelder kvinnene blir også de målt opp mot de hegemonistiske maskuline verdiene. Også fotballkvinnene må være aggressive i presset, tøff i duellene osv. Når kvinner og jenter entrer den mannsdominerte arenaen tvinges de til å forhandle med idrettskulturens opphøyde maskulinitet, samtidig som de utfordrer herrenes dominans. I et connellistisk syn vil fotballspillende kvinner, ved å etterstrebe fotballens maskuline verdier, likevel reprodusere hegemonistisk maskulinitet. Dermed opprettholdes patriarkatet (Connell, 1996).

I avisene har vi sett at det finnes store forskjeller i måten kvinnelige og mannlige fotballspillere omtales på. Vi har sett at dekninga av Jervspillerne stort sett inneholder fotballfaglig omtale, der prestasjoner og resultater står i fokus. Det gjelder både individuelle og kollektive prestasjoner. Når det gjelder Amazonspillerne inneholder ikke denne dekninga samme type positiv omtale, hverken individuelt eller kollektivt. Dette underbygges av Guttormsen (1995) sin studie som omhandler framstillinga av kvinnelige og mannlige idrettsutøvere. Hun finner at omtalen er nokså ulik. Reportasjene om de mannlige utøverne er mer konsentrert rundt konkurransen og resultater, mens hos de kvinnelige utøverne legger journalistene mer vekt på tårer og følelsesutbrudd. Et godt eksempel på dette er da Jervs keeper får *skryt tross feil*.³⁶ Det refereres her til en dårlig igangsetting som fører til baklengsmålet, som igjen gjør at Jerv mister poeng. En lignende situasjon hendte i en kamp Amazon spilte mot Arna-Bjørnar. Amazon-kaptein Kristine Meland får *skryt og trøst* etter drømmescoring.³⁷ Amazon fikk ikke med seg poeng fra kampen. Der Jervs keeper får skryt tross feil, får altså Meland skryt og trøst. Her ser vi en forskjell på hvordan kvinnelige og

³⁵ Lorentsen, 2015, s. 24. (Agderposten)

³⁶ Lorentsen, 2015, s. 20. (Agderposten)

³⁷ Nupen, 2015, s. 42. (Agderposten)

mannlige utøvere framstilles. Hvorfor kunne ikke Jervs keeper også få trøst. Eller hvorfor måtte Meland trøstes? Hadde man hatt samme overskrifta hvis det var en mann som scoret en drømmescoring, men tapte kampen? Det finnes store forskjeller i hvordan media både skriver om og framstiller mannlige og kvinnelige toppfotballspillere på Sørlandet.

4.9.2. Sponsormakt

Som sponsor i næringslivet sitter man med mye makt. Sparebanken Sør har fått mye pes for at de ikke ønsket å sponse Amazon. Både spillere og stortingsrepresentanter reagerte sterkt på dette. De mente at banken diskriminerer på bakgrunn av kjønn, og at de sender ut et signal om at toppidrett for kvinner ikke er like bra som for menn. Sparebanken Sør sponser det beste mannlige fotballaget på Sørlandet, Start. De sponser det beste mannlige fotballaget i Aust-Agder, Jerv. De sponser det beste mannlige håndballaget på Sørlandet, ØIF Arendal. De sponser ikke det beste kvinnelige fotballaget på Sørlandet, Amazon. De sponser ikke det beste kvinnelige håndballaget på Sørlandet, Vipers Kristiansand.³⁸ Sparebanken Sør har stor økonomisk makt og innflytelse i lokalsamfunnet. Når Sparebanken Sør definerer kvinneidrett på toppnivå som noe som ikke fortjener den samme økonomiske støtten som herreidrett på toppnivå, vil det implisitt bety at banken ikke anerkjenner kvinneidretten like mye som herreidrett. Her transformeres den økonomiske makta til en form for det Bourdieu (1996) kaller symbolsk makt. Ved å unnlate å sponse Amazon og heller prioritere herrelag, kan vi derfor tolke det slik at Sparebanken Sør utøver symbolsk makt. Ifølge Bourdieu er symbolsk makt et vesentlig kjennetegn på den maskuline dominans. Gjennom sitt valg ved å utelate Amazon som et av sine sponsorobjekt, på tross av at de sponser alle andre mannlige toppidrettslag i samme landsdel, bidrar de til å opprettholde den maskuline dominansen innen idretten på Sørlandet.

Hvorfor får debatten om sponsering og produkt så stor plass i avisenes dekning av Amazon? Hvorfor er det sånn at Sparebanken Sør og andre aktører i næringslivet skal bestemme hva som er en god prestasjon av et kvinnelag, og hva som ikke er det? Hvorfor holder det ikke med gode resultater på nasjonalt nivå, som sammenlignes med de andre lagene i serien? Det holder jo i Eliteserien. Start er et dårligere lag enn de beste lagene i Europa, det samme er Jerv. Lokalmediene og lokale økonomiske bidragsytere lar ikke være å interessere seg av den grunn. Når media gir disse aktørene så stor uttalerett i den kvinnelige fotballdiskursen,

³⁸ Sparebanken Sør står ikke oppført som samarbeidspartnere på Vipers sine nettsider.

samtidig som de gir så lite plass til det sportslige, får dette stor betydning for diskursens innhold.

Fædrelandsvennen og Agderposten bekrefter og reproducerer et bilde av kvinnefotballen i denne landsdelen som mindre betydningsfull, mindre verdt, mindre seriøs, mindre viktig osv. enn herrefotballen. De to største avisene på Sørlandet anerkjenner ikke kvinner som spiller fotball på toppnivå på samme måte som herrer som spiller fotball på toppnivå. Det er et enormt stort fravær av kvinner i fotballdiskursen på Sørlandet. Det til tross for at landsdelen huser et så godt fotballag som Amazon. Det til tross for at flere av landsdelens beste kvinnelige fotballspillere har gjort stor suksess både på den nasjonale og internasjonale fotballarenaen. Det til tross for at fotball er en så populær idrett blant jenter som bor på Sørlandet.

5.0. I beste fall en god nummer to – om å være kvinne i en mannsdominert kultur

Ved hjelp av Foucaults diskursanalytiske begreper har vi nå sett på hvordan media konstruerer og reproducerer fotballdiskursen på Sørlandet. Der ser vi hvordan det mannlige blir gjort til det allment aksepterte og universale, på bekostning av kvinnene. Hele fotballdiskursen preges av menn. På alle nivåer. Nå skal vi gå inn å se på hvordan de kvinnelige fotballspillerne ser på dette. Vil mediernes konstruksjoner om kvinnefotball på Sørlandet prege deres eget syn på fotball, og seg selv som fotballspiller? Hvordan opplever de kvinnelige fotballspillerne på Sørlandet å være en del av den mannlige fotballverden?

I dette kapittelet vil jeg presentere funn fra de sju intervjuene jeg har gjennomført. Ved hjelp av Bourdieus begreper om ulike kapitaler, habitus, symbolsk vold og den mannlige dominans skal jeg se nærmere på hvordan en fotballhverdag for disse kvinnene ser ut. Jeg ønsker å se på hvordan deres tilgang på de ulike kapitaltypene former deres habitus som kvinnelige fotballspillere på Sørlandet.

Vi skal se at de kvinnelige fotballspillerne opplever sin økonomiske situasjon som lite tilfredsstillende. Deres økonomiske kapital er lav, og det er ikke noe særlig penger eller andre materielle goder å hente i fotballen for disse kvinnene. De forteller om et økonomisk minusprosjekt. I tillegg forteller de om det som oppleves som en dårlig og negativ mediedekning. Det er det negative som blåses opp, samtidig som de alltid kommer i skyggen av herrene. De kvinnelige fotballspillernes fotballprestasjoner kreerer ikke noe form for status hverken fra media eller folk i nærmiljøet. Det er herrefotballen som er normen her. En god fotballprestasjon utført av en mann anerkjennes i større grad enn en god fotballprestasjon utført av en kvinne (Skogvang, 2014). Både prestisje og status tilkjennes herrene i større grad enn kvinnene. Kvinnene forteller også at de ofte utsettes for ufine kommentarer, både i sosiale sammenhenger og på internett. Det knyttes en del stereotypier til det å være kvinnelig fotballspiller og til kvinnefotball generelt (Hjelseth og Hovden, 2014). Vi skal se at mine informanter fortsatt opplever dette den dag i dag.

I Bourdieu sitt sosiale rom kan idretten ses på som et eget sosialt felt. Og fotballen kan ses på som et delfelt eller subfelt. Her er det stor kamp om ressursene. De kvinnelige fotballspillerne innehar ulik form for kapital, som igjen utgjør deres habitus. Et stort fravær av økonomisk og

symbolsk kapital gjør at kvinnene posisjonerer seg dårligere enn sine mannlige kollegaer, som sportslig sett ikke spiller på noe høyere nivå. Likevel tilegner de seg mer økonomisk kapital og ikke minst symbolsk kapital. Både media og næringsliv bruker mer penger og ressurser på å dekke et herrelag i 1. divisjon enn et kvinnelag som har spilt på toppnivå i ti år på rad, og som i tillegg kan se tilbake på en historisk fortid som et av Norges første kvinnelag i fotball.

Dette kapittelet er i hovedsak rammet inn av Bourdieus teoretiske begreper. Avslutningsvis vil jeg i tillegg bruke et annet type kulturbegrep for å fange opp alle informantenes beretninger om deres rolle i den sørlandske fotballkulturen. Dette utvida kulturbegrepet er viktig for å få fram et nytt analytisk poeng i det empiriske materialet. Nemlig at mange av informantene er bevisst de strukturelle betingelsene de er underlagt. På tross av disse strukturelle og kulturelle føringene som ligger der, og som legger begrensninger på fotballspilletts muligheter, finner disse kvinnene stor motivasjon i det å spille fotball på toppnivå.

5.1. Motivasjon

Det å konkurrere og det å vinne. Også er det jo det sosiale. Man blir jo nesten en liten familie etter hvert. Vi blir jo veldig sammensveisa. Også er det selvsagt selve spillet – jeg elsker å spille fotball. - Anne

Motivasjon er ekstremt viktig i toppidrett. Det er mye arbeid som må legges ned for å kunne prestere som fotballspiller på toppnivå. Det må presteres gjennom en hel sesong. For de fleste flere sesonger på rad. Hva motiverer disse fotballspillerne til å fortsette med fotballen i så mange år? Det sosiale miljøet er veldig viktig for disse fotballspillerne. Kameratskapet som dannes i fotballagene har mye å si, og mange av vennskapsbåndene som knyttes bevares også utenom selve fotballspillet.

Det sosiale er veldig viktig. Det er jo det, å ha gode relasjoner med lagvenninner, og at man er knytta på et vis da. Da presterer man også mye bedre sammen. - Hilde

Men det er jo ikke noe tvil om at det har vært himla sosialt, det har det. (...) Så jeg har vennskap for livet som ikke bor i Norge lenger. Det har hatt mye å si. - Nina

Det tror jeg er forskjellige faktorer. Det ene er fellesskap – det at man er en del av noe og har det gøy sammen. Det andre er at man har en drøm, gjerne en barndomsdrøm. Også har man vel gjerne et talent. - Sofie

Det sosiale og det å prøve å bli bedre, og det å vinne. Jeg tror at vinnervilja har dratt meg ganske langt egentlig. (...) Det er opplevelsene som en er ute etter. - Martine

Alle informantene virker å ha en genuin interesse for selve fotballspillet. Noe som beskrives godt av denne informanten;

Jeg synes det er så sinnsykt gøy. Det var bare kjærlighet ved første blick, og fotballen, ja jeg har tenkt på det veldig mye. Jeg falt for fotballen og den forelskelsen har aldri gått over. Jeg er utrolig glad i fotball, og jeg synes det er kjempegøy å spille. Jeg synes det er kjempespennende å være trener. - Frida

Også konkurransebiten trekkes fram som en viktig drivkraft for spill på toppnivå.

Jeg har alltid vært et konkurransemenneske, veldig. Og det trenger man også. For hvis man vil nå langt må man like å konkurrere. - Hilde

Konkurranseinstinktet er ganske sterkt eller ligger langt framme da. Så absolutt! Konkurranse har vært viktig. Eeehh, og selvfølgelig når man vinner litt og sånn, så gir jo det ekstra motivasjon til å fortsette. - Anne

For mange ligger det også et individuelt perspektiv. Et slags selvrealiserende perspektiv. Det ligger hele veien et ønske om å utvikle seg som fotballspiller. Opplevelsen av mestring er viktig, og gir spillerne motivasjon til å fortsette.

Nei, det er vel det å bli best mulig. Jeg har følt at jeg har lyst å bli så god som jeg kan, og komme på høyest mulig nivå. Tenker jeg, at jeg jobba mye for. For penger er jo ikke akkurat en stor motivasjon (glimt i øyet). Så det er egentlig det å bli best mulig. - Anne

Mye av innholdet i denne kategorien er ikke så forskjellig fra herrespilleres opplevelser. Andre studier peker på at motivasjonen til herrespillere også i stor grad er et sosialt fellesskap, konkurranseaspektet og gleden ved selve spillet (Skogvang, 2014). Det spesielle her er at all motivasjon kommer innenfra. Det er ingen ytre motivasjonsfaktorer som synes å motivere de kvinnelige spillerne. Tvert imot. Der herrerne kan tjene gode penger på å spille fotball på toppnivå i Norge, tjener spillerne jeg har intervjuet nesten ingenting.

Så er det sånn at vi investerer ekstremt mye tid i det – ekstremt mye. Minst like mye som herrerne. Vi har jo investert like mye som gutta gjør, men får kanskje ingenting i lønn. Så det har man jo merka. Jeg har bokstavelig talt levd fra hånd til munn de siste ti årene. (...) Det har vært tungt, veldig tungt. Økonomisk så har det vært fryktelig tungt. - Sofie

Så motivasjonsfaktorer som det sosiale fellesskapet, kameratskapet, det å konkurrere på toppnivå og en slags form for selvutvikling veier helt klart mer enn det økonomiske, medieoppmerksomheten og statusen. Det skal vi se nærmere på nå.

5.2. Fotball som økonomisk belastning

Så økonomisk har jeg jo ikke gått i pluss, for å si det sånn.. (latter). Ikke i det hele tatt. Det har vært et minusprosjekt. - Martine

Det er ikke noe hemmelighet at fotballens økonomiske rammevilkår for kvinner ikke er spesielt gode. Det er lite penger i norsk kvinnefotball. Hvordan synes de selv rammebetingelsene rundt idretten deres er, og hvordan preger dette deres fotballhverdag? Har de i det hele tatt tjent penger på å spille toppfotball på Sørlandet? Det viser seg å være snakk om et beskjedent beløp.

(Humrer) Lommepenger.. eller kjøregodtgjørelse! - Nina

Ehh, ja, jeg har jo det. Assa, jeg har ikke tjent sånn at jeg kan leve av det. Jeg har alltid hatt en jobb ved siden av. - Anne

Litt. Jeg har hatt sånn at jeg kunne studere, og ikke jobbe. Men det er jo ikke mye. Det er snakk om noen tusen i måneden liksom. Det er jo veldig dårlig. Det er ikke alle som har hatt det. - Johanna

Informantene forteller at klubbene de har spilt for blir nødt til å prioritere å lønne noen spillere framfor andre. Det er ikke nok ressurser til at alle i klubben kan tjene penger. Hadde noen jobb ved siden av, trengte kanskje ikke disse spillerne å tjene så mye på fotballen. Alle kampene spilles på helg og alle treningene er på kveldstid. Dermed kan ikke spillere ta på seg jobb på disse tidspunktene. Jeg blir fortalt at for å kunne få proffkontrakt må spillerne tjene minimum 4000 kr. i måneden. Spillere som hentes fra utlandet må kunne leve av fotballen, fordi det er på disse vilkårene de får arbeidstillatelse.

Så kunne de andre som hadde lite penger eller studerte bli prioritert, for dem har jo ikke mulighet til å ha en helgejobb. Så da sitter du der med studielånet ditt og stipendet ditt på 7500 i måneden minus husleie og alt, så der ikke mye penger du har å rutte med da. Så da prioriterte vi de som lå dårligst an eller de som var nødt til å ha, fikk. Men vi kalte det lommepenger. - Nina

Så det er jo en del spillere som har kanskje 4000 i måneden eller 6000 i måneden. Litt lommepenger og litt kompensasjon muligens, for de kan jo ikke jobbe kveldstid eller helg.. så hvis de studerer eller noe sånt så er det litt sånn lommepenger. Men det er det, det er snakk om vettu, det er ikke mer.. - Frida

Så er det noen av de beste som har hatt litt ekstra fordi de har studert.. Sånn.. hvis ikke jeg hadde hatt litt, så hadde det ikke gått rundt. Det hadde jo hvert fall ikke gått. Så det har nesten vært et ultimatum da, hvis ikke hadde jeg ikke kunne gjort det. Det er så vidt det går, du blir jo ikke akkurat rik. - Johanna

Det som slår meg når informantene forteller om de økonomiske rammebetingelsene i laget er at det spriker veldig. Du har alt fra spillerne som ikke tjener en krone til spillere som kan leve av å spille fotball i klubben. En informant har kjent denne situasjonen tett på kroppen, og har følt det urettferdig;

På mitt meste så hadde jeg vel 4000 i måneden, og det er jo bare lommepenger. (...) Så måtte de kutte, og jeg var en av de som ble kuttet. Så det følte jeg egentlig var litt urettferdig. Jeg har følt det innimellom at det er enkelte spillere som har fått mer i lønn enn det jeg har gjort, hvor jeg egentlig ikke har følt at det har vært fortjent. - Sofie

En annen informant beskriver det slik;

Jeg var jo kaptein på laget og tjente ingenting i forhold til flere av de andre. Men det må man egentlig bare glømme, legge det vekk på en måte. For det var ikke det som var hoved... eller det.. ja, det var ikke det en gikk for på en måte. Det var å spille fotball. Det var det viktigste. Pengene.. det var det så lite av uansett. - Martine

For de som spiller toppfotball på Sørlandet er det ingen tvil om at det er en økonomisk belastning å spille fotball. Flere sier at å spille fotball på toppnivå for dem har vært et minusprosjekt reint økonomisk. Flere skildrer en tøff økonomisk hverdag.

Og på slutten så var det sånn at vi måtte kjøpe fotballschoa sjøl. Så det var lissom sånn at det ble mindre og mindre, men. Ja, så det er et hardt liv å være fotballspiller (latter), så det er ikke så mye inntekt sånn sett, det er mye utgifter. - Hilde

Så jeg begynte på en måte å bli klar for å legge opp da, og i løpet av denne perioden fant jeg også ut at jeg ikke har lyst til å studere, for jeg vil slutte å være fattig. Jeg er sliten av å være fattig. Så jeg hadde lyst til å begynne å jobbe, ha en stødig inntekt. Så økonomisk har det til tider vært veldig tøft. - Sofie

Så kvinnelige fotballspillere de lever jo ikke normale liv når de må ha det her (fotballen) i tillegg. Men det er jo den lidenskapen og fordi vi synes det er så gøy at vi holder på med det, men en ofrer veldig mye tid. Og det er jo ikke noe en får veldig mye betalt for, som regel så koster det jo heller enn at du tjener på det. Så det er et tøft liv! Men man holder jo på med det fordi det er så gøy, mhm. - Frida

Det er ingen av de kvinnelige fotballspillerne som blir rike av å spille fotball på Sørlandet. De beskriver hverdagen sin selv som veldig tøff. Det er mye logistikk som skal gå opp for å få tid til all trening, samtidig som de skal få endene til å møtes økonomisk. Noen av informantene ler litt når jeg spør om de har tjent på fotballen. Akkurat som om det er helt utenkelig at det kunne være en mulighet. Andre igjen kan virke som blir litt oppgitt over at dette spørsmålet faktisk er så relevant, som det viser seg å være.

5.2.1. Hvordan ser en fotballhverdag ut?

Hvordan ser da en fotballhverdag ut for de kvinnelige spillerne på Sørlandet? Informantene mine forteller om en krevende hverdag som fotballspiller på toppnivå. Samtidig som hverdagen består av mye fysisk trening, kreves det en jobb ved siden av. Flere kan fortelle at de jobber 100 prosent ved siden av fotballen.

Ja, alltid. Før jobba jeg ofte til seks. Og treninga var enten seks eller halv sju. Så da var det bare å skifte i bilen, så var det trening og hjem å legge seg. Det syntes jeg faktisk var deilig med å slutte, og det var jo derfor jeg slutta litt innimellom her og, for det blir mye stress. Du må gå etter klokka hele tida. Det er slitsomt. Du må være der og der hele tida. Og når du ikke har en fast arbeidsplass også, så.. da er det ikke så lett å vite at man er akkurat der man skal klokka tre eller.. ja. - Martine

100 prosent ja, også kommer du fra jobb heseblesende til trening, så har du trent også er det hjem å sove. Det er en hektisk hverdag, eeem, så du blir ganske kjørt. Så jeg har lissom alltid drømt om, å tenk å bare kunne spille fotball og trent det du skal og vil, og samtidig få nok hvile og, ja, bare kunne konsentrere seg om fotballen. - Hilde

En informant forteller at hun så seg nødt til å redusere stillingsprosenten sin for å i det hele tatt orke hverdagen;

De siste årene har jeg hatt en noe redusert stilling, fordi det har vært så mye. Så da har jeg jobba 80 prosent, ikke fordi lønna er så veldig god, der er mer det at jeg måtte klare hverdagen. For rett og slett orke å gå på jobb og trening, dag ut og dag inn, og for å kunne ha litt fri. - Anne

Flere forteller om stor totalbelastning. Det er mye med full jobb og toppidrett. En av informantene la opp i relativt ung alder. Jeg spurte om hun ville holdt på lenger hvis det hadde vært lagt mer til rette for å være kvinnelig fotballspiller;

Ja. Det tror jeg kanskje.. Jeg har jo slitt litt med skade da. Det går jo på ressursene rundt med fysioterapeuter som er bra, og sånne ting. Noen av de skadene jeg har hatt kunne fort vært unngått, og jeg kunne fått bedre behandling og oppfølging. - Johanna

5.2.2. Sponsortrøbbel

(...) også er det i forhold til økonomi, så har jo Sparebanken Sør vært ganske ivrig med å sponse alle andre enn Amazon da. - Anne

En stor årsak til at kvinnespillere ikke tjener penger på fotball er, som vi har sett, fordi idretten deres sliter med å få inn sponsorpenger. Som fotballspillere på lag som sliter økonomisk blir dette en ting som er vanskelig å ikke bruke energi på. Det blir på mange måter en del av fotballhverdagen, og i så måte noe informantene er opptatt av å snakke om. Jeg har skrevet om denne problematikken i forrige analysekapittel om fotballdiskursen på Sørlandet (kap. 4.7.6.). Spesielt denne saken med at Sparebanken Sør ikke ønsket å sponse Amazon er flere av informantene opptatt av å snakke om, og bruker som eksempel på forskjellsbehandling og diskriminering fra næringslivet;

Men det var jo.. de har alltid sponsa Amazon, en liten del, jeg veit ikke hvor mange tusen det har vært. Ehh, Amazon har på en måte ønska at de skulle støtte litt mer, og begrunnelsen har vært at de har støtta Start. De har jo spytt inn mangfoldige millioner når de holdt på å gå konkurs. De støtter jo Jerv, ikke sant. De har stått opp og nekta i gi mer til Amazon. Det har vært mange møter, og de gjemte det vel bak at de ikke hadde penger til å sponse noe mer. Så gikk det ikke lenge før at de plutselig hadde sponsa masse til ØIF. Da reagerte jo vi, for de sa til oss at de hadde brukt opp sin "sponsekvote". Så vi bare, okei, det var hyggelig lissom. Det var jo et par spillere som bytta bank da, fordi de mente de ble urettferdig behandla av Sparebanken Sør. Det kom jo litt fram i media da, det var en sak. - Anne

Sparebanken Sør sponser Start, alt for mye. De sponser Jerv, de sponser ØIF. Jeg veit ikke om de sponser Vipers, men jeg tror ikke de sponser noen damelag. - Johanna

Flere informanter trekker fram Sparebanken Sør sin store støtte til Start, og forstår ikke hvorfor Amazon ikke også kan få noen sponsorkroner;

Når Amazon rykka opp til Toppserien trodde man at det ville komme sponsorinntekter med en gang, men det gjorde de jo ikke, og gikk på en kjempe økonomisk smell. Det har de jobba med i mange år for å rydde opp i. Og vi har jo kjempe liten gjeld i forhold til.. ja, la oss bare si Start da! Men likevel er det veldig vanskelig å få en bank til å være med å sponse. - Sofie

Det blir bare så usaklig da, når de sponser Start med mange, mange millioner kroner. Og så kan de ikke gi Amazon en liten slant en gang. Litt, bare! Alt hadde jo hjulpet, ikke sant. 5 % av det de har gitt til Start og Jerv hadde jo hjulpet, hva som helst egentlig. Så det.. Det er jo ikke greit. Men sånn er det. - Johanna

Ja. Og de var ikke interessert i å sponse oss. Vårt motargument var jo at de sponsa jo andre lag, Start spesielt, men også Jerv. Det var det jeg tenker at de gjorde, at det var på grunn av at vi var et damelag. Men det var det jo ingen som kunne si. De sa jo selvfølgelig ikke det, men det var det vi tenkte. Så er det jo opp til andre å.. assa, man veit ikke.. man kan jo ikke vite. Så det er ganske utfordrende, det er det. - Anne

Denne saken vekker et stort engasjement blant informantene. De virker rett og slett veldig oppgitt og lei seg over at det er så vanskelig å få den lokale banken til å sponse landsdelens beste kvinnelige fotballag. De forstår ikke hva de kunne gjort annerledes. Hvorfor holder det ikke at laget spiller på toppnivå? Selv begynner flere av informantene å snakke om kjønnsdiskriminering. De tør ikke helt å uttale seg så bastante, men det er vel ingen tvil om hva de tenker.

5.2.3. Symbolsk makt?

Som kvinnelig fotballspiller tenker man ikke alltid over at rammebetingelsene og vilkårene er så mye dårligere i kvinnefotballen enn i herrefotballen. Kvinnenes situasjon i praksis er at de stort sett kommer i andre rekke bak herrene. Sånn har det alltid vært. Det er imidlertid ikke noe informantene mine tenker og bruker unødig energi på, sier de. Det er kanskje først når de virkelig får oppleve toppidrettens "luksus" at man reflekterer over hvordan hverdagen kan se ut. For eksempel etter en treningsleir på La Manga;

Men det er klart når vi er på La Manga den ene uka er jo helt fantastisk da. Det er jo helt utrolig. Da er det jo først å spise frokost, som er ferdig. Så trener vi en økt. Så spiser vi igjen, før vi trener en gang til. Så er det ferdig.. og sånn, hvis en tenker på det, har jo egentlig de fleste det. Guttene har det jo sånn hver dag. - Martine

Martine beskriver den ene treningsuka på La Manga som noe helt fantastisk, og noe som er utypisk for hennes fotballhverdag for øvrig. Så kommer hun på at herrene har det jo sånn hver dag. Eentlig er det kvinnenes hverdag som er det utypiske her. Andre har et litt mer bevisst

syn på denne forskjellen. De reagerer på at det er sånn, men samtidig har de også akseptert det;

Ja, det er sånn når du er damespiller, og sånn har det alltid vært. Og når du ikke vet om noe annet så reagerer du ikke på det, for sånn er det bare. Det er sånn at du måtte strukturere hverdagen din noe helt sinnsykt for å få tid til å trene så mye som du skulle. Det har jo resultert i at jeg kjørte kroppen for hardt, og var overtrent et par år uten at jeg helt visste det da, men skjønte det etterpå. - Frida

Ja, vi er jo på en måte misunnelige på for eksempel tippeligaspillere, som kan tjene en 5-600 000 i året, og de trener ikke nødvendigvis så mye mer enn oss. Så det er jo selvfølgelig kjipt å tenke på. Samtidig så er det ting man bare må akseptere at sånn er det bare. Det er ikke noe.. vi får ikke gjort noe med det. - Johanna

Ifølge Bourdieu (1996) kan symbolsk makt bare virke når den anerkjennes. Så lenge de kvinnelige fotballspillerne aksepterer den mannlige dominansen i fotballfeltet, vil dette forbli uendra. Det tar tid å forandre habitus, som både er inkorporert hos de som dominerer og de dominerte. Johanna sier jo at *man må bare akseptere at sånn er det bare*. Vi får ikke gjort noe med det, sier hun. Også Frida forteller at som kvinnelig fotballspiller reagerer du ikke på de ulikhetene som er, for sånn er det bare. Du veit ikke om noe annet. Samtidig er symbolsk makt, ifølge Bourdieu, usynlig for ofrene og de som dominerer;

Virkningen av den symbolske dominans (enten den er etnisk, kjønnsmessig, kulturell eller språklig osv.) utøves ikke med de erkjennende bevisstheters rene logikk, men gjennom skjemaer for oppfattelse, vurdering og handling som er konstruktive for habitusene, og som forut for bevissthetens beslutninger og viljens kontroll danner et erkjennelsesforhold som forekommer meget uklart for det selv. (Bourdieu, 2000:46)

På en måte er det noe symbolsk over dette. Det er ulike aktører som utøver symbolsk makt over kvinnene. De blir nekta ulike økonomiske goder i form av lønn til å leve av, bonuser, sponsorer, samt plass i mediene. Spørsmålet er dermed om de er klar over denne makta, og de som utøver makta er det? På mange måter er informantene bevisst det strukturelle her. De har til en viss grad både innsikt og begreper til å forklare dette. De ser at de blir forskjellsbehandla. Makta er ikke usynlig for dem. De ser at den er der. De reagerer på de kjønna forskjellene som preger fotballfeltet. Likevel er det vanskelig for de det gjelder å gjøre noe med dette. Flere uttrykker en sterk frustrasjon over at det er sånn. Vi får ikke gjort noe med det, sier de. Dette er utenfor vår makt. Hva skal vi gjøre annerledes?

5.3. Fotballen som medial belastning

Mitt inntrykk er egentlig at de sender de som ikke har peiling på fotball. Og så blir det jo deretter da. - Johanna

Media er, som sagt, viktig i dagens samfunn. Lokalmediene har også en stor rolle når det gjelder å skape tilhørighet i lokalsamfunnet. Ofte kan en enkelt utøver, et lag eller andre store personligheter være viktige for å skape en felles identitet og tilhørighet for lokalbefolkninga. I forrige kapittel så vi hvordan Jerv sine prestasjoner ble opphøyd til noe spesielt utover selve fotballspillet. De tre åra jeg så på fotballdiskursen i lokalavisene var det et stort fravær av kvinner i fotballdiskursen. Jeg var interessert i å høre i hvor stor grad de kvinnelige toppspillerne selv reflekterer rundt hvordan fotballaget deres blir dekket i media. Helt uoppfordra begynte informantene å skille mellom de to største avisene på Sørlandet. Det er tydelig at dette temaet engasjerer og til en viss grad provoserer.

5.3.1. Opplevelsen rundt mediedekning

Det har jo ikke vært den beste, det kan jeg ikke si. Eeeem, merker det er veldig forskjell på kvinne- og herresida. Det er akkurat som om uansett om man har gjort det bra eller dårlig.. eller det er ofte sånn at hvis man har gjort det dårlig så blir det blåst opp, og hvis man har gjort det bra er det kanskje bare en liten bit i avisa, i et lite hjørne. Mens herrene får side på side, både på håndballbiten og fotball. Så det er veldig synd. Eeéh. Jeg synes det er veldig synd, den forskjellsbehandligna. - Hilde

Tre informanter uttrykker sin misnøye med Fædrelandsvennen når det kommer til dekninga av kvinnefotball. Det er en relativt stor konsensus i utvalget i dommen over Fædrelandsvennen, og avisens dekning av kvinnefotball;

Det er det at når fevennen ringer, så kjenner de ikke navnene, de veit ikke hvilken divisjon vi spiller i, de veit ingenting. Og da blir jeg flau på deres vegne. Det synes jeg jo er lettere katastrofalt. - Nina

I starten så følte jeg vel kanskje at Agderposten var.. altså Fædrelandsvennen, la oss bare gløkke Fædrelandsvennen. De skriver ingenting når det gjelder kvinner.. okei, nei, det er vel kanskje litt drøyt å si det. Men Fædrelandsvennen har en stor jobb å gjøre, ikke bare når det gjelder Amazon, men generelt altså. - Sofie

Så kom jeg til Donn er der er det på en måte fevennen som er lokalavisa. Fevennen de skriver nesten ingenting. På slutten var det ingenting, det var ikke to linjer en gang når vi hadde spilt kamp. Helt til klubben går konkurs, og da er det dobbeltside opp og

ned i mente lissom. Men i Amazon synes jeg det har vært mye bedre enn det var i Kristiansand da, for eksempel. Det er jo to aviser som begge skrev etter kamp, og ja, litt interesse i hvert fall.. men forhold til herrene er det jo ingenting. Det er jo ikke det.
- Johanna

Flere i utvalget har spilt for både Donn og Amazon. De føler det var stor forskjell på hvordan Fædrelandsvennen dekket Donn, og hvordan Agderposten dekket Amazon. Felles for alle informantene er at de synes Fædrelandsvennen kommer klart dårligst ut, og at deres dekning av kvinnefotball er meget kritikkverdig. At Sørlandets største avis ikke dekker Sørlandets beste fotballag innen kvinnefotball på en bedre måte synes flere er veldig leit, og ikke minst urettferdig. Gjennom intervjuene mine ble jeg av flere tipsa om en artikkel utgitt på Fædrelandsvennen sine nettsider. Jeg har skrevet om denne i forrige kapittel (kap. 4.7.2.). Informantene gir klart uttrykk for at de ikke kjente seg igjen i det som står skrevet om denne kampen.

Nei, de (Fædrelandsvennen) er ikke interessert i Amazon. Nå sist etter den kampen mot Fortuna, så hadde de visst lagt ut et stykke om den kampen. Men den hadde de tatt fra Sunnmørsposten eller noe, og der sto det veldig mye negativt om Amazon egentlig. Det sto at Fortuna hadde overtaket og at vi la oss bakpå, og det skjønner jeg ikke helt åssen kan stemme. Da har de antagelig bare tatt det innlegget, uten å snakke noe med Amazon-folk. Det er ganske dårlig, det er mulig å ta en telefon til trener eller oppmann, og ta et lite intervju. Det var jo en relativt viktig kamp egentlig. - Martine

Det var Fevennen faktisk. Etter den siste kampen i Ålesund så hadde Fevennen lagt ut en link da. De vinkla det sånn at Fortuna hadde rykka ned, hvis du skjønner. De fokuserte på Fortuna og åssen de hadde gjort det, og at de hadde egentlig spilt bra, men så tapte de. Etter det jeg har hørt, så hadde de bare tatt og kopiert fra en Sunnmørsavis og lagt det inn på Fevennens nettside, fordi de ikke klarte å gjøre en jobb sjøl, på en måte. - Anne

Når vi spilte siste kamp i fjor, når vi akkurat klarte å holde oss. Så var det noen av jentene som gikk inn på fevennen, og da hadde de kopiert eller bare lagt ut linken til Ålesundsavisen. Altså den artikkelen, den var jo vinkla helt mot de, at de hadde fortjent å vinne og.. altså, hva er det for noe da? De kunne jo ringt til treneren vår og hørt hvordan kampen var i det minste. Det hadde de ikke gjort. (...) Det er sykt. Jeg ble så forbanna. - Johanna

Det kommer tydelig fram hva informantene mener om Fædrelandsvennen i denne saken. Etter å ha vunnet sesongens viktigste kamp er det rett og rimelig å forvente en bedre anerkjennelse av prestasjonen enn det Fædrelandsvennen gir Amazonspillerne i denne situasjonen. Det er

imidlertid ikke bare denne ene saken som informantene er kritisk til. Ofte føler de at vinklinger på saker blir negativt.

5.3.2 Vinkling på saker

Eeh, nei, det er jo.. Agderposten føler jeg er.. du må anonymisere det her altså (latter).. sånn "VG-wannabe". Hvis ikke det er noe negativt eller noe dritt så er det ikke noe spennende å skrive om. Alt er veldig.. det er bare sånn aaggh.. Ja, det er det hele veien. Spesielt noen av journalistene, det er forskjell på journalistene. Noen kan faktisk finne på å skrive en gladsak! Mens andre.. du har kanskje endelig vunnet en kamp etter en tøff periode og kjempe positivt, og laget har spilt bra og alt det der.. men så viser det seg at det er en spiller som kanskje skal til en annen klubb neste sesong, da er det sånn – den spilleren forlater klubben, og så er det kanskje to linjer "jo forresten de vant 2-0 mot..", ikke sant. Det er liksom hele tida, det dritten som skal fram. Det er det som er gøy å skrive om. - Frida

Informantene kan fortelle at de ofte opplever en overvekt av negative saker rundt sin klubb. Det blir ofte fokusert på dårlige prestasjoner. De opplever at enkelte journalister er ute etter å skrive noe negativt, og det til tross for at de sportslig har hatt en god kamp. De fleste opplever stor forskjell på Fædrelandsvennen og Agderposten i sin dekning av Amazon. Fædrelandsvennen oppleves av flere som uinteressert i kvinnefotball, og hvis de skriver noen linjer om det er det kun fordi de føler de må. Når det er snakk om Donn sin konkurs blir det imidlertid dekket med stor interesse. Dette fikk Nina oppleve; *Så, ja, jeg har aldri vært så populær som når vi gikk konkurs med Donn. Da ville de skrive!*

Agderposten oppleves som flinkere, og dekker Amazon hyppigere. Likevel peker mange på at ofte føles sakene negative, og at Amazon kommer dårlig ut av det. Flere mener det er stor forskjell på journalistene. Noen ganger blir de møtt positivt, mens andre har bestemt seg på forhånd for hvilken vinkling de ønsker å ha på saken. Selv om Agderposten til en viss grad følger opp sitt beste kvinnelig fotballag blir det presisert at det overhode ikke kan sammenlignes med hvordan Start og Jerv følges opp.

Det kommer helt an på. I fevnenen følte jeg det var veldig negativ vinkling. I Agderposten var det avhengig av hvilken journalist jeg snakka med. Enkelte visste jeg at kom til å vinkle det mest mulig negativt, og da var det om å gjøre å være mest mulig tydelig. Spesielt når vi holdt på å rykke ned så mange ganger, så var det så mye om trenerbytte og trenerbytte. Så da måtte jeg bare før dem begynte å stille spørsmål konkretisere at "hvis du er ute etter å høre noe dritt nå, så får du bare gå hjem altså". - Nina

Det kommer nok an på.. det er forskjell fra journalist til journalist. Noen journalister har lyst på litt skandaler, de har lyst på overskrifter. Mens andre igjen er genuint interessert i å vinkle det positivt. - Sofie

Eeemm, det er jo egentlig.. nå skal ikke jeg si at det gjelder alle saker, men de er ofte flinke til å finne det som er negativt eller hvis vi taper. De skriver kanskje en side om det og slår det ganske kraftig opp, kontra om vi hadde vunnet og gjort det bra. Da skriver de kanskje en liten notis, for det er egentlig ikke så interessant. (...) De var veldig ute etter at det var dårlig stemning, og prøve å grave opp noe dritt da. Ja, det er egentlig det. Også veit jeg jo også at de prøver å kanskje fokusere litt mer på det sosiale på det vis, rundt damelaget. De vil intervju om hjemmesituasjonen, ikke sant. Om de har noe forhold, ikke sant. De prøver å få fram de derre stereotypiene, at det er to på laget som er sammen. Så vil de bare fokusere på det, og ikke det sportslige, på et vis. - Anne

Spillernes opplevelser av mediedekninga av kvinnefotball på Sørlandet er tydelig. Spillerne hadde helt klare meninger om hvordan de synes mediene, i dette tilfellet Fædrelandsvennen og Agderposten, marginaliserer og diskriminerer kvinnefotball i denne landsdelen. Spillerne har følt dette på kroppen gjennom mange år. Deres prestasjoner blir ikke verdsatt og anerkjent på samme måte som herrelagene i landsdelen, hverken kollektive eller individuelle prestasjoner. Kvinnefotballen kommer i andre rekke. I Norges minst likestilte landsdel kommer dette tydelig til uttrykk både gjennom fotballdiskursen, og ikke minst gjennom spillernes egen opplevelser.

5.3.3. Journalistenes tolkningsrammer

Gjennom enkelthandlinger blir kulturen konstruert og reproduert. Vårt selvbilde og bilde av andre er knytta til tolkninger av verden enn verden i seg selv. Goffman innførte (1974) begrepet *framing* eller på norsk tolkningsrammer for å gripe de organisasjonsprinsipper som styrer sosiale hendelser og vår subjektive deltakelse i dem. Goffman sitt begrep om tolkningsrammer innebærer blant annet at noen elementer blir framhevet, mens andre elementer blir spilt ned. Medienes utgave av virkeligheten må i den sammenheng sees som en sosial konstruksjon, og ikke som en passiv gjengivelse av hva som *virkelig skjer*. Med andre ord er journalisters valg av nyheter ikke et speilbilde av virkeligheten, men et konstruert virkelighetsbilde (Allern, 2001). Flere informanter peker på at hvordan saken blir vinkla avhenger av hvilken journalist som lager saken. Journalistene tar mange valg når de skal skrive en sak. Et av valgene er om de i det hele tatt skal skrive om saken. Gjennom valg av kilder, vinkling og språk, blir noen aspekter ved fotballdiskursen framhevet og andre blir sett bort fra. Et tydelig eksempel på dette er Fædrelandsvennen og Agderpostens tydelige

framhevelse av Start og Jerv sine prestasjoner, mens Amazon sine prestasjoner blir utelatt, med svært få unntak. Når det derimot skrives saker om kvinnefotball blir det ofte negativt vinkla, og det fokuset er ofte retta mot noe annet enn selve fotballspillet.

Lokalaviser er ofte kritisert for å være for snille og patriotiske, noe som Mathisen (2010) skriver om i sin undersøkelse av lokalaviser. Det er kun i underkant av 10 prosent av artiklene som undersøkes i denne studien som har en negativ vinkling. Resten er enten nøytrale eller positive. Det inntrykket jeg sitter med etter å ha undersøkt de to største lokalavisene på Sørlandet og intervjuet toppspillere i landsdelen, er at dette ikke stemmer med dekninga av kvinnefotball. Informantene mine er ikke nådige i sine beskrivelser av lokalavisenes dekning av idretten deres. Ikke er det bare for lite som skrives, men det som skrives oppfattes som negativt. Frida beskriver det slik; *Det er dritten som skal fram*. Dette står i stor kontrast mot det omdømmet som lokalavisene ofte har. I de to avisene i min undersøkelse er saker der det fokuseres på konkurs, dårlig økonomi og mangel på sponsorer som tildeles størst plass. Det er disse sakene som blåses opp. Derimot når laget har spilt en god kamp og gjort en god sportslig prestasjon, får ikke dette den samme oppmerksomheten.

Redaksjonenes prosess med å velge innramming og vinkling bidrar til å opprettholde status quo gjennom at de sjeldent plasserer fotballhendelser inn i en bredere sammenheng. Disse hendelsene innrammes innenfor det rådende paradigme av sosial og politisk virkelighet. Dette kan igjen bidra til å forsterke typiske stereotypier og fordommer i kvinnefotball og til kvinnelige fotballspillere. Den rådende fotballdiskursen blir derfor vanskeligere å endre. Media bidrar med å opprettholde og fortsette å male dette bilde av kvinnefotball på Sørlandet. Et bilde av kvinnefotballen som et dårlig produkt, som et blekt speilbilde av herrefotball. Kvinnelige fotballspillere som aldri når opp til sine mannlige kollegaer, hverken med tanke på lagets kollektive prestasjoner og resultater, individuelle fotballtekniske og -taktiske prestasjoner på banen, popularitet og status på og utenfor banen.

5.4. Fotballen som anti-status

Så det er jo de herre.. nå kommer jeg til å angre på det.. (tar sats) de herre utdaterte, gamle mannfolka som egentlig bare burde ha holdt kjeft! Som jeg håper er på vei ut nå. Og det er ingen problem, hvis jeg spiller dårlig fotball, så skal det få være lov til å fortelle meg det eller laget. Men hold det nå utfra hva som er toppnivå på damesida, og ikke hold det mot toppnivået på herresida. For det vil vi jo aldri nå opp til, basert på fysiologi og biologi. Vi har ikke sjans. Så hvis du skal "disse" oss fordi vi har gjort

en dårlig kamp, så sammenlign oss i hvert fall med kvaliteter som er mulig å sammenligne oss med. - Nina

Når et lokalmiljø har idrettslag eller individuelle utøvere som gjør det bra i sin idrett, får disse ofte høy status i nærmiljøet. Kanskje blir de sett på som gode representanter fra hjemstedet og store forbilder for barn og unge i nærområdet. En indikator på status kan være interesse fra publikum på kamper. Derfor var jeg interessert i å høre hvordan informantene mine opplever tilskueroppslutninga på kamper. Det kom på ingen måte som noe overraskelse at den er lav. Det er svært få som kommer for å se Grimstads beste kvinnelag spille kamper. Det er stort sett venner, familie og kjente.

Ja, (litt oppgitt latter) huff, det er helt tragisk. Nei, det er vanskelig. Det er alt for få. - Frida

(ler) Ja, det er jo venner og familie (mer humring) og spesielt interesserte folk. Det har ikke vært så veldig bra. - Martine

(ler) Dårlig! Det pleide vel å være sånn rundt et par hundre, hvert fall når Amazon var i Toppserien. Vi hadde jo publikumsrekord en gang, og da var det rundt 1500. Det var gøy! Da var det så masse folk der, det var knall gøy. Så det var veldig gøy å få oppleve det. Men ellers så er det ganske glissent, det er mange seter ledige. - Sofie

Det er ikke mange som kommer på Amazon-kamp. Det virker som om mine informanter ler det litt bort, når jeg spør om tilskueroppslutning på kampene. Jeg får en følelse av at det kanskje stikker litt dypere enn de gir uttrykk for. Ingen av mine informanter opplever det som noe særlig status å være fotballspillere på Sørlandet. Få av spillerne har for eksempel opplevd å bli kjent igjen på gata. Flere av informantene humrer litt når jeg spør om de opplever det som status å være fotballspiller;

(Humrer) Jeg har vel aldri opplevd at det har vært så spesielt mye status å være spiller i Amazon. Eeee, det har vel ikke det. - Frida

(ler) Nei, ikke så veldig. Det er jo folk som kjenner meg igjen av og til og sånn. Ofte i positivt fortegn. Så det er jo veldig koselig. Men at det er noe veldig statuspreg over det, nei ikke så veldig (mer latter). - Martine

Flere synes det er synd at unge jenter heller har mannlige forbilder enn de kvinnelige fotballspillerne. Ofte så holder det ikke å spille i en toppklubb. Helst burde man også spille på landslaget.

Eeehh, ja, på en måte så er det jo det. Men, altså, kvinnelig fotballspiller? (...) Nei, ikke på langt nær som mannlige. (...) Jeg tror ikke noen kjenner meg igjen, holdt jeg på å si, på gata. Eehhm, så jeg tenker at det er jo på en måte ikke så status da. For jeg tenker de jentespillerne ser jo heller til guttene, ofte. - Anne

Det burde egentlig vært mer status i forhold til unge jenter på Sørlandet. De burde jo sett mer opp til de jentene som spiller på Amazon, men det gjør de ikke. De ser opp til de som har vært på landslaget eller gjort noe annet.. altså det å spille på Amazon er liksom ikke helt nok. - Frida

Det blir ofte naturlig å sammenligne med Jerv. Alle mine informanter opplever at det er stor forskjell på en Amazon-spiller og en Jerv-spiller.

Ja, det tror jeg nok. Flere folk får nok med seg hvem som er gode på Jerv. Hvert fall sånn generelt. Folk som er interessert i damefotballen får jo med seg, men da må man være veldig interessert. Det er ikke sånn at hvem som helst får med seg hvem gode damespillere er. - Martine

Ja, det er det. De gutta har status! Det er mer oppstyr rundt de, det er mer stas. - Sofie

Jeg spør om hvordan informanten merker forskjell på Jerv og Amazon med tanke på status;

På alt! De.. de får det de vil ha. De tjener penger, de får bonus. Klubben får jo bonus for å komme så, så høyt opp på tabellen. De har stort støtteapparat, de har alle sponsorer i hele Grimstad, og Kristiansand og Arendal. Alt er mye, mye, mye større. Det er jo sånn vi bare kunne ønske oss. Det ville være en drømmesituasjon.. Men, sånn er det ikke. - Johanna

5.4.1. Overraska over mengde trening

Det er mange som opplever at kollegaer eller andre bekjente faktisk ikke har skjønt eller skjønner hvor mye kvinnelige toppfotballspillere trener. Det kommer som en overraskelse selv om vedkommende veit at de spiller toppfotball.

Men selvfølgelig andre utenfra, "oi, trener dere så mye!" de blir liksom overraska "Åja, er du toppfotballspiller liksom, det visste jeg ikke". Man har liksom i arbeidslivet og sånn også "trenger du gå på trening i dag?" (...) Og det er det ikke alle som forstår "trener hun i dag også, liksom, kan hun ikke komme på møtet?" Så man sitter der med dårlig samvittighet, men samtidig så... så det er ikke alle som forstår hva det koster og hva man må gi. - Hilde

(...) og kollegaene mine der har jo visst at jeg har drevet med toppidrett. Og det er en kollega jeg hadde jobba med hele veien, og jeg tror det var først i fjor at hun innså hvor mye jeg faktisk trente. Og det fascinerte meg at hun ikke hadde fått med seg det før. (...) Så jeg tror veldig mange ikke skjønner hvor mye tid vi legger ned da. - Sofie

Informantene forteller om kollegaer som blir overraska over hvor mye trening som skal til for å spille på toppnivå. Det til tross for at de har jobba sammen i mange år. Hva forteller dette oss om statusen til kvinnelige fotballspillere på Sørlandet? At en av mine informanter tenker at om hun bare hadde vært Jerv-spiller, så hadde forståelsen for at hun må på trening vært så mye større. Hvorfor må man være herrespiller for å få denne forståelsen, og hvorfor er forskjellen på hvordan man ser på en kvinnelige og mannlige fotballspiller så stor? Kanskje kan dette ha noe med å gjøre at kvinnene konstant opplever å bli sammenligna med herrene. Noe som de alltid kommer dårligst ut av.

5.4.2. Sammenlignes med herrene

Alle informantene snakker med stort engasjement om hvordan de føler idretten deres hele tida sammenlignes med herrene. Det gjør man ikke i andre idretter. Det er ikke vanlig å sammenligne prestasjoner til mannlige toppidrettsutøvere og kvinnelige toppidrettsutøvere. Det ser derimot ikke ut til å gjelde i fotball;

Men det er en ting jeg aldri har forstått, og det er den sammenligninga der. Du sammenligner jo ikke Marit Bjørgen og Petter Northug. Du sammenligner ikke Brækhus med en eller annen herrebokser. Og du sammenligner heller ikke dame- og herrehåndball. Mens fotball det skal du sammenligne uendelig hele tida, hver dag. Og det funker ikke. - Nina

Du sammenligner jo ikke Marit Bjørgen og Petter Northug. Selvfølgelig hvis de hadde gått mot hverandre så hadde jo Petter Northug knust Marit Bjørgen. Men det er jo ingen som sier det, eller sammenligner prestasjonene deres. Marit Bjørgen blir jo hylla for sine prestasjoner, og det er jo kjempebra. Men skulle man sammenligna, som man gjør i fotballen, så er det jo noe annet. Det kan være litt frustrerende til tider, det er det. - Anne

Flere av informantene mener at fotball ikke er like akseptert som kvinneidrett, som for eksempel håndball er;

På håndballsida for eksempel så er det på en måte stikk motsatt. Der er det guttene som har vært i skyggen i mange år. Men i fotball så er det jo på en annen måte. Så hvorfor det er sånn der... Det er nok mer akseptert at damer spiller håndball, men ikke fotball. - Martine

Jeg veit ikke hva man skal gjøre. Det er liksom, i håndball da, der er jo damene størst.. Nå kommer jo herrene mer og mer fordi de gjør det bra i mesterskap, men de har jo litt samme problemet bare motsatt vei da. Håndball er jenteidrett, og fotball er herreidrett. Sånn har det vært fra gammelt av, og sånn er det. - Johanna

En informant er opptatt av hvordan media gjør forskjell på herre- og kvinnefotball ved å tillegge ordene forskjellige betydninger.

(...) hvis man sier fotball eller fotballandslaget, så tenker jo alle på herrelandslaget. Man sier det jo ikke, det er jo underforstått at man snakker om herrene. Så det er jo noe galt her.. (latter) vil jeg påstå. Også sier de, ofte media da, de sier "fotball" også sier de "kvinnefotball". Så de skiller veldig på det. Akkurat som om det er to helt forskjellige idretter nesten, hvis du skjønner? - Anne

Her er et eksempel på hvordan Anne føler at media er med på å definere kvinnefotball som noe annet enn fotball. Kvinnene havner ikke i samme kategori som fotball, men en egen kategori som kalles kvinnefotball. I utgangspunktet trenger ikke dette å være problematisk i seg selv. Det som imidlertid gjør det problematisk er når kvinnefotball defineres på bakgrunn av hva det ikke er, heller enn hva det er. Kvinnene defineres utfra en universalisme som er patriarkalsk. De blir "det annet kjønn" i medias fortelling om fotball. Media opprettholder forståelsen av "fotballandslaget" som det mannlige landslaget. Det blir tatt for gitt av media, og dermed også av oss som leser det. Hver gang det snakkes om kvinnelandslaget i fotball må det presiseres at det er kvinnene det er snakk om. Denne forestillinga om kvinnefotball som noe dårligere og mindre verdifullt enn herrefotball er media med på å reproducere, slik at denne forståelsen fortsetter å eksistere.

5.4.3. Herrefotballnormen

Det er ingen tvil om at kvinnelige fotballspillere ikke har den samme statusen som sine mannlige kollegaer. Det kommer lite folk på kamper. De som kommer er for det meste venner, bekjente og svært fotballinteresserte fans, og de er det ikke mange av. Ingen av informantene mine opplever det som status å være fotballspiller. Tvert imot. Ofte opplever de at kollegaer eller andre bekjente faktisk ikke har skjønnet hvor mye de trener. Dette var noe overraskende for meg. En informant opplevde å ikke få forståelse for at hun måtte på trening, og ikke kunne sitte igjen etter et møte. Hennes opplevelse er at dette antageligvis ikke hadde vært en problemstilling hvis hun hadde vært en mannlig toppidrettsutøver;

For ellers så blir man kanskje sett på som.. jeg veit ikke hva man blir sett på som, men hadde det vært en mann lissom, så tror jeg ikke det hadde vært noe problem. - Hilde

De kvinnelige spillerne opplever ofte at deres idrett blir sammenligna og målt opp mot herrefotballen. Dette gjelder også i høyeste grad mine informanter. Alle er innom dette temaet under intervjuene. Informantene mine føler de ofte blir direkte sammenligna med mannlige fotballspillere og herrelag. Dette er typisk for fotball, sier de. Det skjer ikke i andre idretter. Skogvang (2014) skriver om nettopp om det hun kaller for “herrefotballnormen”. Med det mener hun at herrefotballen er norm for hva som er en god fotballprestasjon. Gode fotballprestasjoner utført av kvinner hverken anerkjennes eller verdsettes like høyt som gode fotballprestasjoner utført av menn. Et godt eksempel på dette i min undersøkelse er Amazon sine gode og stabile prestasjoner i Toppserien gjennom mange år. Jerv har ikke vært i nærheten av den samme stabiliteten. De har også til gode å spille på det øverste nivået i Norge. Likevel blir Jerv sine fotballprestasjoner verdsatt høyere enn Amazon sine. Både av publikum, sponsorer, media og av lokalmiljøet med politikere i spissen.

5.5. Om å være kvinne i en mannsdominert kultur

De går foran bestandig, mens vi er litt sånn.. vi er bare i bakgrunnen. Vi er der bare. - Hilde

Det å være kvinne i fotballen kan til tider føles vanskelig. Informantene mine har tenkt mye på forskjellene som finnes i denne idretten. Forskjeller som for det meste handler om kjønn. Flere forteller at de har tenkt tanken om hvordan fotballhverdagen kunne sett ut hvis de hadde vært menn. Om de hadde spilt i Eliteserien og ikke i Toppserien. Informantene har gjort seg flere betraktninger og refleksjoner rundt det å være kvinne i en så mannsdominert kultur som fotball faktisk er.

Jeg kjenner jo på den at, shit så urettferdig det er, faktisk. At hvor godt man kunne ha hatt det, og hvorfor er det så forskjeller, hva er det som gjør det? - Hilde

Ja, ehhh, hva skal man si... Det er jo.. man blir jo alltid nedprioritert. Man blir jo alltid nummer to. Uansett hva man gjør, så blir man alltid sammenligna med herrene. Så blir det lissom ikke så bra likevel, hvis du skjønner. Fordi herrespiller kunne gjort det så mye bedre. Så det er egentlig veldig... Det burde fått mye mer anerkjennelse, det burde det. - Anne

Man har vel til tider opplevd å ikke få den respekten man kanskje hadde fortjent. Det er lettere å bli vitsa av enn det man kanskje hadde gjort mot en mann. - Sofie

Man er jo en spiller på toppnivå, og jeg kunne jo ønske at man kunne få litt kreds for det. Sånn som herrespillerne får. Så.. det er jo ikke veldig gøy det, nei. - Anne

5.5.1. Amazon vs. Jerv

Ettersom mange av mine informanter en eller annen gang i sin fotballkarriere har vært innom Amazon, blir det naturlig å trekke sammenligninger mellom disse klubbene. Forholdet mellom Amazon og Jerv har ofte vært turbulent etter Amazon stifta egen klubb i 1999. Amazonspillerne ser på nært hold hvordan hverdagen til en Jerv-spiller er, og hvor forskjellig det er fra deres egen. Amazon har en historie som strekker seg langt tilbake i tid, da de er et av de første kvinnelagene som ble stifta i Norge. Derfor er det et viktig lag i norsk kvinnefotballs historie. Dette merkes ikke den dag i dag. Tvert imot. Jerv er en klubb som får flere sponsorer, mer medieomtale, flere tilskuere på kamper osv. Dette til tross for at de, bortsett fra de siste sesongene, har spilt på et lavere nivå. De har heller ikke prestert så godt over tid som det Amazon har gjort. Det er en del følelser og refleksjoner rundt dette blant informantene. Jeg vil presisere at ingen har gitt uttrykk for at de har noe imot Jerv som lag, eller fotballspillerne som spiller der. De synes det er gøy med et godt fotballag fra Grimstad. Frustrasjonen handler heller om at man selv føler seg konstant sammenligna med Jerv, og at man alltid kommer dårligst ut av denne sammenligninga.

De går foran bestandig, mens vi er litt sånn, vi er bare i bakgrunnen. Vi er der bare. Samtidig har de vært heldige å hatt den fine stadion, og det er på grunn av oss! Men de tar det lissom som en selvfølge, og de kommer i lyset der da. Også er det lissom vi som har jobba så mye for å få det bra anlegget, og garderober og fasiliteter og alt sånn.. også kommer de og bare overtar. - Hilde

Så av og til er det nok lettere for gutter å komme litt opp da. Når de først blir gode så går det lettere for de. Vi har kjempa en del for å komme dit vi er i dag, egentlig. - Martine

Assa, at vi kan nesten ha litt humor på det, og sarkasme på det. Litt sånn selvfølgelig skal vi sitte igjen på et lite kontor, mens Jerv skal ha det største, ikke sant. - Anne

Jeg spør om informanten føler seg diskriminert på noen måte;

Man blir jo egentlig litt det! For alt er jo retta mot guttene. Bare det å dele treningstid. Så føler man at.. Assa, Jerv skal ha bedre tidspunkt å trene på, ikke sant.

Jerv skal jo ha det og det. Assa, vi gikk jo med på det, selv om jeg var sterkt imot. Men vi har jo hatt en garderobe, som har vært basen, men nå måtte vi gå ut av den og heller bruke bortegarderoben. At Jerv kunne ha den til å pynte og styre med ting. Ikke sant, sånne ting. Og lønna er jo totalt forskjellig og.. medieoppmerksomheten er jo totalt forskjellig. Så, ja, man føler jo egentlig det. Hvert fall når NFF sitter med (litt pause) og kommer med holdning på holdning, som viser at de ikke bryr seg egentlig. Selvfølgelig så har det blitt bedre, det har det. Men det er fortsatt en lang vei å gå, synes jeg, for at det skal nærme seg likt. Så jeg føler jo at det er det, selv om man sikkert ikke har lov til å si det, hvis du skjønner. - Anne

Men du ser jo på en måte.. Jerv får de beste treningstidene. Ehh, de blir jo prioritert først. Hvis Amazon hadde rykka ned til tredje divisjon tviler jeg på at de hadde fått lov å spille på gressbanen, men Jerv spilte jo der da de spilte i tredje. Så det er sånn.. de hadde nok prøvd seg på å la Amazon ikke skulle få spille, men da er det mange som hadde sagt fra tror jeg. - Johanna

Igjen ser vi en form for symbolsk makt. Hvorfor er det slik at Jerv får de beste treningstidene? Det er Jerv som får trene på gressbanen, og ikke Amazon. Når kommunen fordeler treningstider er det et herrelag som skal ha forrang. Hvem har bestemt det? Hvorfor kan ikke dette likestilles? Er disse verdiene så institusjonalisert at det ikke ofres en tanke, eller er det bevisst fra kommunes side?

5.5.2. Kjønnstereotyper

Det er jo.. altså, det er en del fordommer mot kvinnelige fotballspillere sånn generelt da. Enten at man er mandig, ikke sant, eller at man skal være sånn og sånn. Det er ikke noe anerkjennelse å være kvinnelig fotballspiller på.. egentlig ikke på noe plan. - Anne

Typiske kjønnstereotyper i kvinnefotballen er ikke noe nytt, men har floreret helt fra kvinnenens inntreden på den tradisjonelt mannlige arenaen. Den moderne konkurranseidretten var allerede fra begynnelsen en av samfunnets mest mannsdominerte og maskuline arenaer (Dahlén, 2008). Fotball er et godt eksempel på en arena som har vært viktig for produksjon og reproduksjon av maskulinitet. Tradisjonelle maskuline verdier som ofte ses på som viktige på fotballbanen er blant annet konkurranse, fysisk styrke, aggressivitet og råskap. (Fasting, Pfister og Scraton, 2004). I kommentarfeltene som Hjelseth og Hovden (2014) analyserte blir kvinnelige fotballspillere karakterisert som latterlige, trege, fysisk svake og barnslige. Ofte stygge, mandige og lesbiske eller pene og sexy og derfor verdt å se på. De eier ingen fotballintelligens, har ikke peiling på teknikk og har ikke noe godt tilslag på ballen. Et G15-lag kan enkelt slå et kvinnefotball-lag på toppnivå. Jeg har vært interessert i å høre hvordan

mine informanter opplever de typiske kjønnsstereotypene i kvinnefotball, og de mange fordommene mot kvinnelige fotballspillere. Jeg var spent på å høre om dette noe de møter på og blir konfrontert med i hverdagen, eller om det for det meste hører kommentarfeltene til. Flere forteller meg at de har opplevd å få kommentarer knytta til det å være fotballspiller. Informantene forteller at de ofte de blir satt i samme bås når de forteller at de er fotballspillere.

Alle blir sett på som litt sånn, ja da er man maskulin, du kan ikke være søt og sjarmerende i alle fall. Da er du lissom mandig, rett og slett. Gjerne lesbisk og, man blir lissom sett på som det da. - Hilde

En av mine informanter forteller om en fest hvor hun opplevde å få usaklige spørsmål rundt kvinnefotball;

Eller jeg husker, men det her er jo mange år siden, men da var jeg på en vennefest. Der jeg egentlig ikke kjente så mange, jeg kjente noen, men ikke alle. Da var vi to jenter som spilte fotball der. Det var en del gutter fra bygda der, og det eneste de ville snakke om var lesbiske kvinner og fotball. Så da husker jeg at jeg satt der og tenkte at det er det eneste interessante med hva jeg gjør. Hvor mange lesbiske kvinner er det på laget, hvordan er det å dusje med.. altså, det var så usaklig da. Så da følte jeg meg litt utilpass, fordi at fokuset var der da. Som om det er noe negativt og morsomt. - Sofie

Informantene mine forteller alle at de får høre kommentarer eller leser i kommentarfelt. Jeg spør om eksempler på type kommentarer;

Nei, det var gjerne “åja, er alle lesbiske på laget?”, “Jenter kan jo ikke spille fotball” at vi “ser ut som mannfolk” eller hva enn det måtte være. Så de hadde tydeligvis ikke vært så mye på fotballkamp (latter). De færreste jeg har spilt med ser ut som mannfolk.. Så det var sånn kommentarer. - Sofie

At de kan ikke spille fotball eller at det er kjedelig og at det går så seint. Det er også mange som spør om alle er skeive eller lesbiske på laget. Så begynner de heller å snakke om det, kontra det å snakke om fotball da. Taktikk eller noe sånn, det er bare “hvor mange er det som er skeive?”, ikke sant, sånne spørsmål. - Anne

Det var jo en som slo en vits “åja, jeg trodde at alle kvinnelige fotballspillere var lesbiske”. Sist jeg hørte det er jo bare noen få år sida. - Sofie

En av informantene er spesielt oppgitt over at det hele tiden stille spørsmålstegn ved kvinnelige fotballspilleres seksualitet. Hun sier det ikke er unntak, og at hun ofte hører slike kommentarer;

«Jajaja. “panserlesber”, “fotballesber”.. jaja, alt mulig. Det slår ikke feil. Det er fortsatt, ja. Sånne stereotypier finnes fortsatt, ja. Sier du fotball, så er du lesbisk. Det er det samme det, samme skitten. Ja. - Nina

Andre mener det har blitt bedre, og det det ikke er vanlig å høre slike utsagn lenger;

Ja, før var det jo sånn at kvinnelige fotballspillere var traktorlesber, sant, det var sånn.. de var dritstygge, de var lesbiske og ja, det var kvinnelige fotballspillere. Sånn er det jo ikke lenger. - Frida

5.5.3. Ikke “ordentlig” fotball

Andre typiske kommentarer går mer på det fotballfaglige og teknisk-taktiske ferdigheter. Typiske fordommer mot kvinnefotball i så måte er at det går sakte, holder et lavt nivå, kjedelig å se på, mange tabber og da spesielt keepertabber. Alle mine informanter har opplevd å både høre, lese eller bli konfrontert personlig med slike fordommer. Det dominerende argumentet i innlegg som Hjelseth og Hovden (2014) finner i sin analyse av kommentarfelt i VG er at kvinnefotball ikke kan regnes som fotball. Kvaliteten på spillet er for dårlig og de individuelle ferdighetene holder ikke mål. Kvinnekroppen duger rett og slett ikke til det fotballspillet krever. I disse kommentarfeltene blir kvinnefotball framstilt som noe annet basert på kvinners manglende kroppslige og mentale kapasitet. Noe som definitivt ikke kan måles med menn. Det er akkurat dette informantene mine skildrer. Det hører altså ikke bare kommentarfeltene til. Flere av mine informanter beskriver møter med folk de ikke har kjennskap til som ytrer slike holdninger ovenfor kvinnelige fotballspillere og kvinnefotball. Det er ikke så mange idretter at kvinner pekes ut eksplisitt på denne måten.

Tidligere så veit jeg det er mange som.. eh.. de så kanskje litt før at det har vært noen episoder med damekeepere da. Der ballen har gått litt sånn i en bue over keeper eller at den har fått en lei sprett over keeper, ikke sant. Så sier de at det er jo bare å skyte fra midtbanen, så går den jo inn, ikke sant. Så kan det være at de tenker at sånn er det, og så har de ikke sett noe damefotball egentlig. De har bare sett disse tabbene, for de blir jo i kvinnefotballen dratt fram og blåst opp. Det skjer jo sånne tabber i herrefotballen også, men det er ikke det som blir fokusert på da. Mens i damefotballen blir slike tabber presisert da. Så jeg tror egentlig ikke de ser noe særlig på damefotball, bare det de vil se. - Anne

Da må jeg veldig langt tilbake egentlig for og så.. for helt i begynnelsen når vi spilte fotball så var det litt sånn at jenter ikke skulle spille fotball, og de her typiske klisjeene. At vi kunne risikere å ødelegge puppene våre (latter), og masse sånne merkelige ting. Jeg har egentlig ikke hørt så mye, men jeg veit jo det at folk sier mye. At damer ikke kan spille fotball, og de kan i alle fall ikke være trenere og de er jo helt ræva og de skjønner ingenting. - Frida

Du har jo de som sier "kjerringfotball". Jajaja, selvfølgelig har du dem. Men da smeller jeg tilbake eller så bare overser jeg dem. Helt avhengig av hvem det er. Hvis det er sånn som bare er ute etter å diskutere og krangle, da gidder jeg ikke. - Nina

I sitt eget miljø er det naturlig at spillerne får anerkjennelse og aksept for å spille fotball på toppnivå. For det meste føler spillerne at de får den anerkjennelsen av mannlige kollegaer som utøver idretten på samme nivå som dem selv. De veit hvor mye arbeid som kreves, og ser at de kvinnelige fotballspillerne er nødt til å være like profesjonelle i sitt treningsarbeid. Ifølge en av mine informanter skal man ikke langt ned i seriesystemet for herrer før man som kvinnelig fotballspiller ikke får den samme anerkjennelsen. Anne forteller at mannlige fotballspillere på lavere nivå ikke helt forstår hvor høyt nivå damene spiller på. Flere av mine informanter forteller om at de har hatt med menn på trening, og at de har fått seg en overraskelse;

Vi hadde en som var med på trening en gang. Noen ganger kan det være greit å ha med gutter på trening, for å få opp tempoet litt. Han tror jeg tenkte litt at han skulle være med å briljere litt, ikke sant. Så var det veldig kaldt, men han kom i shorts og hadde ikke på seg leggbeskyttere eller noen ting. Han kom litt sånn slentrende og var skikkelig klar. Etter en stund så tror jeg han hadde fått strekk i begge låra. Dette skulle han aldri gjøre igjen. Han fikk kjørt seg! Vi så han aldri igjen (latter). Så det tror jeg han hadde litt godt av (latter). - Anne

Og for vår del så snudde det, det snudde ganske kraftig når vi hadde gutter med på trening, og de ikke klarte å henge med. Og gutter som ble takla og ikke kom tilbake på banen eller ble med på flere treninger. Da fikk de nok et helt annet syn på damefotball og respekt for oss. - Nina

Når menn må være med på trening for å forstå nivået kvinnelige toppspillere besitter, kan man kanskje anta at vedkommende ikke har sett så mye på kvinnefotball. Selv om enkelte kolleger i fotballfeltet anerkjenner prestasjonene og arbeidet kvinnene legger ned, opplever noen at de må forsvare seg i møte med andre "utenforstående". En av informantene sier hun av og til opplever å innta en slags forsvarsposisjon der hun må forsvare det å være kvinne og spille fotball.

Men jeg føler jo at jeg må forsvare.. noen ganger så føler jeg at jeg må forsvare åssen det er å være fotballspiller. De har jo ikke det riktige inntrykket. Litt sånn da, og da kan man jo føle.. ja, man er jo litt utilpass da. For da kan man føle seg litt på defensiven. Det var særlig før, for noen år siden da. Det har kanskje blitt litt bedre. - Anne

De fleste sier de opplever det som bedre de senere åra. Slike kommentarer blir ikke ytra like ofte som før;

Jeg føler jo at aksepten er helt annerledes, det går jo framover. Damefotball er mer respektert og akseptert nå enn bare for 10 år siden for eksempel. - Frida

Dessuten har andelen som faktisk er interessert i å høre om selve fotballspillet og deres hverdag som toppidrettsutøver økt. Utvalget er noe uenig her, ei mener det har blitt verre de siste åra. Noen bryr seg ikke så mye om å få negative kommentarer, mens andre derimot synes det er veldig leit. Det er fortsatt sånn at noen faktisk opplever å måtte forsvare at man er en fotballspillende kvinne fordi gamle fordommer og stereotypier fortsatt preger enkeltes syn på kvinnefotball den dag i dag.

5.6. Fotballen som strukturelt og kulturelt betinga

Etter å ha intervjuet disse sju kvinnelige fotballspillerne kan vi slå fast med en gang at deres lidenskap for fotball er svært stor. De lever og ånder for fotballen. Det må de gjøre hvis ikke hadde det nesten vært umulig å spille på toppnivå. De trener ekstremt mye, og ofrer mye tid – slik som andre toppidrettsutøvere gjør. Det er kameratskapet, selve spillet, konkurransen og selvrealisering innen fotballen som betyr noe for disse kvinnene, og gir de motivasjonen som trengs for å legge ned det arbeidet som kreves. Og bra er det, for så mye annet er det paradoksalt nok ikke å hente.

Vi har sett at den økonomiske kapitalen til disse kvinnene er lav. De forteller at den tida de har spilt toppfotball på Sørlandet har vært tøff økonomisk. Det er et fravær av materielle goder (økonomisk kapital) i fotballen på Sørlandet. De forteller om en fotballhverdag med jobb eller studier ved siden av, og at det kreves en enorm strukturering av hverdagen for å få tid til alt. Som oftest er det tid til hvile og restitusjon som må vike. Dette har for noen ført til overtrening eller skader, mens andre har måtte gå ned i sin jobbstilling for å fortsatt orke å

holde på med fotball. Andre igjen har flyttet fra Sørlandet, og fortsatt karrieren i andre klubber.

De kvinnelige fotballspillerne har gjort seg opp klare og tydelige meninger om hvordan lokalmediene dekker kvinnefotballen i deres landsdel. I forrige kapittel beskrev jeg at innholdet i denne diskursen Fædrelandsvennen og Agderposten konstruerer, er nesten utelukkende maskulint (i den forstand at det kun snakkes om menn, og skrives av menn). Dette bekrefter uttalelsene til kvinnene jeg har intervjuet. De får ikke plass i media, det kreves noe mer av disse kvinnene enn gode fotballresultater, men hva? Deres fotballferdigheter og fotballprestasjoner er ikke gode nok til at det skrives om. Dette er et spørsmål som Johanna også har stilt seg;

Jeg veit ikke hva vi skulle gjort da. Mennene får jo oppmerksomhet fordi de spiller fotball. Damene må spille i bikini lissom... Vi er jo ikke interessert i det, ingen er interessert i det. Vi vil jo få oppmerksomhet for det vi gjør på banen. - Johanna

Det som Bourdieu (1999) kaller for kulturell kapital kan overført til fotballfeltet være tilegnelse av kunnskap om regler og språk knytta til fotballen. Det kan være utdanning spesielt knytta opp mot dette feltet, for eksempel trenerutdanning. Det kan være spilte landskamper eller andre titler som mesterskapsmedaljer. Når det gjelder den fysiske kapitalen (habitus) henspiller det på de fysiske og teknisk-taktiske fotballkvalitetene som kreves i fotballspillet. Den kulturelle kapitalen i mitt utvalg vil jeg påstå er ganske høy. Flere har landskamper både på aldersbestemt- og A-landslagsnivå. Flere har lange karrierer bak seg eller foran seg på toppnivå. For å beherske fotballspillet er de nødt til å besitte gode fysiske og fotballfaglige ferdigheter. Noen har i tillegg utdannet seg videre innenfor dette feltet.

Med andre ord er sammensetninga av kapitaler ikke ulike herrespillerne på alle områder. Den desidert største forskjellen finnes på det økonomiske feltet, som selvfølgelig i mange situasjoner kan ses på som det viktigste feltet. Her er det store kontraster på en herrespiller og en kvinnespiller på toppnivå representert den sørlandske landsdelen. Samtidig har de tilegnet seg mye av den samme kulturelle og sosiale kapitalen. De tilkjennes likevel ikke den samme anerkjennelsen, statusen eller prestisjen som herrespillerne, hverken fra media, næringslivet eller blant folk i nærmiljøet, og således har de langt lavere symbolsk kapital enn sine mannlige kollegaer. Til en viss grad får de det fra sitt eget miljø. Informantene forteller at de

stort sett opplever å få respekt og anerkjennelse for deres fotballferdigheter og det treningsarbeidet de legger ned, fra andre toppidrettsutøvere.

Det kan imidlertid virke som om det er de delene av miljøet som er tettest på og forstår seg best på det arbeidet som kreves for å drive toppidrett, som tilkjenner deres prestasjoner mest verdi. For som informantene har fortalt føler de seg plassert i andre rekke, både når treningstider skal fordeles, når hovedbanen skal spilles på, når det kommer til garderobefasiliteter osv. Også fra øverste hold (Norges Fotballforbund) føler de seg nedprioritert og til tider oversett;

Forbundet de diskriminerer jo. De gir mye mer til Tippeligaen og første divisjon menn, enn de gir til Toppserien og første divisjon. Når Amazon rykka ned til første divisjon ble støtta fra forbundet kjempelav, og jeg tror ikke de får nok støtte til å dekke reisene en gang. (...) I forhold til mennene så er det jo helt sykt. Likevel så får mennene så mye, mye, mye mer i støtte. Det henger jo ikke på greip. Forbundet setter jo på en måte.. de setter jo kvinnene langt under mennene. Det starter allerede der på en måte. At de undertrykker, nei ikke undertrykker, men at de forskjellsbehandler sånn. - Johanna

Så hverken media, næringsliv, NFF, kommunen, klubbene eller nærmiljøet tilkjenner de kvinnelige fotballspillerne samme anerkjennelse og status som herrespillerne i Grimstad. Både den økonomiske, men også den symbolske kapitalen er helt fraværende hos de kvinnelige fotballspillerne, noe som bidrar til at overnevnte sosiale institusjoner nedprioriterer idretten deres.

Kvinnene selv er bevisst denne store forskjellsbehandlingen av både media, næringsliv, NFF, kommunen og i dette tilfellet mellom fotballklubber. Enkelte uttrykker også at dette må vi bare akseptere, for sånn er det bare. Som vi var inne på før i oppgaven (nevnt i kap. 5.2.3) ligger det på en måte noe symbolsk her. Ved å akseptere denne situasjonen og disse forskjellene, kan man da si at kvinnene utøver en slags symbolsk makt ovenfor seg selv?

De tenderer derfor mot å gi seg selv det samme som fordelingen gir dem, og nekte seg selv det som nektes dem («det der er ikke noe for oss»). De nøyer seg med det som innrømmes dem, de utmåler sine forventninger alt etter sine sjanser, de definerer seg selv slik den etablerte orden definerer seg selv, og i dommen over seg selv reproducerer de økonomiens dom over dem. (Bourdieu, 1995, s. 225)

De kvinnelige fotballspillerne på Sørlandet godtar det den Sørlandske strukturen allerede har nekta for dem, og i dommen over seg selv reproducerer de nettopp denne dommen. Samtidig ser vi at dette av flere blir problematisert, men det kan virke som om det er for stor avstand mellom protest og handling. Innsikt fører ikke til handling eller tilsynelatende til endring. Det er rett og slett for stort til at kvinnene kan gjøre noe med det.

5.6.1. Fra innsikt til handling

Vi kommer med dette et godt stykke på vei med det Bourdieuske teoretiske skjemaet. Likevel, for å forstå denne gruppa med fotballspillere, trenger vi et utvida kulturbegrep. Dette handler også om kulturelle betingelser. Her kan vi bruke den amerikanske sosiologen Ann Swidler (1986) sin kulturelle verktøykasse. Ved å bruke Swidlers verktøykasse bestående av ulike kulturelle repertoarer, behøver ikke fotballfeltets mannlige dominans kun forstås utfra dominansrelasjoner. Uten å redusere kultur og handling til maktrelasjoner belyser Swidler hvordan aktører og grupper kreativt velger symbolske redskap for å veilede handling og samhandling. Swidler retter søkelyset mot de tradisjonene, symbolene og ritualene som individer trekker på for å besvare spørsmål som opptar dem. Dette kan være forestillinger av religiøs art, ideologier, holdninger, preferanser eller andre typer overbevisninger. Swidlers kulturforståelse innebærer bruk av ulike kulturelle repertoarer som også kan være begrensende for våre handlinger, ettersom vi ofte veit hvordan andre vil tolke våre tegn og handlinger. Dette poenget er interessant i forhold til at de fleste av mine informanter sitter med en bevissthet. Som vi har sett er de klar over at mye av den mannlige dominansen på fotballfeltet kan forstås utfra strukturelle betingelser. De ser at sitt eget forbund bevilger langt mindre penger til toppfotballen på kvinnesiden enn herresiden. De ser at kommunen prioriterer herrelaget i byen framfor kvinnelaget, når det for eksempel gjelder fordeling av treningstider. De ser at Jerv sine prestasjoner tillegges mer verdi og anerkjennelse enn deres egne. De ser hvordan lokalmiljøet er mer opptatt av sitt herrelag enn sitt kvinnelag. De ser hvordan byen preges av Jerv sine gule og blå farger, på bekostning av deres grønne og hvite;

Du ser jo det nå at i gatene så er det Jerv-plakater og flagg og veldig mye reklame for de da. Jeg har ikke sett noe Amazon-reklame på gåturen hit. Men butikkvinduene er fulle av gult og blått, og det er bra det, men det skal gå begge veier også. - Hilde

Aftenposten skrev i 2017 at det er over 25 ganger så mange spillerutviklere som jobber med gutter som med jenter i norske toppklubber³⁹. Dette er en av flere artikler denne sommeren hvor kvinnefotball og likestilling blir diskutert og debattert. Det er ikke bare informantene selv som ser denne forskjellsbehandlingen, som synes å gjelde både i toppfotballen og i ungdomsfotballen. Aftenposten skriver om dette klaseskillet mellom gutter og jenter i fotballen. De insinuerer til og med at det kan bli verre i åra framover. Hvorfor fører ikke denne innsikten til handling? Det at NFF har flyttet på 500 000, og øremerket dette til spillerutvikling i toppseriekubbene, kan selvfølgelig betraktes som en slags handling. Noe drastiske endringer vil likevel ikke skje med dette grepet. Ikke når vi veit at toppklubbene på herresiden over de neste seks åra har tenkt å pumpe inn 320 millioner kroner i spillerutvikling på guttesiden. De kjønna forskjellene er så store i fotballfeltet, på alle nivåer, både nasjonalt og lokalt. På tross av denne bevisstheten er det likevel så vanskelig å gjøre noe med det. I så måte er det ikke utenkelig at det er holdninger og verdier som påvirker vår evne og vilje til handling.

Sett fra et slikt perspektiv kan vi derfor tenke oss at også kulturen setter begrensninger for fotballspilletts muligheter for jenter allerede fra de er små. Hvorfor er det ikke like selvfølgelig å ta med familien på en Amazon-kamp som på en Jerv-kamp? Eller hvis vi tillater oss å tenke litt større. Hvorfor er det herrelandslaget man først og fremst tar med ungene sine for å se, hvorfor ikke kvinnelandslaget? Både små jenter og gutter har fotballspillere som store forbilder. De fleste fotballspillende jenter og gutter får fotballdrakter med navnene til sine største idol på ryggen. Hvorfor har ei lita jente en Real Madrid-drakt med Ødegaard på ryggen, og ikke en Lyon-drakt med Hegerberg? Det er ikke vanskeligere å få tak i en landslagsdrakt med Caroline Graham Hansen, som det er med Joshua King. Det er ikke der problemet ligger. Så hva legger da begrensninger på våre handlinger? Slike begrensninger finner vi i kulturen. Det handler om holdninger og verdier. Det vi lærer hjemmefra. De preferansene vi får. Vi har alltid blitt tatt med på fotballkamp til det lokale herrelaget – derfor fortsetter vi å ta med jentungen og guttungen på kamp. Det er det som er vanlig å gjøre. Og det er vel og bra, men hvorfor ikke ta med jentungen og guttungen på damekamp også? Burde ikke det snart være like selvfølgelig.

³⁹ Aas, 2017. (Aftenposten nettavis)

Det er på dette nivået endringer kan skje. Alle kan bidra til endring gjennom handling. Det trengs ikke massemedier, store sponsoravtaler eller godt lønna fotballspillere for å ta med seg familien på en damekamp. Det kan man gjøre helt fint uten. Det er her nye forbilder skapes, også for jentene. Forbilder som er realistiske å se opp til. Ved å bruke et utvida kulturbegrep kan det argumenteres for at det også ligger et sett med verdier og holdninger til grunn som begrenser fotballspillende kvinners muligheter i fotballspillet. Det er disse holdningene og verdiene, som media og andre aktører er med på å opprettholde og reprodusere gjennom sine formidlinger og handlinger. I dette kapitlet har jeg forsøkt å belyse hvordan både strukturen og kulturen er med og former disse kvinnenenes habitus som fotballspillere på Sørlandet.

6.0. Avslutning

I denne studien har jeg ved hjelp av to ulike tilnærminger forsøkt å belyse *hvordan kjønnsforskjeller kommer til uttrykk i fotballen på Sørlandet*. Først ved å se på fotballdiskursen gjennom to aviser på Sørlandet og deretter ved å intervjuer sju kvinner, som enten spiller eller har spilt, i toppfotballen på Sørlandet.

Ved bruk av kjønnteoretiske tilnærminger har vi sett hvordan fotballdiskursen er hierarkisk oppbygd. Connells (1985) maskulinitetsteori viser hvordan det finnes ulike former for maskuliniteter som står i et hierarkisk forhold til hverandre, der hegemonisk maskulinitet troner på toppen. I herrefotballen gjenspeiles mange av de tradisjonelle maskulinitetsidealene som Connell mener er en forutsetning for å opprettholde hegemonisk maskulinitet. I tillegg har vi sett hvordan fotballdiskursens oppbygging bidrar til å posisjonere menn i et motsetningsforhold til kvinner. Herrenes store dominans og innflytelse i fotballdiskursen på Sørlandet skjer på bekostning av kvinnenenes. Det er ved hjelp av Foucaults diskursbegrep vi har sett hvordan fotballdiskursen på Sørlandet i stor grad preges av menn. Nesten 90 prosent av det som skrives om fotball i avisene omhandler Jerv. Som tidligere nevnt, tar studien utgangspunkt i fotballagene Jerv og Amazon. Dersom Sørlandets flaggskip innen fotball, Start, var inkludert i studien ville tallene vist en betydelig større skjevhet enn denne studien viser. Det er nesten utelukkende menn og mannlige fotballag det skrives om i toppfotballen på Sørlandet. Sportsjournalistene som skriver om fotball i Fædrelandsvennen og Agderposten er også menn. Ikke en eneste artikkel jeg har kommet over i studiens aktuelle periode er skrevet av en kvinne.

Hittil er det en overveldende overvekt av menn, både når det gjelder hvem objektene i diskursen er og hvem som utaler seg i diskursen. Det blir ikke mindre synlig når vi kommer til selve innholdet i fotballdiskursen. Når avisene skriver om Jerv gjør de det med en språklig eleganse, og med et positivt fortegn. Det er stort sett bare positive artikler om fotballaget Jerv. Taper laget kampen, er det likevel alltid noe positivt å trekke fram. Det kan for eksempel være enkeltspillere som får positiv omtale. Selv om Fædrelandsvennen har et noe mer kritisk blikk i sin omtale av Jerv, er det generelle inntrykket at Jerv framstilles som et seriøst og godt fotballag. Avisene produserer både individuelle og kollektive identiteter. Jerv består av ulike individuelle spillere, som inntar ulike subjektposisjoner. Til sammen utgjør de et lag, nemlig det kollektive fotballaget Jerv. Fortellinga om det kollektive fotballaget Amazon er derimot en

helt annen. Når avisene skriver om Amazon og kvinnefotball rettes fokuset ofte mot ikke-sportslige saker. Når det gjelder den fotballfaglige omtalen er den nesten fraværende. Det står svært lite detaljert informasjon om spillere, scoringer og andre kampskildringer i kampreferatene avisene skriver. De gangene avisene har store oppslag er når det går dårlig økonomisk eller når Amazon sliter med å få sponsorer. På den måten fortsetter avisene å male et bilde av sørlandsk kvinnefotball som dårlig, useriøst, mindre betydningsfull og mindre viktig enn herrefotballen på Sørlandet.

Diskursens oppbygging kan med det også karakteriseres med et stort *fravær* av kvinner. Et fravær som er like gjeldende på alle nivåer. Gjennom Fædrelandsvennen og Agderposten ser vi hvordan konstruksjonen av det mannlige kollektivet blir gjort allment, og hvordan fraværet av det kvinnelige kollektivet også blir det allmenne. Det er problematisk (fra et likestillings- og demokratisk perspektiv) at det på et så stort, betydningsfullt og allment populært felt som fotballfeltet representerer, omtrent ikke finnes kvinnelige stemmer. Når de først dukker opp blir de ikke sett på eller behandla med lik verdighet og integritet som herrene. De blir framstilt som avvikere. Innenfor denne fortolkningsrammen når de ikke opp på herrenes nivå, det som er normen og som alt måles opp mot. Kvinnefotball representerer dermed noe som ikke er bra nok til å kunne likestilles i den mediale fotballdiskursen på Sørlandet.

Ved bruk av Foucault og Connell sine teorier kan den mannlige dominansen forklares utfra strukturelle betingelser. Det er strukturen som legger begrensinger på fotballspilletts muligheter for kvinnene. Begrensingene ligger i økonomiske, mediale og symbolske strukturer. Fotballspillende kvinner blir nedprioritert av sosiale institusjoner som media, næringslivet, NFF, kommunen og lokalsamfunnet. Eksempelvis skriver ikke lokalavisene om Sørlandets desidert beste kvinnelag i toppfotballen. Lokale sponsorer sponser ikke de kvinnelige topplagene på samme måte som de mannlige topplagene i sørlandsk toppfotball. Norges Fotballforbund bevilger ikke i nærheten like mye til kvinnelige topplag som til mannlige. Informantene mine kan fortelle at kommunen nedprioriterer kvinnelaget når de for eksempel skal tildele treningstider. I lokalsamfunnet har ikke kvinnelaget den samme anerkjennelse og statusen som herrelaget. Det kan gjenspeiles i tilskueroppslutning på serie- og cup-kamper og i den symbolske effekten det gir når de folkevalgte i kommunen hyller sitt mannlige fotballag på en helt annen måte enn sitt kvinnelige. I et connellistisk syn kan den maskuline dominansen på fotballfeltet ses på som en systematisk undertrykkelse av kvinner

fordi det er menn som innehar de viktigste posisjonene i samfunnet og har kontroll over ressursene (Connell, 1996).

Bourdieu viser også hvordan dominansrelasjoner kan tolkes som et strukturelt problem ved hjelp av sitt begrep han kaller *symbolsk makt*. I diskusjonen om symbolsk makt har jeg forsøkt å vise hvordan dette kan ses på som noe strukturelt betinga (nevnt i kap. 5.2.3). Det er imidlertid vanskelig å forklare den mannlige dominansen som noe utelukkende symbolsk, da et av kriteriene er at denne makta er usynlig. Gjennom intervjuene ser vi at informantene på mange måter er bevisst det strukturelle. De ser forskjellsbehandligna de blir utsatt for, både av eget forbund, egne lokalmedier, lokale sponsorer, kommunen osv. Den store utfordringa er at dette oppleves så massivt. De føler seg maktesløse. De forstår ikke hva de bør gjøre annerledes. Så selv om de har innsikt, fører ikke denne innsikten til handling eller endring.

For å forklare dette analytiske poenget i empirien har jeg benytta meg av et utvida kulturbegrep. For gjennom et kultursosiologisk perspektiv kan vi se at fotballen også har kulturelle begrensninger for kvinnes muligheter. Swidler (1986) viser hvordan kulturen kan legge begrensninger for våre handlinger, uavhengig av dominansrelasjoner. Dermed kan den mannlige dominansen på fotballfeltet også forklares med at den er nedfelt i kulturen. En ting vi må huske er at kvinnefotball faktisk er en relativt ny idrett. Den eldre generasjonen i vårt samfunn er oppvokst med at fotball for kvinner er forbudt. Slike verdier og holdninger videreføres, og blir en del av kulturen. Det tar tid å endre samfunnets verdier, normer og holdninger.

Slike verdier og holdninger preger nettopp den sørlandske kulturen. Innledningsvis skrev jeg at det kunne være et poeng å legge vekt på den sørlandske konteksten i det videre analysearbeidet, da Sørlandet er den landsdelen med flest likestillingsutfordringer (Ellingsen og Lilleaas, 2014). Sørlandet skårer fortsatt lavt på likestillingsstatistikken. Det kan virke som om tradisjonelle holdninger verdsettes mer her enn andre steder i landet. Denne landsdelen har en fascinasjon for det tradisjonelle, rolige og det religiøst orienterte liv. Det råder et tankesett og handlingsmønster som gjør at den sørlandske landsdelen er i utakt med resten av landet (Ellingsen og Lilleaas, 2014). Kanskje gjenspeiles dette også i kjønnsforskjellene i fotballen på Sørlandet?

Skarpenes og Nilsen (2011) kom fram til at det er komplekse relasjoner mellom kulturelle normer og forventinger og strukturelle begrensninger og muligheter, som ligger til grunn når folk skal organisere sine liv. De forsøkte å få fram hva kulturen stiller til rådighet når folk skal begrunne egne valg og synspunkter. Kanskje vi kan tenke oss at dette også gjelder når ei jente skal velge hvilken idrett hun skal begynne med eller fortsette å satse på. Vil hun for eksempel komme til å velge håndball på bekostning av fotball? Kanskje er det fordi hun ønsker det selv, eller fordi det er dette kulturen stiller til rådighet. Det ligger kulturelle normer og forventninger om at fotball ikke er en like passende idrett for kvinner, som det håndball er. De enkeltes valgfrihet kan ikke løses fra den konteksten valget fattes i. Derfor kan et opplevd fritt valg se annerledes ut på Sørlandet enn for eksempel i Oslo (Skarpenes og Nilsen, 2011).

Det er denne komplekse relasjonen mellom de strukturelle begrensningene, som vi har vært inne på, og de kulturelle normene og forventningene som muligens kan være noe av årsaken til at den sørlandske landsdelen har så få jentelag i forhold til guttelag. Av alle fotballag i Agder Fotballkrets er over 80 prosent gutte- og herrelag i 2015. Det er langt bak landsgjennomsnittet. Samtidig er fotball også på Sørlandet blitt en populær idrett blant jenter og kvinner. Vi veit at Sørlandet har fostra flere av Norges beste kvinnelige fotballspillere, og at flere har gjort seg bemerkta på ulike områder innenfor norsk toppfotball. Kanskje er det på tide at dette gjenspeiles i sørlandske medier, fotballklubber og næringslivet med lokale sponsorer i spissen? Kanskje er det også på tide at fotballspillende kvinner på Sørlandet vises den anerkjennelsen og respekten de tross alt har gjort seg fortjent til? Som en av landets første kvinnelige fotballklubber har Amazon gått foran i kampen for kvinnes inntog i fotballdiskursen på Sørlandet – nå er det på tide at flere følger etter!

6.1. Videre forskning

Ettersom om dette er en mastergradsavhandling er det pragmatiske begrensninger når det kommer til tid og ressurser. Det hadde vært interessant og nødvendig med flere studier av det samme temaet på Sørlandet. Denne studien har kun undersøkt to aviser over en treårsperiode. Det finnes andre aviser, som muligens har en annen dekning og prioritering enn Fædrelandsvennen og Agderposten. Kanskje vil mindre aviser, for eksempel Grimstad Adressetidende, ha en bredere og tettere dekning? Denne oppgaven kunne også vært utvikla videre ved å intervju flere informanter. Det kunne vært spennende å henvende seg til journalister og andre som jobber i redaksjonene for å høre hva de selv tenker om den ensidige

dekninga av toppfotball på Sørlandet. Er det et bevisst valg å nedprioritere kvinnefotball i fotballdiskursen på Sørlandet, og er de klar over at skjevhetene er så betydelige som denne studien viser?

Denne studien tar utgangspunkt i den sørlandske kulturen, men det hadde vært interessant å undersøke om de samme mekanismene gjør seg gjeldende i den norske kulturen generelt. Kanskje kan man forvente mye av det samme i en mer nasjonal kontekst. Det finnes per i dag få større studier av kvinnelige fotballspilleres opplevelse av sin egen rolle i toppfotballen, og i fotballfeltet for øvrig.

7.0. Litteratur

Allern, S. (2001). *Nyhetsverdier: om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser.*

Kristiansand: IJ-forlaget.

Bergstrøm, I. I. (2014, 25.4). *Hvorfor er ikke kvinnefotball ordentlig kvinnefotball?* Henta fra <http://forskning.no/kjonn-og-samfunn-likestilling-sosiologi-sport/2014/04/hvorfor-er-ikke-kvinnefotball-ordentlig>

Bjertnes, H. M. (2005). *Medieomtaler av mannlige og kvinnelige fotballspillere – En kvalitativ innholdsanalyse av Dagbladets tekster fra fotball VM i et kjønnsperspektiv.* (Mastergradsavhandling): Norges Idrettshøgskole, Oslo.

Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen: En sosiologisk kritikk av dømmekraften.* Oslo: Pax Forlag

Bourdieu, P. (1996). *Symbolisk makt.* Oslo: Pax Forlag.

Bourdieu, P. (1999). *Meditasjoner.* Oslo: Pax Forlag.

Bourdieu, P. (2000). *Den maskuline dominans.* Valdres: Pax Forlag.

Broch, T.B. (2015). Kultursosiologiske studier av kjønn. I Larsen, H. (Red). *Kultursosiologisk forskning* (s. 131-142). Oslo: Universitetsforlaget

Connell, B. Carrigan, T. Lee, J. (1985). Toward a New Sociology of Masculinity. *Theory and Society, Vol. 14, No. 5, 551-604.*

Connell, R.W. (1996). *Maskuliniteter.* Gøteborg: Daidalos.

Dahlén, P. (2008). *Sport och medier - En introduktion.* Kristiansand: IJ-forlaget.

Eliassen, K.O. (2016). *Foucaults begreper.* Oslo: Scandinavian Academic Press.

Ellingsen, D. og Lilleaas, U.-B. (2010). *Det gode liv på Sørlandet og tradisjonelle kjønnsroller*. Kristiansand: Universitetet i Agder, Senter for likestilling.

<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/135075/153e.pdf?sequence=1>

Ellingsen, D. Lilleaas, U.-B. (2014) «Noen vil ha det slik»: *Tradisjonelle kjønnsroller og svake levekår på Sørlandet*. Kristiansand: Portal Akademiske

Ertzaas, M. (2012). *Sportsdekning i media – av menn, om menn og for menn? – En kvantitativ og kvalitativ studie av sportsredaksjonene sine prioriteringer av sportsdekningen med hensyn til kjønn*. (Mastergradsavhandling): NTNU, Trondheim.

Fasting, K. Pfister, G. Scraton, S. (2004). Kampen mot kjønnsstereotypiene – en komparativ studie av kvinnelige fotballspillers oppfattelse av maskulinitet og femininitet. *Dansk sociologi*. 15(2.), 42-53.

Foucault, M. (1927). *The Archaeology of Knowledge and The Discourse on Language*. New York: Pantheon Books.

Goffman, E. (1974). *Frame analysis: an essay on the organization of experience*. Harvard University Press.

Goksøyr, M. (2014). *Hva er fotball*. Oslo: Universitetsforlaget

Goksøyr, M. og Olstad, F. (2002). *Fotball! Norges Fotballforbund 100 år*. Oslo: Norges Fotballforbund

Guttormsen, M. (1995). *Idrett, medier og kjønnsforskjeller - En undersøkelse av språklige uttryksmiddel og innholdsmomenter i den omtale mannlige og kvinnelige idrettsutøvere får i dagspressen*. (Hovedfagsoppgave): Universitetet i Oslo, Oslo.

Hanssen, P.R. (2013). Kæm e kongen? *Idrettsforum.org*. Henta fra:

<https://idrottsforum.org/wp-content/uploads/2013/05/hanssen130529.pdf>

Helland, K. (2003). *Sport, medier og journalistikk: Med fotballandslaget til EM*. Bergen: Fagbokforlaget.

Helland, K. (2004). Sport som attraksjon: Symbiosen mellom fotball og medier. *Idrottsforum*. Henta fra <http://www.idrottsforum.org/articles/helland/helland.html>

Hjelseth, A. Hovden, J. (2014). Negotiating the status of women's football in Norway. An analysis of online supporter discourses. *European Journal for Sport and Society*, 11 (3), 253-277.

Jørgensen, M. W. Philips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.

Kane, M. J., & Greendorfer, S. L. (1994). The media's role in accommodating and resisting stereotyped images of women in sport: Challenging gender values. I P. Creedon (Red.), *Media, women and sport: Challenging gender values* (s. 28-44). Thousand Oaks, CA: Sage Publications

Lippe, G. von der. (2001). *Idrett som kulturelle drama – møteplasser i idrettssosiologi og idrettshistorie*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag

Lippe, G. von der. (2010). *Et kritisk blikk på sportsjournalistikk – medier og idrett i en globalisert verden*. Kristiansand: IJ-forlaget.

Mathisen, B. R. (2010). *Lokaljournalistikk – blind patriotisme eller kritisk korrektiv?* Kristiansand: IJ-forlaget.

Newsham, G. (2014). *In a League of Their Own! the Dick, Kerr Ladies 1917-1965*. (u.s): Gail J Newsham & Paragon Publishing.

Ryen, Anne. (2002). *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.

Schaanning, E. (2000). *Modernitetens oppløsning*. Oslo: Spartacus Forlag AS.

Skarpenes, O. (1998) Den sanne, den skjønne og den gode scoringen. *Samtiden* 2/3, s. 12-22.

Skarpenes, O. Eklund Nilsen, A. C. (2011). *Kjønnsforskjeller i en likhetskultur: En studie av arbeidsdeling, sosialisering og likhet i Agder*. (FoU-rapport nr. 4/2011). Kristiansand: Agderforskning.

Skogvang, B. O. (2006). *Toppfotball – et felt i forandring*. (Doktorgradsavhandling): Norges Idrettshøgskole, Oslo.

Skogvang, B. O. (2014). "Herrefotballnormen" gir ulik status for kvinner og menn som spiller fotball på elitenivå. I G. v. d. Lippe. H. Hognestad (Red.), *Kjønnsmakt i idrett og friluftsliv* (s. 155-179). Oslo: Novus.

Swidler, A. (1986). Culture in action: Symbols and strategies. *American Sociological Review*, 51(2), 273–286.

Swidler, A. (2001). *Talk of Love: How Culture Matters Chicago*. The University of Chicago Press

Thagaard, Tove. (2013). *Systematikk og innlevelse – en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Torkildsen, R. K. (1993). *Norsk kvinnefotball- en historisk undersøkelse om Norsk kvinnefotballs utvikling*. Oslo: Norges idrettshøgskole.

van Zoonen, L. (1996). *Feminist media studies*. London: Sage Publications.

Widerberg, Karin (2001). *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt – en alternativ lærebok*. Oslo: Universitetsforlaget.

Østbye, H. Helland, K. Knapskog, K. Larsen, L. O. Moe, H. (2013). *Metodebok for mediefag*. Bergen: Fagbokforlaget.

Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag.

Aalberg, T. Elvestad, E. (2012). *Mediesosiologi* (2 utg.). Oslo: Samlaget.

7.1. Avisreferanser

6. Karlsen, H. (2016, 07.06.) Ingen kretser er dårligere på jentefotball enn Agder. *Fædrelandsvennen*, s. 34-35.

10. Sundvor, R. H. (2015, 14.02.) Trygg på at Lind kan matche Pepa. *Agderposten*, s. 34.

11. Knutsen, E. (2015, 10.08.) Vil ikke snakke om Jerv-opprykk. *Agderposten*, s. 20.

12. Albretsen, J. E. (2015, 21.09.) Kvaliklassen er i sikte. *Agderposten*, s. 20.

13. Stenersen, S. (2015, 09.05.) Trappet ned som 19-åring – ble nøkkelspiller i Jerv. *Fædrelandsvennen*, s. 65.

14. Lorentsen, V. (2015, 22.06.) Tok på seg skyld etter poengtap. *Agderposten*, s. 20.

15. Sundvor, R. H. (2015, 14.02.) Trygg på at Lind kan matche Pepa. *Agderposten*, s. 34.

16. Andreassen, J. (2015, 14.04.) Jerv-kamp viktigere enn kommunestyret. *Agderposten*, s. 15

17. Thorsen, T. S. (2015, 27.11.) – Vondt å forlate Jerv og Grimstad. *Agderposten*, s. 36.

18. Karlsen, H. (2016, 07.07.) Ingen kretser er dårligere på jentefotball enn Agder. *Fædrelandsvennen*, s. 34

19. Karlsen, H. (2016, 10.07.) Toppfotballsatsning: Konkurs i Donn, nedrykk i Amazon. *Fædrelandsvennen*, s. 56-57.

20. Stenersen, S. (2014, 01.09.) Uavgjort for Amazon på bortebane. *Fædrelandsvennen*, s. 34.

21. NTB. (2015, 12.10.) Slo Amazon Grimstad etter turbulent uke. *Fædrelandsvennen*, s. 33.

22. Høimoen, A. (2014, 10.11.) Vi trenger et lag i førstedivisjon. *Fædrelandsvennen*, s. 32.
23. Skuseth, H. (2016, 06.11). Fortuna rykket ned: - En enorm skuffelse. *Fædrelandsvennen*.
Hentet fra: <http://www.fvn.no/100Sport/fotball/Fortuna-rykket-ned---En-enorm-skuffelse-135792b.html>
24. Lorentsen, V. (2015, 20.08.) Tror 20 poeng holder for å unngå nedrykk. *Agderposten*, s. 17
25. Lorentsen, V. (2016, 07.11.) Slo til da det gjaldt som mest. *Agderposten*, 24.
26. Albretsen, J.E. (2015, 12.10.) Vil bli mer attraktive. *Agderposten*, s. 21.
27. Nupen, A. (2015, 02.05.) Rotet bort poeng. *Agderposten*, s. 42.
28. Thorsen, T.S. (2015, 01.10.) Spillere boikotter bank. *Agderposten*, s. 24.
29. Karlsen, H. (2016, 10.07.) Toppfotballsatsning: Konkurs i Donn, nedrykk i Amazon. *Fædrelandsvennen*, s. 56-57.
30. Thorsen, T.S. (2015, 09.10.) – Diskrimineres av næringslivet. *Agderposten*, s. 36.
31. Thorsen, T.S (2015, 09.10.) Mener markedet er tøffere for kvinner. *Agderposten*, s. 37.
32. Hannestad, J. (2015, 12.10.) Det er lett å kreve andres penger. *Agderposten*, s. 15.
33. Thorsen, T.S. (2015, 24.10.) Kriget seg til fast plass. *Agderposten*, s. 43.
34. Nupen, A. (2015, 02.05.) Merker kjøret i «monsteruka». *Agderposten*, s. 39.
35. Lorentsen, V. (2015, 14.09.) Her blir han Jervs nye helt. *Agderposten*, s. 24.
36. Lorentsen, V. (2015, 22.06.) Tok på seg skyld etter poengtap. *Agderposten*, s. 20

37. Nupen, A. (2015, 02.05.) Rotet bort poeng. *Agderposten*, s. 42

39. Aas, O.I. (2017, 18.07.) Roper varsko om forskjellene mellom gutter og jenter: - Det blir et stadig større klasseskille. *Aftenposten*. Hentet fra:

<https://www.aftenposten.no/100Sport/fotball/Roper-varsko-om-forskjellene-mellom-gutter-og-jenter---Det-blir-et-stadig-storre-klaseskille-238945b.html>

Vedlegg

Intervjuguide

Oppstart

- Når begynte du å spille fotball?
- Hva/hvem fikk deg til å starte med fotball? (Kvinnelige rollemodeller?)
- Hvor lenge har du spilt?
- Hvor lenge på toppnivå (to øverste divisjoner)?

Motivasjon

- Hva var din motivasjon til å spille fotball?
- Hvorfor fortsatte du?
- Hva liker du ved fotballen?
- Hva er det du ikke liker ved fotballen?

Mediedekning

- Hvordan opplevde du mediedekninga rundt klubben din?
- Hva med serien?
- Føler du media i større grad er interessert i deres mannlige kollegaer? Evt. hva trur du er årsaken til det?
- Opplever du at mediene har en negativ, positiv eller nøytral vinkling på fotballprestasjonene i din klubb?

- Hvordan opplever du oppslutning fra tilskuere på kampene?
- Hvordan opplever du oppslutning på treninger?
- Hva slags folk er det som kommer?
- Hvem er det som ikke kommer? Hvorfor det?

Rammebetingelser

- Tjener du noe på fotballen?
- Får du/dere noe form for kompensasjon i form av reiseutgifter, boutgifter, fotballutstyr eller lignende?
- Legges det til rette økonomisk, sportslig og sosialt for at dere kan prestere best mulig?

Status

- Er det status å være fotballspiller slik du opplever det? Evt. fra hvem (vennegjengen, lokalmiljøet, andre fotballspillere)?
- Blir du gjenkjent på gata, på byen? Opplever du at folk stopper for å prate om fotball med deg? Når ble du gjenkjent sist, hva skjedde da?
- Hvordan trur du folk ser på deg?
- Hvordan vil du bli sett på?
- Har du noen gang fått nedsettende karakteristikker som fotballspiller? Hvor skjedde dette og hva ble sagt?

Kultur

- Hvordan oppleves det å være kvinnelig fotballspiller i en mannsdominert kultur?
- Ser man opp til eller beundrer kvinnelige fotballspillere på Sørlandet eller ikke? Hvorfor det?
- Kan du huske å ha møtt på typiske kjønnsstereotyper innen fotballen noen gang? Hva ble sagt/gjort?
- Har du noen ganger følt deg utilpass som kvinnelig fotballspiller? I hvilke situasjoner da? Hva skjedde?
- Trur du man ser på kvinnelige fotballspillere annerledes på Sørlandet?

Til de som har spilt andre steder i landet

- Er det forskjell på Sørlandet og de andre stedene du har spilt fotball? (Holdninger, kultur, oppmerksomhet, og lignende).

Informasjonsskriv

Ove Skarpenes
Postboks 422
4604 Kristiansand

Kristiansand, 20.09.16

Forespørsel om å delta som informant

Denne henvendelsen gjelder forespørsel om du er villig til å delta som informant i et masterprosjekt i sosiologi. Studenten er Maria Leonsen og undertegnede er hennes veileder. Hensikten med prosjektet er å studere hvordan kjønnsforskjeller kommer til uttrykk i fotballen på Sørlandet. Oppgaven vil få fram de kvinnelige fotballspillernes egne betraktninger og refleksjoner rundt temaer som mediedekningen i lokalavisene på Sørlandet, hvordan de selv opplever å være fotballspiller i en mannsdominerende kultur.

Anonymisering og frivillighet

Medvirkning i undersøkelsen er naturligvis frivillig. Det er lov å ombestemme seg selv om en først har sagt ja, og innsamlede opplysninger vil da bli slettet. Men prosjektet er helt avhengig av velvilje fra informanter, og vi er derfor svært takknemlige hvis du kan avse tid til å delta. Intervjuet vil vare ca. 1 time. Leonsen kan intervju deg på din arbeidsplass, i ditt hjem eller et annet egnet sted. Maria Leonsen tar kontakt på telefon for å avtale til og sted for et eventuelt intervju. Dersom du av ulike grunner ikke ønsker at navnet ditt blir brukt i oppgaven, vil Leonsen anonymisere. Men siden Sørlandet er et lite sted og antall kvinnelige toppspillere er få, vil det være vanskelig med fullstendig anonymisering i prosjektet. Om det er problematisk kan informanten gi beskjed om at hun vil lese gjennom intervjuet i etterkant.

Studiet er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Hva vil skje med resultatene?

Resultatene fra studien vil bli formidlet i en masteroppgave og kanskje i en artikkel.

Spørsmål?

Ta gjerne kontakt på e-post eller telefon.

Med vennlig hilsen

Ove Skarpenes: +47 970 43 369
Professor i sosiologi, UiA
E-post: Ove.Skarpenes@uia.no

Samtykkeerklæring

Jeg samtykker til å delta som informant. Jeg er kjent med formålet med undersøkelsen. Min deltakelse i prosjektet er frivillig og jeg kan når som helst trekke meg.

Sted og dato:

Underskrift:
